

Uchwała Nr XXI/152/2016
Rady Powiatu w Wyszkowie
z dnia 27 kwietnia 2016 r.

w sprawie uchwalenia „Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszkowskim na lata 2016-2025”

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2015r. poz. 1445 z późn. zm.) w związku z art. 35a ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.), po zasięgnięciu opinii Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w Wyszkowie, Rada Powiatu w Wyszkowie uchwała, co następuje:

§ 1.

Uchwała się „Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszkowskim na lata 2016-2025” w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Wyszkowie.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

WICEPRZEWODNICZĄCY
Rady Powiatu

Jan Getka

Załącznik do Uchwały Nr XXI/152/2016
Rady Powiatu w Wyszowie
z dnia 27 kwietnia 2016 r.

POWIAT WYSZKOWSKI

**PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W POWIECIE WYSZKOWSKIM
NA LATA 2016 – 2025**

Wyszków, kwiecień 2016 r.

SPIS TREŚCI

SKŁAD ZESPOŁU OPRACOWUJĄCEGO „PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POWIECIE WYSZKOWSKIM NA LATA 2016 – 2025”	3
I. POWIĄZANIE PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POWIECIE WYSZKOWSKIM Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	4
II. MISJA I ZAŁOŻENIA PROGRAMU	9
III. PUNKT WYJŚCIA – POSIADANE ZASOBY I REALIZOWANE DZIAŁANIA.....	11
IV. PRIORYTETY I CELE PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POWIECIE WYSZKOWSKIM.....	53
V. KOORDYNACJA, MONITORING I EWALUACJA ORAZ ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	70
VI. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ <i>PROGRAMU</i> WRAZ ZE WSKAŹNIKAMI REALIZACJI	74
SPIS TABEL.....	91
SPIS WYKRESÓW	92

**SKŁAD ZESPOŁU OPRACOWUJĄCEGO „PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POWIECIE
WYSZKOWSKIM NA LATA 2016 – 2025”.**

- 1) Krystyna Kurowska – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszkanie;
- 2) Edyta Jarosz – Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Wyszkanie;
- 3) Agnieszka Kalinowska-Szymańska – Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego w Wyszkanie;
- 4) Mariusz Kołodziejczyk – Powiatowy Urząd Pracy w Wyszkanie;
- 5) Joanna Korczakowska – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wyszkanie;
- 6) Dorota Kowalska – Polski Związek Niewidomych w Wyszkanie;
- 7) Małgorzata Krucińska – Samodzielny Publiczny Zakład Zespołów Opieki Zdrowotnej w Wyszkanie;
- 8) Artur Laskowski – Stowarzyszenie „Ważna Róża”;
- 9) Urszula Mikołajczyk – Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszkanie;
- 10) Hanna Wargocka – Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych;

Przy opracowaniu Programu udział brali również pracownicy PCPR w Wyszkanie:

Mariola Brzezińska, Teresa Czajkowska, Monika Piątek, Michał Przychodzki, Danuta Szymańska.

I. POWIĄZANIE PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POWIECIE WYSZKOWSKIM Z INNYMI DOKUMENTAMI

Przesłankę do opracowania Programu stanowi ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127 poz. 721 z późn. zm.), która daje delegację Samorządowi Powiatowemu do opracowania i realizacji, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej, zatrudniania i przestrzegania praw osób niepełnosprawnych (na podstawie art. 35a, ust. 1, pkt 1 wymienionej ustawy).

Kierunki polityki wobec osób niepełnosprawnych zostały przyjęte w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wyszowskim na lata 2016-2025”.

W procesie tworzenia Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim wzięto pod uwagę jego powiązanie z innymi dokumentami strategicznymi szczebla lokalnego, regionalnego i krajowego oraz dokumenty międzynarodowe.

Programy i dokumenty na szczeblu lokalnym

- 1. Gminne Strategie Rozwiązywania Problemów Społecznych.**
- 2. „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wyszowskim na lata 2016-2025”** (Uchwała Nr XVII/121/2016 Rady Powiatu w Wyszowie z dnia 27 stycznia 2016 r.).

Wizja powiatu: Powiat Wyszowski miejscem bezpiecznym i pomocnym dla mieszkańców, oferującym szeroki wachlarz usług kulturalnych, socjalnych i zdrowotnych.

Misja powiatu: Wspólne działanie i zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w celu podniesienia jakości życia społeczności Powiatu Wyszowskiego.

Cel strategiczny 1: Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa społecznego.

- Cel operacyjny 1: Rozwój zintegrowanego systemu wsparcia rodziny,
- Cel operacyjny 2: Profesjonalizacja służb społecznych,
- Cel operacyjny 3: Aktywizacja i integracja osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zapewnienie im bezpieczeństwa socjalnego,
- Cel operacyjny 4: Budowanie kapitału społecznego,
- Cel operacyjny 5: Poprawa bezpieczeństwa publicznego mieszkańców Powiatu.

Cel strategiczny 2: Zwiększenie jakości oraz dostępności systemu ochrony zdrowia w Powiecie.

- Cel operacyjny 1: Usprawnienie diagnostyki wśród osób zagrożonych chorobami,
- Cel operacyjny 2: Promocja zdrowego stylu życia,
- Cel operacyjny 3: Podniesienie jakości i dostępności świadczonych usług medycznych,
- Cel operacyjny 4: Zahamowanie wzrostu spożycia alkoholu i innych używek.

Cel strategiczny 3: Zmniejszenie poziomu bezrobocia oraz aktywizacja społeczna i gospodarcza mieszkańców Powiatu.

- Cel operacyjny 1: Wspieranie osób poszukujących pracy,
- Cel operacyjny 2: Podniesienie stopnia świadomości dotyczącej możliwości na rynku pracy,

- Cel operacyjny 3: Niwelowanie skutków zjawiska bezrobocia długotrwałego oraz zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- Cel operacyjny 4: Podniesienie poziomu aktywizacji zawodowej osób pobierających świadczenia społeczne,
- Cel operacyjny 5: Przyciągnięcie inwestora zewnętrznego,
- Cel operacyjny 6: Wspieranie osób prowadzących oraz zakładających działalność gospodarczą,
- Cel operacyjny 7: Aktywizacja społeczno-zawodowa osób starszych i niepełnosprawnych.

3. „Strategia/Program Rozwoju Powiatu Wyszowskiego do roku 2025” przyjęta Uchwałą Rady Powiatu Nr XVII/112/2015 z dnia 30 grudnia 2015 r.

Cel strategiczny 2: Zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej i społecznej oraz jakości świadczonych usług poprzez poprawę bazy infrastrukturalnej, rozwój promocji i profilaktyki zdrowotnej, programy kompleksowej aktywizacji dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów, niepełnosprawnych oraz wykluczonych społecznie.

Cel strategiczny 3: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez zintegrowane działania związane z rozwojem i efektywnym wykorzystaniem potencjału obszaru do rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa, budowania wykwalifikowanych zasobów pracy oraz dywersyfikacji lokalnych działalności gospodarczych oraz wdrażaniu innowacyjnych technologii.

Cel strategiczny 4: Efektywne wykorzystanie obszaru do rozwoju kultury, turystyki i rekreacji oraz promowanie dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego regionu jako podstawy do budowania atrakcyjnego wizerunku Powiatu i poprawy jakości życia mieszkańców.

Cel strategiczny 5: Zapewnienie odpowiednich warunków do rozwoju edukacji i sportu oraz kluczowych kompetencji i umiejętności społeczeństwa w celu budowania nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy i doświadczeniu.

Programy na szczeblu regionalnym

1. Strategia polityki społecznej województwa mazowieckiego na lata 2014 – 2020 (Uchwała Nr 218 /14 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 3 listopada 2014 r.).

Cel strategiczny: Wzmocnienie kapitału ludzkiego do aktywności, samodzielności i integracji społecznej.

Cele główne dla każdego z trzech wyznaczonych obszarów:

- Obszar I - Regionalne polityki publiczne dla zidentyfikowanych problemów społecznych z wyodrębnionymi programami wojewódzkimi. Cel: Rozwój zintegrowanego systemu realizacji polityk publicznych dla strategicznego zarządzania polityką społeczną Regionu,
- Obszar II - Regionalne polityki publiczne dla zidentyfikowanych problemów społecznych bez wyodrębnionych programów wojewódzkich. Cel: Wzmocnienie inkluzji społecznej poprzez realizację działań profilaktycznych i aktywizujących,
- Obszar III - Nowe regionalne polityki publiczne dla rozwoju województwa. Cel: Poprawa dostępności, integracji i jakości usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym przy zwiększonym udziale organizacji pozarządowych w realizacji zadań polityki społecznej Regionu.

Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu.

Cele szczegółowe:

- 1) zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez

- zindywidualizowane i zintegrowane instrumenty aktywizacji zawodowej, społecznej, zdrowotnej i edukacyjnej;
- 2) rozwój usług środowiskowych w ramach procesu deinstytucjonalizacji wzmacniających samodzielność osób z niepełnosprawnościami ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia liczby asystentów osoby niepełnosprawnej;
  - 3) długotrwała lub ciężka choroba.

2. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze (Uchwała Nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 r.).

Cel strategiczny: Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki.

Cel pośredni 1. Rozwój kapitału społecznego:

Działania:

- wzrost poziomu wykształcenia i poprawa jakości kadr,
- wzrost zatrudnienia w regionie i przeciwdziałanie bezrobociu,
- dążenie do poprawy warunków i zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych,
- intensyfikacja działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Dokumenty i programy na szczeblu krajowym

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. z 1997 Nr 78, poz. 483, z późn. zm.) stanowi, że źródło wolności i praw człowieka stanowi jego przyrodzona, niezbywalna i nienaruszona godność, której poszanowanie oraz ochrona są obowiązkiem Państwa (art. 30). Każdy człowiek, niezależnie od płci, rasy, wyznania, poglądów, statusu materialnego, zdrowia, czy poziomu inteligencji, jest obdarzony ową przyrodzoną mu godnością. Dlatego też wszyscy jesteśmy sobie równi. Wszyscy mamy prawo do równego traktowania przez władze publiczne i nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym czy gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny (art. 32 ust. 2). Ustawa zasadnicza nakłada też na władze publiczne obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom niepełnosprawnym (art. 68 ust. 3), a także obowiązek pomocy tym osobom w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej (art. 69).

1. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. (M. P. z 13.08.1997 r. Nr 50 poz. 475).

Sejm RP uznaje, że osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.

Do postanowień Sejmu zawartych w Karcie Praw ON nawiązuje Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych m.in.:

- 1) dostęp do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym;
- 2) dostęp do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną;
- 3) nauki w szkołach wspólnie z pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również korzystanie ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej;
- 4) pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój,

- zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych;
- 5) pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz korzystanie z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga – prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych;
  - 6) życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym: dostępu do urzędów i obiektów użyteczności publicznej, swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu, dostępu do informacji;
  - 7) pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do zainteresowań i potrzeb.

2. KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010 – 2020: REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE (przyjęta przez Radę Ministrów uchwałą w dniu 13 lipca 2010 r.)

Cele polityki regionalnej do 2020 roku:

- 1) wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”);
- 2) budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”);
- 3) tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

3. Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

(przyjęta Uchwałą Nr 218/14 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 3 listopada 2014 r.)

Priorytet 1: Poprawa warunków powstawania i funkcjonowania rodzin. Wsparcie rodzin w wychowywaniu i edukacji dzieci.

Priorytet 2: Wdrożenie aktywnej polityki społecznej.

Priorytet 3: Kompleksowa rehabilitacja a aktywizacja osób niepełnosprawnych.

Priorytet 6: Partnerstwo publiczno-społeczne podstawą rozwoju usług społecznych.

Cel Strategiczny: Wzmocnienie systemu koordynacji realizacji regionalnej polityki publicznej w zakresie problemu niepełnosprawności, zapewnienie spójności działań.

Cel główny rekomendowany do Wojewódzkiego Programu Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałanie ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudnienia Osób Niepełnosprawnych: Wyrównywanie szans dla osób z niepełnosprawnością oraz przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu.

Cele szczegółowe:

- 1) Zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych poprzez zindywidualizowane i zintegrowane instrumenty aktywizacji zawodowej, społecznej, zdrowotnej i edukacyjnej;
- 2) rozwój usług środowiskowych w ramach procesu deinstytucjonalizacji wzmacniających samodzielność osób z niepełnosprawnościami ze szczególnym uwzględnieniem zwiększenia liczby asystentów osoby niepełnosprawnej.

Dokumenty międzynarodowe

- 1. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych** (Rezolucja 61/106) - przyjęta wraz z Protokołem fakultatywnym przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu

13 grudnia 2006 r. Dokument ratyfikowany przez Polskę w dniu 6 września 2012r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169). Konwencja jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który odnosi się kompleksowo do osób niepełnosprawnych.

Celem Konwencji jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne oraz popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności.

2. **Standardowe Zasady Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych** (Rezolucja 48/96) – przyjęte podczas 48 sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w dniu 20 grudnia 1993 r. w zakresie: wstępnych warunków równoprawnego uczestnictwa, kluczowych obszarów równoprawnego uczestnictwa, działań wdrożeniowych (z perspektywy samorządu lokalnego).
3. **Zalecenie nr Rec (2006)5 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich. Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie:** Podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie 2006 – 2015 (przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 5 kwietnia 2006 podczas 961 posiedzenia zastępców ministrów) w zakresie głównych kierunków działań oraz aspektów przekrojowych.
4. **Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich, zebranych w Radzie z dnia 17 marca 2008 r. w sprawie sytuacji osób niepełnosprawnych w Unii Europejskiej.**
5. **Deklaracja z Salamanki oraz wytyczne dla działań w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych** przyjęte przez Światową konferencję dotyczącą specjalnych potrzeb edukacyjnych: Dostęp i jakość, Salamanka, Hiszpania, 7-10 czerwca 1994 r., UNESCO 1994 r.
6. **Dyrektywa Rady Unii Europejskiej 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy.**

II. MISJA I ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Zakres Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim

Podmiot planujący: Powiat Wyszowski

Okres realizacji: lata 2016-2025

Zakres terytorialny: wszystkie gminy Powiatu Wyszowskiego

Grupa docelowa: społeczność powiatu, ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych, ich rodzin i otoczenia.

Misja Programu

Powiat Wyszowski miejscem zapewniającym warunki osobom z niepełnosprawnościami oraz ich rodzinom do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym, równy dostęp do informacji, edukacji, rynku pracy, ochrony zdrowia i infrastruktury publicznej, a także popieranie poszanowania ich przyrodzonej godności i autonomii.

Respektowanie prawa osób z niepełnosprawnościami do samostanowienia oraz aktywnego i godnego życia

Wiele działań podejmowanych na rzecz wyrównania szans osób z niepełnosprawnościami nie uwzględnia rzeczywistych potrzeb i możliwości tej grupy. Wciąż mówi się o „opiece nad osobami niepełnosprawnymi” i o „podopiecznych”. Nadal zbyt często opinia publiczna, pracodawcy, a nawet rodzice dorosłych osób z niepełnosprawnościami uważają, że są one niezdolne do podejmowania decyzji i prowadzenia samodzielnego – na miarę ich możliwości – życia. Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim opiera się na założeniu, że osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do samostanowienia, aktywnego i godnego życia, w tym do korzystania z praw i wywiązywania się z obowiązków ustanowionych dla wszystkich obywateli.

Wyrównywanie szans

Poszanowanie prawa osób z niepełnosprawnościami do samostanowienia wiąże się z zasadą wyrównywania szans, czyli dostarczania przez państwo, samorząd, instytucje publiczne i niepubliczne usług społecznych w taki sposób, aby były powszechnie dostępne dla wszystkich obywateli, w tym dla osób z niepełnosprawnościami.

Dostępność usług, działań, informacji powinna być zagwarantowana w dokumentach lokalnych, które dotyczą jakości życia mieszkańców powiatu wyszkowskiego (lokalne programy, strategie). Proces wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami powinien obejmować podejmowanie decyzji, projektowanie rozwiązań, ich wdrażanie i ewaluację. Warto zauważyć,

że wiele rozwiązań dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami jest przydatna dla dużo większej części społeczności – rodziców i opiekunów dzieci czy osób w podeszłym wieku.

Zasada wyrównywania szans wiąże się z zasadą niezależnego życia, odnoszącą się do samostanowienia o swoim życiu i samodzielności w wykonywaniu codziennych czynności. Pomoc i wsparcie powinny być dostosowane do specyficznych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, przy czym usługi wspierające należy rozwijać w kierunku umożliwienia tym osobom prowadzenia niezależnego życia.

Interdyscyplinarność działań na rzecz osób niepełnosprawnych

Wiele działań podejmowanych na rzecz wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami ma charakter interdyscyplinarny, międzyresortowy. W związku z tym realizacja Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim musi opierać się na współpracy jednostek organizacyjnych i wydziałów Starostwa Powiatu Wyszowskiego oraz Urzędów Gmin z terenu powiatu wyszkowskiego, zarządzających wieloma różnymi obszarami funkcjonowania mieszkańców – od zdrowia oraz pomocy i polityki społecznej przez edukację, sport, kulturę po mieszkalnictwo, infrastrukturę i architekturę. Wymaga to wprowadzenia efektywnych mechanizmów wymiany informacji oraz podejmowania decyzji.

Współpraca z III sektorem

Interdyscyplinarność w planowaniu i wdrażaniu działań powinna także uwzględniać rozwiązania i działania podejmowane przez organizacje pozarządowe pracujące na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Partnerska współpraca władz samorządowych z organizacjami działającymi w sferze pożytku publicznego w istotny sposób wzbogaca ofertę usług dla tych grup mieszkańców. Konieczne jest stosowanie zasad współpracy finansowej i pozafinansowej z organizacjami pozarządowymi, w tym powierzenie i wspieranie wykonywania zadań publicznych oraz uspołecznienie procesu monitorowania realizacji i aktualizowania Programu po jego przyjęciu poprzez różne formy dialogu społecznego, np. spotkania dyskusyjne z różnymi grupami i środowiskami.

III. PUNKT WYJŚCIA – POSIADANE ZASOBY I REALIZOWANE DZIAŁANIA

Określenia niepełnosprawności

Pojmowanie niepełnosprawności zmienia się na przestrzeni lat. W polskim prawie nie istnieje jedna wspólna definicja pojęcia niepełnosprawności. Poszczególne akty posługują się całym zestawem różnych pojęć na określenie niepełnosprawności albo osoby z niepełnosprawnością. Współcześnie usuwa się spotykane często przestarzałe lub pejoratywne określenia, jak: inwalidztwo, inwalida, upośledzenie, niedorozwój, niezdolność do podjęcia samodzielnej decyzji, nieporadność itp., a w ich miejsce wprowadza się takie pojęcia, które sprzyjają integracji społecznej i podkreślają rzeczywiste możliwości osób z różnymi niepełnosprawnościami. Poszukiwanie precyzyjnej terminologii wydaje się kluczową sprawą dla rehabilitacji, jakości życia i wsparcia społecznego.

Pomimo, że Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych zmieniła terminologię z „osoby niepełnosprawnej” na „osobę z niepełnosprawnością” w aktach prawa dotychczas nie zostały naniószone zmiany. Dlatego też w niniejszym Programie nie jest usystematyzowane nazewnictwo i będzie zamiennie stosowane.

Najnowsza definicja przyjęta w 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne ONZ „Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych” określa, że **osoby z niepełnosprawnościami to osoby, które mają: długotrwale uszkodzenia fizyczne, umysłowe, intelektualne lub dotyczące zmysłów, które mogą, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać tym osobom pełne i skuteczne uczestnictwo w społeczeństwie. Konsekwencją takiego ujęcia niepełnosprawności jest podejście określające, że to nie człowieka trzeba dostosowywać do społeczeństwa, lecz należy tak planować środowisko i społeczeństwo, aby wszyscy obywatele mieli równe szanse.**

Najszersza i najbardziej zbliżona do konwencyjnej definicja niepełnosprawności wynika z Karty Praw Osób Niepełnosprawnych z 1997 r., która określa, że osoby z niepełnosprawnościami to „osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych”. Jednak nawet ta definicja pomija z jednej strony aspekt równości z innymi obywatelami, odwołując się jedynie do systemu norm, a nie faktycznej efektywności działania. Z drugiej strony wskazuje wyłącznie na ograniczenia wynikające z danej osoby pomijając aspekt – tak podkreślany w Konwencji, że także bariery zewnętrzne mają zasadniczy wpływ na efektywność życia. Ponadto należy wyraźnie zaznaczyć, że Karta, będąca uchwałą Sejmu, jest tylko aktem deklaratoryjnym, niewiążącym organów państwowych, ani tym samym wprowadzona przez nią definicja w żadnym stopniu nie może stanowić odniesienia dla interpretacji przepisów ustaw.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) definiuje niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Ta definicja jest stosowana przez zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności do celów pozarentowych.

Natomiast ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 z późn. zm.) definiuje pojęcia:

- niezdolności do pracy jako całkowicie lub częściowo utraconej zdolności do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i bez rokowania na odzyskanie tej

zdolności po przekwalifikowaniu,

- niezdolności do samodzielnej egzystencji jako naruszenie sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych.

Główny Urząd Statystyczny wyróżnia w niniejszej zbiorowości dwie podstawowe grupy:

1. Osoby z niepełnosprawnościami prawnie, czyli takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony.
2. Osoby z niepełnosprawnościami tylko biologicznie, czyli takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwalny) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

Przyjmując jako kryterium rodzaj niepełnosprawności wyróżnia się:

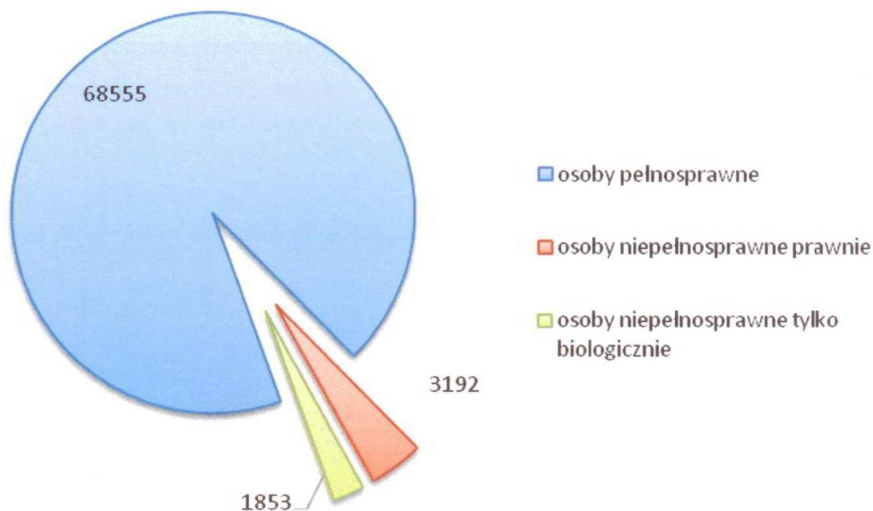
1. Osoby z niepełnosprawnością sensoryczną:
  - a) osoby niewidome i słabowidzące;
  - b) osoby niesłyszące i słabosłyszące;
  - c) osoby głuchoniewidome.
2. Osoby z niepełnosprawnością fizyczną:
  - a) osoby z uszkodzonym narządem ruchu;
  - b) osoby z przewlekłymi schorzeniami narządów wewnętrznych.
3. Osoby z niepełnosprawnością psychiczną:
  - a) osoby umysłowo upośledzone z niesprawnością intelektualną;
  - b) osoby psychicznie chore z zaburzeniami osobowości i zachowania oraz osoby cierpiące na epilepsję.
4. Osoby z niepełnosprawnością złożoną, dotknięte więcej niż jedną niepełnosprawnością – wystąpić tu mogą połączenia różnych, wymienionych powyżej niepełnosprawności, np. osoba niewidoma z umysłowym upośledzeniem, osoba z uszkodzonym narządem ruchu z zaburzeniami psychicznymi itp.

Niepełnosprawność wiąże się również ze starzeniem się osób i dotyka coraz większej populacji. Zmiany struktury demograficznej powodują, iż Polska, a tym samym samorządy gminne i samorząd powiatowy stoją przed szeregiem wyzwań związanych z planowaniem i kształtowaniem polityki w obszarze aktywności społecznej osób starszych.

Szacunkowe określenie liczby osób niepełnosprawnych

Zgodnie z szacunkami ONZ, ok. 650 mln osób, co stanowi ok. 10% ludności świata, dotknięta jest niepełnosprawnością. W naszym kraju wskaźnik ten jest jednak wyższy. Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku liczba niepełnosprawnych w Polsce to 4 697 048, z czego 46,1% stanowią mężczyźni, natomiast 53,9% kobiety. Ogółem osoby z niepełnosprawnościami stanowią 12,2% ludności kraju, co oznacza, że co 8 obywatela RP można zaliczyć do tej grupy. Najliczniejszą grupę stanowią osoby o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności. Powiat wyszkowski liczy 73 892 mieszkańców (stan na 2014r., wg GUS). Zdecydowanie przewyższa ludność wiejska, która liczyła 46 719 os. co stanowiło 63% ogółu mieszkańców, w mieście zamieszkiwało 27 173 osób. Według danych pochodzących z Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku osoby z niepełnosprawnościami stanowiły 6,9% mieszkańców powiatu wyszkowskiego, z czego 4,4% to osoby prawnie niepełnosprawne, natomiast 2,5% tylko biologicznie.

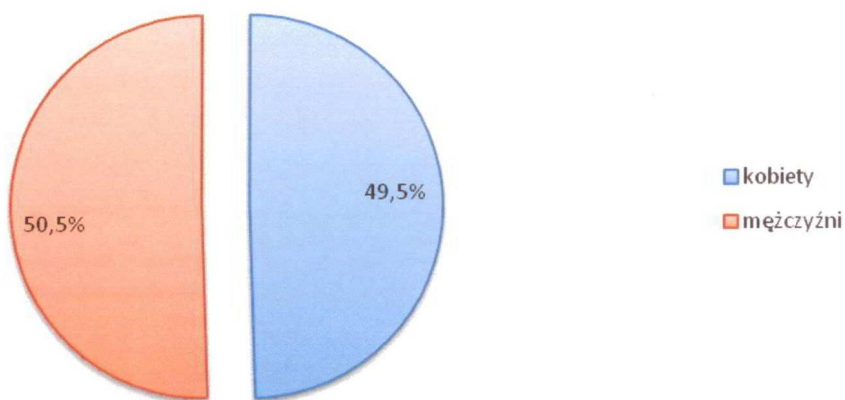
Wykres 1. Liczba osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu wyszkowskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego 2011.

Struktura zbiorowości osób z niepełnosprawnościami nie jest istotnie zróżnicowana pod względem płci – kobiety stanowią 49,5% całości (2 499 osób), natomiast mężczyźni 50,5% (2 546 osób).

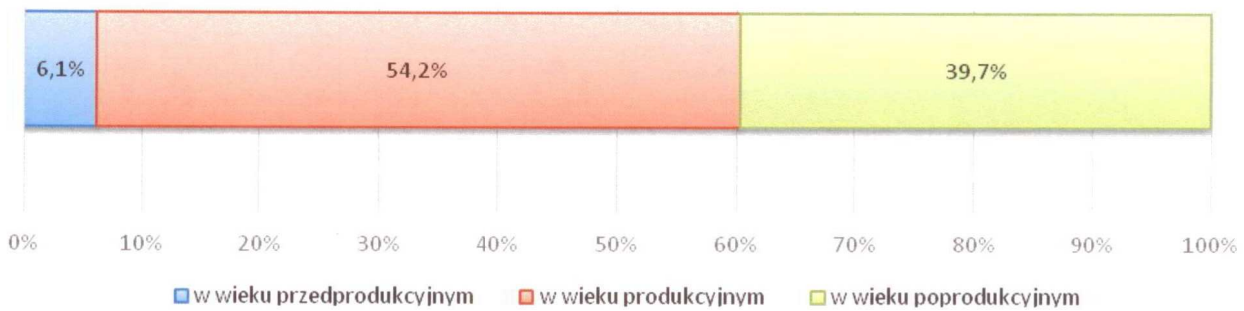
Wykres 2. Struktura osób z niepełnosprawnościami wg płci.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego 2011.

Najmniejszy odsetek, wśród niepełnosprawnych, stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym (6,1%; 309 osób), natomiast ponad połowę w wieku produkcyjnym (54,2%; 2736 osób). Istotny odsetek stanowią również osoby w wieku poprodukcyjnym – 39,7% (2000 osób).

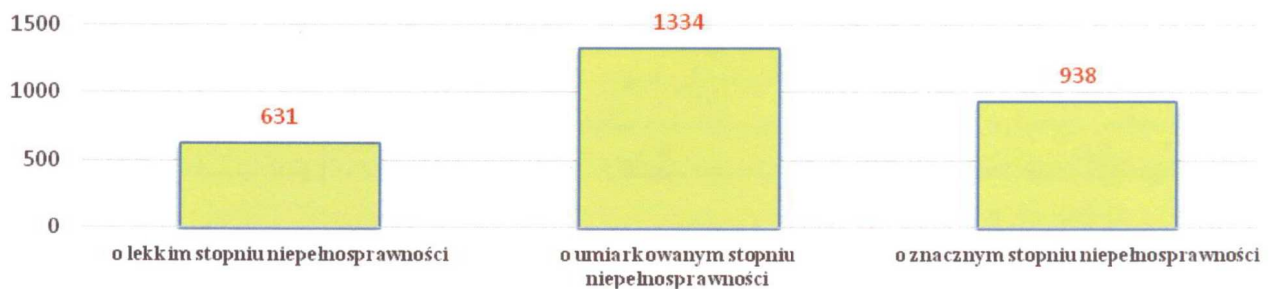
Wykres 3. Struktura osób z niepełnosprawnościami wg grup ekonomicznych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego 2011.

Wśród niepełnosprawnych posiadających orzeczenie najliczniejszą grupę stanowią osoby o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (1334 osoby), mniej o znacznym (938 osób), natomiast najmniej o lekkim (631 osób).

Wykres 4. Struktura osób z niepełnosprawnościami wg stopnia niepełnosprawności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego 2011.

W 2008 r. wdrożony został w Polsce Elektroniczny Krajowy System Monitorowania i Orzekania o Niepełnosprawności (SI EKSMOoN). Służy gromadzeniu danych dotyczących procesu orzekania o niepełnosprawności. Wspomaga rejestrację i proces wydawania orzeczeń o niepełnosprawności przez wojewódzkie i powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Wykorzystywany jest również do kontroli wniosków i odwołań oraz orzeczeń wydawanych na obszarze całego kraju, a także do prowadzenia bieżących analiz przez Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych. Aplikacja dostępna jest dla użytkownika za pośrednictwem przeglądarki internetowej pod adresem <https://eksmoon.mpips.gov.pl/PZOON/Start>.

System EKSMOoN wymaga zmian w zakresie zbierania danych dotyczących sytuacji socjalnej osób niepełnosprawnych, aby było możliwe wykorzystywanie tych informacji w procesie planowania działań lokalnych na rzecz tej grupy mieszkańców tak, aby precyzyjnie określić liczbę osób z niepełnosprawnościami.

Funkcjonowanie różnych systemów orzecznictwa powoduje, że trudno jest ustalić faktyczną liczbę osób niepełnosprawnych.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszku wydał najwięcej orzeczeń o stopniu niepełnosprawności po 16 roku życia w roku 2015 (1107). W latach 2012-2015 największa liczba wydanych orzeczeń dotyczyła upośledzeń narządu ruchu (1041).

Tabela 1. Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszku po 16 roku życia w latach 2012-2015 wg przyczyn niepełnosprawności.

Rok	Upośledzenie umysłowe	Choroby psychiczne	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	Choroby wzroku	Upośledzenie narządu ruchu	Choroby neurologiczne	Inne	Razem
2012	23	68	34	35	246	196	374	976
2013	37	75	40	28	206	140	356	882
2014	23	75	45	31	235	122	307	838
2015	34	82	57	31	354	154	395	1107
Razem	117	300	176	125	1041	612	1432	3803

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszku.

Wśród orzeczeń dotyczących niepełnosprawnych do 16 roku życia ich największa liczba dotyczyła chorób neurologicznych. Liczba wszystkich orzeczeń o niepełnosprawności w powiecie wyszkowskim w latach 2012-2015 kształtuje się na podobnym poziomie.

Tabela 2. Orzeczenia o niepełnosprawności wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszku do 16 roku życia w latach 2012-2015 wg przyczyn niepełnosprawności.

Rok	Upośledzenie umysłowe	Choroby psychiczne	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	Choroby wzroku	Upośledzenie narządu ruchu	Choroby neurologiczne	Inne	Razem
2012	14	2	14	9	11	25	122	197
2013	12	2	16	13	29	46	103	221
2014	15	14	17	14	25	25	126	236
2015	9	1	13	6	18	31	125	203
Razem	50	19	60	42	83	127	476	857

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszku.

Orzeczenia osób do 16 roku życia stanowiły ponad ok. 16% wszystkich wydanych orzeczeń. Na podstawie danych można zaobserwować nieznaczne wahania liczby wydawanych orzeczeń dzieciom poniżej 16 roku życia.

W 2013 oraz 2014 roku największy odsetek osób z niepełnosprawnościami stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia szkolnego, a drugą co do wielkości grupą były osoby z zasadniczym wykształceniem zawodowym. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym oraz wyższym. Natomiast w roku 2015 największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym, zasadniczym zawodowym oraz średnim zawodowym, najmniejszą grupę stanowiły osoby z niepełnosprawnościami z wykształceniem wyższym, ale poziom tej grupy wzrósł w stosunku do poprzednich lat o 2,5%.

Tabela 3. Osoby z niepełnosprawnościami wg poziomu wykształcenia.

WYKSZTAŁCENIE	2011		2012		2013		2014		2015	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Wyższe	0	0	4	2,35	7	4,49	6	3,55	79	7,13
Policealne i średnie zawodowe	19	16,52	36	21,18	32	20,51	23	13,61	260	23,49
Średnie ogólnokształcące	6	5,22	9	5,29	11	7,05	14	8,29		
Zasadnicze zawodowe	51	44,35	64	37,65	48	30,77	60	36,5	296	26,74
Gimnazjalne	2	1,74	3	1,76	3	1,92	2	1,18	326	29,45
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	37	32,17	54	31,77	55	35,26	64	37,87	146	13,19
Ogółem	115	100	170	100	156	100	169	100	1107	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszkowie.

W latach 2011 – 2015 Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszkowie wydał 5662 orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności. Największą grupę stanowiły osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Tabela 4. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności w latach 2011-2015 w powiecie wyszkowskim.

Przyczyny niepełnosprawności	Liczba wydanych orzeczeń									
	2011 r.		2012 r.		2013 r.		2014 r.		2015 r.	
	Osoby przed 16 r. ż.	Osoby powyżej 16 r. ż.	Osoby przed 16 r. ż.	Osoby powyżej 16 r. ż.	Osoby przed 16 r. ż.	Osoby powyżej 16 r. ż.	Osoby przed 16 r. ż.	Osoby powyżej 16 r. ż.	Osoby przed 16 r. ż.	Osoby powyżej 16 r. ż.
01-U Upośledzenie umysłowe	11	22	14	23	12	37	15	23	9	34
02-P Choroby psychiczne	2	62	2	68	2	75	14	75	1	82
03-L Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	5	36	14	34	16	40	17	45	13	57
04-O Zaburzenia narządu wzroku	9	25	9	35	13	28	14	31	6	31
05-R Upośledzenie narządu ruchu	22	198	11	246	29	206	25	235	18	354
06- E Epilepsja	2	11	5	21	7	23	7	15	9	17
07-S Choroby układu oddechowego i układu krążenia	28	160	19	231	27	197	40	163	26	223
08-T Choroby układu pokarmowego	6	20	6	31	6	23	6	29	5	31
09-M choroby układu moczowo-płciowego	3	18	5	11	4	25	12	44	11	57
10-N Choroby neurologiczne	22	201	25	196	46	140	25	122	31	154
11- I Inne	22	80	41	72	36	83	33	55	29	64

12-C Całościowe zaburzenia rozwojowe	26	7	46	8	23	5	28	1	45	3
RAZEM:	158	844	197	976	221	882	236	838	203	1107

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszkowie.

Największa liczba orzeczeń wydana została z powodu niepełnosprawności związanej z dysfunkcją narządów ruchu (05-R), chorobami układu oddechowego i układu krążenia (07-S), chorobami neurologicznymi (10-N), całościowymi zaburzeniami rozwojowymi (12-C) oraz innymi dysfunkcjami niesklasyfikowanymi (11-I).

W odniesieniu do przyczyn niepełnosprawności w przypadku osób powyżej 16 r. ż., najwięcej orzeczeń wydawanych zostało dla osób z upośledzeniem narządu ruchu (05-R), osób z chorobami układu oddechowego i krążenia (07-S), a także osób z chorobami neurologicznymi (10-N).

Przyczyny niepełnosprawności oznaczane w orzeczeniach określone są na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

Tabela 5. Liczba i cel przyjętych w latach 2011-2015 wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.

Rok	2011 r.		2012 r.		2013 r.		2014 r.		2015 r.	
	Osoby do 16 r.ż.	Osoby pow. 16 r.ż.	Osoby do 16 r.ż.	Osoby pow. 16 r.ż.	Osoby do 16 r.ż.	Osoby pow. 16 r.ż.	Osoby do 16 r.ż.	Osoby pow. 16 r.ż.	Osoby do 16 r.ż.	Osoby pow. 16 r.ż.
Odpowiednie zatrudnienie	0	150	0	221	0	163	0	370	0	406
Szkolenie	0	3	0	1	0	0	0	3	0	3
Uczestnictwo w WTZ	0	5	0	5	0	1	0	5	0	0
Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne	0	147	0	99	0	87	0	55	0	73
Korzystanie z wsparcia środowiskowego (usługi socjalne, opiekuńcze, rehabilitacyjne, zasiłki)	0	151	0	163	0	174	0	82	0	84
Zasiłek stały	15	0	38	0	65	0	13	0	4	0
Zasiłek pielęgnacyjny	138	307	155	386	158	353	244	381	213	489
Korzystanie z karty parkingowej	0	38	0	40	0	33	0	47	0	77
Inne	8	58	10	88	8	132	5	13	11	52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszkowie.

Cel wystąpienia o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności wskazuje składający wniosek; możliwe jest określenie kilku celów, z zaznaczeniem celu głównego, który jest statystycznie uwzględniony w powyższej tabeli.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszkowie wydaje orzeczenia

do celów pozarentowych. Na podstawie tego dokumentu można ubiegać się m.in. o świadczenia z pomocy społecznej, świadczenia rodzinne, odpowiednie ulgi i uprawnienia.

Osoby niepełnosprawne jako klienci pomocy społecznej

Pomoc społeczna umożliwia przewyższanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym. Na podstawie ustawy z dnia 12 marca o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.) zadania z zakresu pomocy społecznej przypisane do realizacji gminom realizują ośrodki pomocy społecznej (OPS). Natomiast zadania przypisane do realizacji powiatom realizują powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR). Pomoc może być świadczona w formie pieniężnej lub niepieniężnej realizowana w formie usług oraz pracy socjalnej.

Świadczenia pieniężne przysługują osobom i rodzinom, których dochody nie przekraczają kryteriów ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej.

W 2014 r. ze wszystkich świadczeń pomocy społecznej w powiecie wyszkowskim skorzystało 2 533 rodziny, w tym 842 rodziny z osobami niepełnosprawnymi. Oznacza to, że 33,24 % rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowiły rodziny bezpośrednio dotknięte problemem niepełnosprawności.

Na terenie powiatu wyszkowskiego niepełnosprawność jest czwartą co do wielkości przyczyną udzielenia przez OPS-y pomocy. W 2014 r. pomoc z powodu niepełnosprawności otrzymało łącznie 842 rodziny.

Pomimo, że w 2013 r. pomocą objęto mniejszą liczbę rodzin (2980, w tym 835 rodzin z problemem niepełnosprawności) to udział rodzin osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie korzystających z systemowego wsparcia wzrósł.

Usługi opiekuńcze

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Jest to zadanie własne, finansowane z budżetu gminy, polegające na świadczeniu usług. Usługi obejmują pomoc w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze

Organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi należy do zadań zleconych gminie przez administrację rządową. Zakres i tryb przyznawania pomocy w formie usług specjalistycznych reguluje

rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze polegają na świadczeniu usług dostosowanych do szczególnych potrzeb osób wymagających pomocy, wynikających z rodzaju ich schorzenia lub niepełnosprawności, świadczonych przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym, w tym:

- 1) uczenie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia;
- 2) pielęgnacja – jako wspieranie procesu leczenia;
- 3) rehabilitacja fizyczna i usprawnianie zaburzonych funkcji organizmu;
- 4) pomoc mieszkaniowa;
- 5) zapewnienie dzieciom i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi dostępu do zajęć rehabilitacyjnych i rewalidacyjno – wychowawczych.

Tabela 6. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2011-2014 w powiecie wyszkowskim.

	2011	2012	2013	2014
Usługi opiekuńcze				
liczba osób	168	177	174	185
liczba świadczeń	91 185	86 158	81 631	91 047
kwota świadczeń (w zł)	733.434,50	698.215,80	628.262,20	721.559,20
Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla os. z zaburzeniami psychicznymi				
liczba osób	36	45	47	44
liczba świadczeń	8 329	8 651	8 822	8 691
kwota świadczeń (w zł)	172.948,00	187.693,00	197.687,85	194.537,76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej z terenu powiatu wyszkowskiego

W powiecie wyszkowskim od 2011 roku wzrosła liczba świadczeniobiorców (z 168 do 185) otrzymujących pomoc w postaci usług opiekuńczych. Jednak kwota na świadczenie usług opiekuńczych minimalnie zmalała. W roku 2014, w porównaniu z 2011, wzrosła również liczba świadczeniobiorców specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (z 36 do 44) oraz kwota usług (z ok. 173 tys. zł do ponad 194 tys. zł). Należy podkreślić, że w 2014 r. Gmina Brańszczyk i Somianka nie świadczyła tego typu usług.

W przypadku braku możliwości zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osoba wymagająca z powodu wieku lub niepełnosprawności pomocy innych osób może korzystać z usług opiekuńczych i bytowych w formie rodzinnego domu pomocy społecznej.

Rodzinny dom pomocy społecznej stanowi formę usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających z powodu wieku lub niepełnosprawności wsparcia w tej formie. Na terenie powiatu wyszkowskiego nie funkcjonują rodzinne domy pomocy społecznej.

Ośrodki wsparcia i mieszkania chronione

Ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu.

W ośrodku mogą być również prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu. Ośrodkiem wsparcia może być między innymi ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienny dom pomocy oraz klub samopomocy. Ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczą usługi dla osób, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. Usługi świadczone są w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Pobyt w ośrodku jest czasowy. Okres, na jaki osoba została skierowana może być przedłużony, w szczególności w sytuacji braku postępów w realizacji indywidualnego planu postępowania wspierająco-aktywizującego, okresowego braku możliwości skierowania osoby do innego ośrodka wsparcia, domu pomocy społecznej lub warsztatu terapii zajęciowej, albo braku możliwości zatrudnienia, w tym w warunkach pracy chronionej na przystosowanym stanowisku pracy.

Prowadzenie ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi należy do zadań zleconych gminie lub powiatowi przez administrację rządową. Kwota dotacji celowej na prowadzenie ww. ośrodków przekazywana jest przez Wojewodę Mazowieckiego.

Na terenie powiatu wyszkowskiego funkcjonują dwa ośrodki wsparcia dziennego pobytu dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Jednym z nich jest Środowiskowy Dom Samopomocy typu A „SOTERIA” dla 30 osób psychicznie chorych, działający w strukturach Gminy Wyszaków. Drugim jest Powiatowy Środowiskowy Dom Samopomocy typu B (PŚDS) „Drogowskaz” dla 40 osób z upośledzeniem umysłowym, prowadzony w latach 2014-2015 na zlecenie Powiatu przez organizację pozarządową - Stowarzyszenie „Ważna Róża”. Od 2016r. placówka ta prowadzona jest przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszakowie (PSOUU). Dla wielu osób i ich rodzin dom samopomocy stał się alternatywą pobytu w domu pomocy społecznej. Dlatego też przed ewentualnym umieszczeniem osoby w domu pomocy społecznej konieczne jest wykorzystanie tego typu form wsparcia w jej środowisku zamieszkania, tym bardziej, że koszt pobytu mieszkańca w domu pomocy społecznej jest wysoki i obciąża głównie budżet gminy.

Ponadto na terenie powiatu działa jedna placówka wsparcia dziennego dla osób starszych Dom Dziennego Pobytu „Senior” prowadzony przez OPS w Wyszakowie. Jej zadaniem jest stworzenie odpowiednich warunków do integracji, aktywizacji i samorealizacji osób starszych, niepełnosprawnych poprzez uczestnictwo w różnych formach zajęć. W pozostałych gminach powiatu wyszkowskiego brakuje placówek wsparcia dziennego. Zadaniem jednostek samorządowych i organizacji pozarządowych powinno być podniesienie jakości życia osób starszych, zaspokojenie ich potrzeb oraz skoordynowanie działań poszczególnych podmiotów działających w/w obszarze.

W powiecie wyszkowskim nie funkcjonują mieszkania chronione dla osób z niepełnosprawnościami. Zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej (art. 53) mieszkania chronione mogą być przeznaczone dla osób niepełnosprawnych (w szczególności z zaburzeniami psychicznymi), które potrzebują wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ale nie wymagają usług świadczonych przez instytucję całodobowej opieki. Pobyt w mieszkaniu tego typu ma przygotować te osoby do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępować pobyt w placówce całodobowej. Mieszkanie chronione ma zapewniać warunki do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną – oznacza to, że osoba tam mieszkająca powinna mieć

możliwość uczestniczenia w życiu społecznym, kontynuowania nauki, aktywizacji zawodowej, podjęcia pracy itd. Stan potrzeb w zakresie okresowego całodobowego pobytu w ośrodkach wsparcia oraz w mieszkaniach chronionych wymaga pogłębionej analizy i oceny, które będą podstawą do zbudowania w powiecie wyszkowskim spójnej koncepcji świadczenia tego rodzaju usług pomocy społecznej.

Domy pomocy społecznej

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Dom pomocy społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających.

Na terenie powiatu wyszkowskiego funkcjonują trzy ponadgminne domy pomocy społecznej realizujące zadanie powiatu w zakresie pomocy instytucjonalnej:

- Dom Pomocy Społecznej w Brańszczyku,
- Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci w Niegowie prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek Krzyża Chrystusowego na zlecenie Powiatu Wyszkowskiego,
- Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci „FISZOR” w Gaju prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Benedyktynek Krzyża Chrystusowego na zlecenie Powiatu Wyszkowskiego.

Tabela 7. Mieszkańcy w DPS ze względu na podmiot prowadzący. Stan na dzień 31.12.2015 r.

Typy domów	Ogółem			Z tego domy					
	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba mieszkańców	W DPS w Brańszczyku			W domach prowadzonych przez podmioty niepubliczne		
				Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba mieszkań	Liczba domów	Liczba miejsc	Liczba mieszkań
Ogółem liczba mieszkańców i miejsc	3	396	388	1	194	190	2	202	198
Inne, zgodnie z art. 56 a, ust. 2 i 3 ustawy o pomocy społecznej	1	194	190	1	194	190	-	-	-
Dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	2	202	198	-	-	-	2	202	198

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z działalności w 2015 roku.

Ponadto na terenie powiatu wyszkowskiego funkcjonują prywatne domy pomocy społecznej:

- Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Zakonnych w Loretto z liczbą miejsc 54,
- Dom Emeryta p.w. Błogosławionego Alojzego Orione w Brańszczyku z liczbą miejsc 48,
- Dom Pomocy Społecznej „Zacisze” s.c. Jolanta Rostek, Robert Rostek Wólka Grochowa gm. Długosiodło z liczbą miejsc 23.

Wszystkie Domy działające na terenie powiatu wyszkowskiego uzyskały wymagane standardy. Utrzymanie tych standardów wymaga jednak prowadzenia bieżących remontów pomieszczeń, urządzeń oraz ich doposażenia.

W celu zapewnienia mieszkańcom DPS godnych warunków bytowych i opiekuńczo – wspomagających niezbędne jest ciągle zabieganie o środki finansowe z dodatkowych źródeł.

Narastającym problemem w DPS działających na terenie powiatu wyszkowskiego są nieobłożone miejsca. Gminy ze względu na niedobór środków finansowych nie zawsze mogą skierować osoby do DPS. Coraz częściej wydawane są decyzje krótkoterminowe lub osoby wymagające pomocy w formie całodobowych usług kierowane są do zakładu opiekuńczo-leczniczego, za pobyt których gminy nie ponoszą odpłatności.

Powiaty nadal otrzymują dotacją celową od Wojewody Mazowieckiego na mieszkańców skierowanych do domu do dnia 31 grudnia 2003 r. Od stycznia 2004 r. kierowanie do domów pomocy społecznej i ustalenie odpłatności za ich pobyt należy do kompetencji gminy właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby kierowanej.

Obowiązani do wnoszenia opłaty do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca są w następującej kolejności: mieszkaniec domu, nie więcej jednak niż 70%, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka, nie więcej niż 70% tego dochodu, małżonek zstępni przed wstępnymi a następnie gmina, z której osoba została skierowana do DPS.

Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w poszczególnych domach pomocy społecznej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańców w DPS w latach 2013-2016.

Dom Pomocy Społecznej	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
w Brańszczyku	2 679,28 zł	2 886,91 zł	2 942,44 zł	3 037,69 zł
w Niegowie	2 881,74 zł	3 004,67 zł	3 126,03 zł	3 272,24 zł
„Fiszor” w Gaju	2 965, 89 zł	3 110,33 zł	3 290,70 zł	3 438,90 zł

Źródło: Opracowane własne na podstawie sprawozdania Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z działalności w 2016 roku

W DPS prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie kwota dotacji oraz odpłatności wnoszone przez mieszkańców na tzw. „starych zasadach” nie pokrywają średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca.

Brak możliwości przekazania dodatkowych środków finansowych z budżetu Powiatu na bieżące funkcjonowanie domów, zaniżona kwota dotacji celowej do średniego kosztu utrzymania mieszkańca, oraz nieobłożone miejsca skutkuje niedofinansowaniem domów pomocy społecznej.

Świadczenia opiekuńcze

Na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych ośrodki pomocy społecznej realizują pomoc skierowaną do osób niepełnosprawnych, ich rodzin w formie świadczeń opiekuńczych, do których należy zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne.

Do świadczeń pieniężnych przysługujących osobom niepełnosprawnym niezależnie od kryterium dochodowego należy zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne.

W 2014 r. pomocy pieniężnej w formie zasiłku pielęgnacyjnego udzielono na kwotę 3 815 820 zł; liczba świadczeń wyniosła 24 940, co oznacza, iż średnio miesięcznie świadczenie to (w wysokości 153 zł,) pobierało ok. 2 078 mieszkańców powiatu wyszkowskiego z orzeczoną niepełnosprawnością oraz z orzeczoną znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności - jeżeli niepełnosprawność powstała do 21 roku życia.

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała: nie później niż do ukończenia 18 roku życia lub w trakcie nauki w szkole jednak nie później niż do ukończenia 25 roku życia. Świadczenie to przysługuje: matce albo ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną oraz innym osobom na których ciąży obowiązek alimentacyjny z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności - jeżeli rezygnują lub nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. Świadczenie pielęgnacyjne w 2011 roku wynosiło 520 zł miesięcznie, w roku 2014 kwota ta wzrosła do 1000 zł miesięcznie. Od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. świadczenie było wypłacane w kwocie 1200 zł miesięcznie. Od 1 stycznia 2016 r. świadczenie wynosi 1300 zł miesięcznie (równowartość kwoty najniższego wynagrodzenia netto). W kolejnych latach będzie waloryzowane o procentowy wskaźnik minimalnego wynagrodzenia za pracę. Świadczenie pielęgnacyjne przyznawane jest niezależnie od dochodu rodziny, bowiem odstąpiono od stosowania kryterium dochodowego. W roku 2014 świadczenie pielęgnacyjne pobierało miesięcznie około 330 osób.

REHABILITACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA

Zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej Powiat realizuje od 1999 roku.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) określa zadania powiatu, w szczególności z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej, realizowane bezpośrednio przez starostę za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie (PCPR) i powiatowego urzędu pracy (PUP).

Do zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej realizowanych przez powiat należą:

- 1) opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:
  - a) rehabilitacji społecznej;
  - b) rehabilitacji zawodowej i zatrudniania;
  - c) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;
- 2) współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji programów, o których mowa w pkt 1;
- 3) udostępnianie na potrzeby Pełnomocnika i samorządu województwa oraz przekazywanie właściwemu wojewodzie uchwalonych przez radę powiatu programów, o których mowa w pkt 1, oraz rocznej informacji z ich realizacji;
- 4) podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności;

- 5) opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa;
- 6) współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób;
- 7) finansowanie z Funduszu wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji, w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu;
- 8) dofinansowanie:
  - a) uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych;
  - b) sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych;
  - c) zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów;
  - d) likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych;
  - e) rehabilitacji dzieci i młodzieży;
  - f) usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika;
- 9) dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;
- 10) pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie;
- 11) przyznawanie środków, o których mowa w art. 12a;
- 12) realizacja zadań, o których mowa w art. 26, art. 26d i art. 26e;
- 13) zlecanie zadań zgodnie z art. 36;
- 14) kierowanie osób niepełnosprawnych, które wymagają specjalistycznego programu szkolenia oraz rehabilitacji leczniczej i społecznej, do specjalistycznego ośrodka szkoleniowo-rehabilitacyjnego lub innej placówki szkoleniowej;
- 15) współpraca z organami rentowymi w zakresie wynikającym z odrębnych przepisów;
- 16) doradztwo organizacyjno-prawne i ekonomiczne w zakresie działalności gospodarczej lub rolniczej podejmowanej przez osoby niepełnosprawne;
- 17) współpraca z właściwym terenowo inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób niepełnosprawnych.

Od 2002 roku Rada Powiatu w formie uchwał określa zadania i wysokość środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) przypadających wg algorytmu w danym roku kalendarzowym Powiatowi Wyszowskiemu na realizację zadań określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

REHABILITACJA SPOŁECZNA

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwianie osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym. Realizowana jest przede wszystkim przez:

- wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej,
- wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- likwidację barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,

- kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Zadania Powiatu z zakresu rehabilitacji społecznej realizuje PCPR, które udziela osobom niepełnosprawnym wsparcia ze środków PFRON poprzez dofinansowanie:

- 1) uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych;
- 2) sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych;
- 3) zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, środki pomocnicze i przedmioty ortopedyczne;
- 4) likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych;
- 5) kosztów tworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej.

Tabela 9. Zestawienie wypłaconych środków PFRON w ramach realizacji zadań z zakresu rehabilitacji społecznej oraz liczba osób objętych pomocą w latach 2011-2015.

RODZAJ DOFINANSOWANIA	Lata				
	2011	2012	2013	2014	2015
Turnusy rehabilitacyjne					
Liczba osób ubiegających się o dofinansowanie	108	101	61	91	98
w tym dzieci i młodzież	17	19	14	7	12
Kwota wnioskowana	82.391	82.743	48.621	80.444	101.947
Liczba osób objętych dofinansowaniem	0	0	0	68	21
W tym dzieci i młodzież	0	0	0	7	10
Kwota wypłaconych dofinansowań	0	0	0	49.351	20.761
w tym dzieci i młodzież	0	0	0	5.782	11.830
Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych					
Liczba osób ubiegających się o dofinansowanie	19	46	29	12	23
W tym dzieci i młodzież	0	8	5	3	5
Kwota wnioskowana	127.048	228.711	162.334	106.161	123.244
Liczba osób objętych dofinansowaniem	17	46	29	10	14
W tym dzieci i młodzież	0	8	5	2	4
Kwota dofinansowań	120.000	211.950	150.000	89.992	86.383
W tym dzieci i młodzież	0	19.946	14.818	24.483	7.645
Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze					
Liczba osób ubiegających się o dofinansowanie	270	390	264	290	230
W tym dzieci i młodzież	46	57	38	51	28
Kwota wnioskowana	292.173	353.105	247.978	337.734	452.668
Liczba osób objętych dofinansowaniem	147	313	237	166	194
W tym dzieci i młodzież	21	43	34	31	24
Kwota dofinansowań	103.697	234.829	191.441	170.369	254.182
W tym dzieci i młodzież	22.618	62.859	28.247	48.600	55.740
Warsztaty Terapii Zajęciowej					
Liczba osób objętych dofinansowaniem	30	30	30	30	30
Kwota dofinansowań	443.880	443.880	443.880	443.880	465.880
Podsumowanie					
Liczba osób objętych dofinansowaniem	194	389	296	274	259

Kwota wypłaconych dofinansowań	667.577	890.659	785.321	753.592	827.206
Niedobór środków	276.078	222.161	119.848	198.247	316.533

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych samorządu powiatowego z realizacji zadań z zakresu rehabilitacji i zatrudniania osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków PFRON w latach 2011-2015.

Środki PFRON przyznawane wg algorytmu Powiatowi Wyszkowskiemu na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej od wielu lat są niewystarczające w stosunku do zdiagnozowanych potrzeb. Wiele z osób ubiegających się o dofinansowanie potrzebuje wsparcia długofalowego, wymagającego niejednokrotnie znacznych nakładów finansowych. Mimo wzrastających potrzeb, limity środków PFRON nie ulegają zwiększeniu, a wręcz przeciwnie od kilku lat Powiat Wyszkowski otrzymywał coraz niższe kwoty. Dla porównania w 2012 r. otrzymał środki finansowe w wysokości 1.140.685,00 zł, w 2013 r. kwota otrzymanych środków wynosiła 885.321,00 zł, zaś w 2014 r. 853.677,00 zł. Należy przy tym dodać, że niemal połowę rocznych limitów stanowią środki na dofinansowanie kosztów działania warsztatów terapii zajęciowej (443.880,00 zł rocznie). Od 1 stycznia 2015 r. zostały podwyższone maksymalne kwoty dofinansowania określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków PFRON, w tym zwiększono dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych z 80 do 95% wartości zadania, a także dofinansowanie sprzętu rehabilitacyjnego z 60 do 80% ceny zakupu brutto. Ponadto podwyższone zostały kwoty dofinansowania określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych, w zależności od stopnia niepełnosprawności o ok. 2 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (znaczny stopień z 27 do 30%, umiarkowany z 25 do 27%, lekki z 23 do 25%, opiekunowie oraz osoby zatrudnione z zakładzie pracy chronionej z 18 do 20%). Jednak w kontekście notorycznego niedoboru środków pogłębia się jedynie niezadowolenie czy wręcz rozgoryczenie osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów z powodu braku realnego wsparcia. Osoby niepełnosprawne pozbawione zostają pomocy z instytucji dla nich stworzonej, dla której dobro osoby niepełnosprawnej powinno być priorytetem. PCPR dbając o to, aby jak najwięcej osób skorzystało z wsparcia finansowego ogranicza maksymalne kwoty dofinansowania aktami wewnętrznymi (tj. zarządzeniami).

WARSZATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ

Jedną z najważniejszych form przejściowych dla osób niepełnosprawnych, między rehabilitacją społeczną i zawodową są warsztaty terapii zawodowej (WTZ). WTZ finansowane są za pośrednictwem samorządów powiatowych – głównie ze środków PFRON. Z roku na rok rośnie udział w finansowaniu bieżącej działalności WTZ przez jednostki samorządu terytorialnego, środki własne organizacji pozarządowej i sponsorów.

Od 2004 roku w powiecie wyszkowskim funkcjonują Warsztaty Terapii Zajęciowej przeznaczone dla 30 osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, posiadających ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem do uczestnictwa w terapii zajęciowej. Warsztaty prowadzone są na zlecenie Powiatu Wyszkowskiego przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wyszkanie.

Celem WTZ jest stworzenie osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

Realizacja celu odbywa się przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej, zmierzających do rozwijania:

- 1) umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej;
- 2) psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy.

Od 2009 roku wysokość dofinansowania ze środków PFRON przydzielanych algorytmem na bieżącą działalność i funkcjonowanie WTZ wynosiła 443.880,00 zł rocznie, tj. 14.796,00 zł na jednego uczestnika i dopiero po raz pierwszy od 7 lat została zwiększona w 2016 r. do wysokości 479.880,00 zł rocznie.

Tabela 10. Źródła finansowania oraz wysokość środków na bieżącą działalność i funkcjonowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej w latach 2011-2015.

Źródło finansowania WTZ	ROK				
	2011	2012	2013	2014	2015
Środki PFRON	443.880,00	443.880,00	443.880,00	443.880,00	465.880,00
Środki własne Powiatu Wyszowskiego	60.300,00	67.000,00	75.000,00	75.000,00	75.000,00
Środki własne PSOUU	36.771,70	8.482,78	14.501,35	16.491,07	20.081,09
RAZEM:	540.951,70	519.362,78	533.381,35	535.371,07	560.961,09

Źródło: Sprawozdania z działalności rehabilitacyjnej i wykorzystania środków finansowanych za lata 2011-2015.

PROGRAM WYRÓWNYWANIA RÓŻNIC MIĘDZY REGIONAMI

Od 2003 r. Powiat Wyszowski systematycznie przystępował do realizacji Programu wyrównywania różnic między regionami, którego celem strategicznym było wyrównanie szans osób niepełnosprawnych, zamieszkujących regiony słabo rozwinięte gospodarczo i społecznie w dostępie do rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Uczestnictwo w programie umożliwiło w latach 2011-2014 pozyskanie środków PFRON w kwocie 1 411 894,57 zł na realizację projektów w następujących obszarach:

- 1) obszar B – likwidacja barier w zakładach opieki zdrowotnej, urzędach i placówkach edukacyjnych w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania;
- 2) obszar C – wyposażenie nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych odpowiednio do ich potrzeb i możliwości;
- 3) obszar D – likwidacja barier transportowych;
- 4) obszar E – dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych.

Dzięki Programowi wyrównywania różnic między regionami w latach 2011-2014 w powiecie wyszkowskim zlikwidowano bariery architektoniczne w Zespole Szkół Nr 1 im. Marii Skłodowskiej – Curie w Wyszkanie i Samodzielnym Publicznym Zespole Zakładów Opieki Zdrowotnej w Wyszkanie, dostosowano do potrzeb osób niepełnosprawnych Poradnię Psychologiczno – Pedagogiczną w Wyszkanie (PPP) oraz rozbudowano Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Wyszkanie (SOSW).

W ramach programu w latach 2011-2014, zakupiono również 5 pojazdów do przewozu osób niepełnosprawnych (DPS Brańszczyk, DPS w Loretto, DPS Fiszor, SOSW w Wyszkowie, Gmina Rząśnik).

PROGRAM „AKTYWNY SAMORZĄD”

Od 2012 r. w powiecie wyszkowskim realizowany jest pilotażowy program PFRON pn. „Aktywny Samorząd”. Jednostką wskazaną przez Powiat Wyszkowski do realizacji programu jest PCPR w Wyszkowie. Program finansowany jest ze środków PFRON.

Głównym celem programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, zawodowym oraz w dostępie do edukacji.

Cele szczegółowe programu:

- przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych poprzez umożliwienie im włączenia się do tworzącego się społeczeństwa informacyjnego,
- przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych,
- umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie,
- poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji,
- wzrost kompetencji osób zaangażowanych w proces rehabilitacji osób niepełnosprawnych, pracowników lub pracujących na rzecz jednostek samorządu terytorialnego lub organizacji pozarządowych.

Uczestnictwo w programie „Aktywny Samorząd” w latach 2012-2014 umożliwiło osobom niepełnosprawnym otrzymanie zróżnicowanych form wsparcia t.j.:

- pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu,
- pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B,
- pomoc w zakupie specjalistycznego sprzętu komputerowego lub jego elementów wraz z oprogramowaniem,
- pomoc w zakupie urządzeń lektorskich, dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania,
- pomoc w zakupie urządzeń brajlowskich,
- pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne,
- pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny (co najmniej na III poziomie jakości),
- pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej,
- pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

W ramach programu „Aktywny Samorząd” w latach 2012-2014 wypłacono dofinansowania w wysokości 513 049,75 zł, stanowiących ok. 63% wnioskowanych przez beneficjentów kwot.

Środki finansowe otrzymywane na realizację programu są niewystarczające. Największe zapotrzebowanie jest na zakup protez z zastosowaniem nowoczesnych technologii. Dużym zainteresowaniem cieszyła się też pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, zakup sprzętu elektronicznego oraz oprogramowania, a także zakup wózków inwalidzkich o napędzie elektrycznym.

Program „Aktywny Samorząd” jest ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych. Działania przewidziane w programie mają na celu uzupełnić plany ujęte w powiatowych strategiach rozwiązywania problemów społecznych i programach działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Mają umożliwić samorządom aktywniejsze włączenie się w działania na rzecz inkluzji społecznej osób niepełnosprawnych, stąd też realizację programu skierowano do powiatów tak, aby łatwiejszy był dostęp osób niepełnosprawnych do jednostki pomocowej. Na początku realizacji programu, tj. w roku 2012 udzielano dofinansowań we wszystkich z obszarów programu. Stopniowo jednak, z powodu ograniczonych środków wyłącza się niektóre z obszarów realizacji co sprzyja niezadowoleniu osób niepełnosprawnych i negatywnym postrzeganiu przez nich polityki społecznej.

RADA SPOŁECZNA DS. OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Przy Starostach tworzy się powiatowe społeczne rady ds. osób niepełnosprawnych. Rada stanowi ważne ogniwo mające wpływ na kreowanie polityki wobec osób niepełnosprawnych. W Powiecie Wyszokowskim działa Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, powołana spośród przedstawicieli organizacji pozarządowych, fundacji i stowarzyszeń oraz jednostek samorządu terytorialnego (powiatu i gmin) funkcjonujących na terenie powiatu wyszkowskiego.

Rada jest organem opiniodawczo-doradczym. Jej kadencja trwa 4 lata. Członków Powiatowej Rady powołuje i odwołuje Starosta.

Do zakresu działania Powiatowej Rady należy:

- 1) inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych;
- 2) opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 3) ocena realizacji programów;
- 4) opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

PROJEKT SYSTEMOWY „W AKTYWNOŚCI SIŁA”

Celem zapewnienia kompleksowej pomocy osobom niepełnosprawnym w powiecie wyszkowskim Samorząd Powiatu Wyszokowskiego w 2008 roku przystąpił do realizacji projektu systemowego pn. „W aktywności siła” współfinansowanego z Unii Europejskiej ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Celem głównym projektu był wzrost kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych uczestników do 2015r. Realizatorem projektu było PCPR.

W okresie realizacji projektu (2008-2015) z form aktywnej integracji skorzystało 357 osób, z czego 73% (251 osoby) stanowiły osoby niepełnosprawne. Na ten cel wydatkowano 99% pozyskanych ogółem środków. Łączna wartość projektu wynosi 3 377 420,10 zł (w tym: EFS – 3 022 791 00 zł, wkład własny powiatu – 354 629,10 zł).

REHABILITACJA ZAWODOWA I AKTYWIZACJA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnością ma zapewnić tym osobom uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia, zwiększyć możliwości awansu zawodowego, poprzez ułatwienie im dostępu do korzystania z usług oraz instrumentów rynku pracy.

Wśród usług rynku pracy adresowanych do osób z niepełnosprawnością można wymienić: poradnictwo zawodowe, szkolenia zawodowe, pośrednictwo pracy.

Wobec osób z niepełnosprawnością można zastosować szereg instrumentów rynku pracy, dążąc do poprawy ich pozycji na rynku pracy. Do najczęściej stosowanych instrumentów rynku pracy można zaliczyć: staże, prace interwencyjne, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, przyznanie jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej, refundację kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, itp.

W powiecie wyszkowskim istnieje liczna grupa osób z niepełnosprawnością. Ze względu na problemy zdrowotne, osoby te są z zasady mniej aktywne w sferze zawodowej, niż osoby w pełni sprawne. Nie oznacza to jednak, że bierność zawodowa, zwłaszcza osób będących w wieku produkcyjnym, jest właściwa. Znaczny odsetek tych osób może i powinien podejmować aktywność zawodową w stosownych warunkach. Niestety osoby z niepełnosprawnością, które są przygotowane do podjęcia pracy, nie zawsze są w stanie zdobyć zatrudnienie. Tym samym dołączają do grona osób bezrobotnych lub poszukujących pracy.

Osoba bezrobotna z niepełnosprawnością zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy (PUP) to osoba, która posiada ustalony stopień niepełnosprawności, jednak nie jest uprawniona m.in. do renty z tytułu niezdolności do pracy, renty socjalnej, zasiłku stałego. Natomiast poszukujący pracy z niepełnosprawnością to osoba, która oprócz ustalonej niepełnosprawności jest uprawniona do pobierania jednego z w/w świadczeń.

Osoba z orzeczonym stopniem niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status „bezrobotnego”, może skorzystać ze wszystkich usług i instrumentów rynku pracy przewidzianych dla osoby bezrobotnej.

Dla osoby z niepełnosprawnością, posiadającej status „poszukującej pracy” a nie pozostającej w zatrudnieniu, przewidziane są instrumenty rynku pracy finansowane ze środków PFRON.

PUP w Wyszkowie realizuje wiele form pomocy dla osób bezrobotnych, w tym dla osób bezrobotnych z niepełnosprawnością. Duża część form wsparcia współfinansowana jest ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

W 2015 roku PUP w Wyszkowie rozpoczął m.in. realizację dwuletniego projektu pn. **„Aktywizacja osób bezrobotnych w wieku 30 lat i powyżej pozostających bez pracy w powiecie wyszkowskim (I)”, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego** w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

Projekt realizowany jest w ramach Osi priorytetowej VIII - Rozwój Rynku Pracy, Działanie 8.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych przez PUP – projekty pozakonkursowe.

Celem głównym projektu jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób w wieku 30 lat i powyżej należących do grup defaworyzowanych pozostających bez pracy w powiecie wyszkowskim.

W latach 2015 – 2016 projekt zakłada aktywizację 19 osób z niepełnosprawnością, co stanowić ma 7% ogólnej liczby osób objętych wsparciem.

W 2015 roku w ramach w/w projektu zostały zrealizowane następujące działania:

- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej **dla 40 osób, w tym dla 2 osób z niepełnosprawnością,**
- refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanego bezrobotnego **dla 32 osób,**
- szkolenia indywidualne **dla 3 osób.**

W 2016 roku w ramach w/w projektu planowane są następujące działania:

- staże **dla 147 osób, w tym dla 17 osób z niepełnosprawnością.**

PUP w Wyszkowie w 2015 roku realizował również projekt pn. „**Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie wyszkowskim (I)**” współfinansowany przez **Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego** w ramach **Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020**, Oś priorytetowa I Osoby młode na rynku pracy, Działanie 1.1 Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe, Poddziałanie 1.1.1 Wsparcie udzielane z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Celem głównym projektu było zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29 roku życia pozostających bez pracy w powiecie wyszkowskim.

W ramach w/w projektu wsparciem zostało objętych **7 osób** z niepełnosprawnością, co stanowiło **1,78%** ogólnej liczby osób objętych wsparciem.

W 2015 roku w ramach projektu zostały zrealizowane następujące działania:

- staże **dla 241 osób, w tym dla 6 osób z niepełnosprawnością,**
- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej **dla 27 osób,**
- szkolenie pn. „Podstawy prowadzenia działalności gospodarczej” **dla 30 osób,**
- szkolenia indywidualne **dla 6 osób, w tym 1 osoby z niepełnosprawnością.**

W 2016 roku PUP w Wyszkowie rozpoczął realizację dwuletniego projektu pn. „**Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie wyszkowskim (II)**” współfinansowanego przez **Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego** w ramach **Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020**, Oś priorytetowa I Osoby młode na rynku pracy, Działanie 1.1 Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe, Poddziałanie 1.1.1 Wsparcie udzielane z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Celem głównym projektu jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29 roku życia pozostających bez pracy w powiecie wyszkowskim.

W latach 2016 – 2017 projekt zakłada aktywizację 10 osób z niepełnosprawnością, co stanowić ma **1,92%** ogólnej liczby osób objętych wsparciem.

W ramach w/w projektu w 2016 roku planowane są następujące działania:

- staże **dla 173 osób**,
- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej **dla 31 osób**,
- szkolenia **dla 36 osób**.

Charakterystyka oraz aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością w latach 2012 – 2015

Poniżej zamieszczone tabele przedstawiają kolejno charakterystyki osób bezrobotnych i poszukujących pracy z niepełnosprawnością w latach 2012 – 2015 z podziałem na: strukturę osób zarejestrowanych, strukturę wykształcenia, strukturę stopnia niepełnosprawności, strukturę rodzaju niepełnosprawności, strukturę wieku oraz przedstawiają aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnością w w/w latach.

Tabela 11. Struktura osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkwowie w latach 2012 – 2015.

Osoby zarejestrowane	Stan na dzień 31.12.2012 r.	Stan na dzień 31.12.2013 r.	Stan na dzień 31.12.2014 r.	Stan na dzień 31.12.2015 r.
Bezrobotni	170	156	169	146
Poszukujący pracy	23	21	22	12
Razem	193	177	191	158

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkwowie

Największą liczbę osób z niepełnosprawnością zarówno wśród osób bezrobotnych, jak i poszukujących pracy odnotowano w 2012 roku.

Tabela 12. Struktura wykształcenia osób bezrobotnych z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkwowie w latach 2012 – 2015.

Wykształcenie	Osoby bezrobotne							
	31.12.2012 r.		31.12.2013 r.		31.12.2014 r.		31.12.2015 r.	
	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*
Wyższe	4	2,35	7	4,49	6	3,55	9	6,16
policealne i średnie zawodowe	36	21,18	32	20,51	23	13,61	29	19,86
średnie ogólnokształcące	9	5,29	11	7,05	14	8,29	8	5,48
zasadnicze zawodowe	64	37,65	48	30,77	60	35,50	50	34,25
gimnazjalne	3	1,76	3	1,92	2	1,18	3	2,05
podstawowe i podstawowe nieukończone	54	31,77	55	35,26	64	37,87	47	32,20
Ogółem	170	100	156	100	169	100	146	100

* % wyliczony z ogółu osób bezrobotnych z niepełnosprawnością

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkwowie

Najliczniejszą grupę wśród osób bezrobotnych w latach 2012 i 2015 stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, zaś w latach 2013 – 2014 osoby z wykształceniem podstawowym i podstawowym nieukończonym.

Tabela 13. Struktura wykształcenia osób poszukujących pracy z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.

Wykształcenie	Osoby poszukujące pracy							
	31.12.2012 r.		31.12.2013 r.		31.12.2014 r.		31.12.2015 r.	
	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*
Wyższe	0	0	1	4,76	2	9,09	1	8,33
policealne i średnie zawodowe	5	21,73	7	33,33	8	36,36	2	16,67
średnie ogólnokształcące	4	17,39	3	14,29	2	9,09	2	16,67
zasadnicze zawodowe	7	30,44	6	28,57	8	36,36	5	41,66
Gimnazjalne	0	0	0	0	0	0	0	0
Podstawowe i podstawowe nieukończone	7	30,44	4	19,05	2	9,09	2	16,67
Ogółem	23	100	21	100	22	100	12	100

*% wyliczony z ogółu osób poszukujących pracy z niepełnosprawnością

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie

Wśród osób poszukujących pracy w roku 2012 najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz z wykształceniem podstawowym i podstawowym nieukończonym. W 2013 roku najwięcej osób było z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, zaś w 2014 roku dominowała grupa osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, jak również z wykształceniem zasadniczym zawodowym. W 2015 roku największą grupą osób poszukujących pracy były osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Tabela 14. Struktura stopnia niepełnosprawności osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.

Stopień niepełnosprawności	Osoby bezrobotne							
	31.12.2012 r.		31.12.2013 r.		31.12.2014 r.		31.12.2015 r.	
	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*
Znaczny	5	2,94	1	0,64	4	2,37	2	1,37
Umiarkowany	92	54,12	91	58,33	71	42,01	59	40,41
Lekki	73	42,94	64	41,03	94	55,62	85	58,22
Razem	170	100	156	100	169	100	146	100

*% wyliczony z ogółu osób bezrobotnych z niepełnosprawnością

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie.

W latach 2012 - 2013 największą grupę wśród osób bezrobotnych stanowiły osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, natomiast w latach 2014 – 2015 przeważały osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności.

Tabela 15. Struktura stopnia niepełnosprawności osób poszukujących pracy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszku w latach 2012 – 2015.

Stopień niepełnosprawności	Osoby poszukujące pracy							
	31.12.2012 r.		31.12.2013 r.		31.12.2014 r.		31.12.2015 r.	
	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*
Znaczny	13	56,52	8	38,09	6	27,27	2	16,67
Umiarkowany	10	43,48	10	47,62	13	59,09	8	66,66
Lekki	0	0	3	14,29	3	13,64	2	16,67
Razem	23	100	21	100	22	100	12	100

*% wyliczony z ogółu osób poszukujących pracy z niepełnosprawnością

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszku.

Najwięcej zarejestrowanych osób poszukujących pracy z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności było w latach 2013 – 2015, zaś największą grupę osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności odnotowano w 2012 roku.

Tabela 16. Struktura rodzaju niepełnosprawności osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszku w latach 2012 – 2015.

Rodzaj niepełnosprawności	Osoby bezrobotne							
	31.12.2012 r.		31.12.2013 r.		31.12.2014 r.		31.12.2015 r.	
	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*
Upośledzenie umysłowe	4	2,35	2	1,28	2	1,18	3	2,05
Choroby psychiczne	9	5,29	16	10,25	16	9,47	14	9,59
Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	14	8,24	5	3,21	6	3,55	8	5,48
Całościowe zaburzenia rozwojowe	0	0	1	0,64	0	0	0	0
Choroby narządu wzroku	14	8,24	15	9,62	8	4,73	9	6,17
Upośledzenie narządu ruchu	33	19,41	34	21,79	51	30,18	50	34,25
Epilepsja	9	5,29	5	3,21	5	2,97	3	2,05
Choroby układu oddechowego i układu krążenia	26	15,30	22	14,10	20	11,83	16	10,96
Choroby układu pokarmowego	6	3,53	6	3,85	6	3,55	2	1,37
Choroby układu moczowo - pęciowego	2	1,18	2	1,28	4	2,37	6	4,11
Choroby neurologiczne	32	18,82	26	16,67	29	17,16	20	13,70
Inne	21	12,35	21	13,46	20	11,83	15	10,27

Nieustalony	0	0	1	0,64	2	1,18	0	0
Razem:	170	100	156	100	169	100	146	100

*% wyliczony z ogółu osób bezrobotnych z niepełnosprawnością

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie

W latach 2012 – 2015 najliczniejszą grupę wśród osób bezrobotnych stanowiły osoby z upośledzeniem narządu ruchu oraz osoby z chorobami neurologicznymi.

Tabela 17. Struktura rodzaju niepełnosprawności osób poszukujących pracy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.

Rodzaj niepełnosprawności	Osoby poszukujące pracy							
	31.12.2012 r.		31.12.2013 r.		31.12.2014 r.		31.12.2015 r.	
	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*
Upośledzenie umysłowe	1	4,35	2	9,52	2	9,09	0	0
Choroby psychiczne	1	4,35	1	4,76	3	13,63	2	16,67
Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	1	4,35	1	4,76	0	0	0	0
Całościowe zaburzenia rozwojowe	0	0	0	0	0	0	0	0
Choroby narządu wzroku	5	21,73	8	38,11	5	22,72	1	8,33
Upośledzenie narządu ruchu	7	30,43	2	9,52	4	18,18	2	16,67
Epilepsja	0	0	0	0	0	0	0	0
Choroby układu oddechowego i układu krążenia	0	0	1	4,76	1	4,55	2	16,67
Choroby układu pokarmowego	0	0	0	0	1	4,55	0	0
Choroby układu moczowo - pęcherzowego	1	4,35	1	4,76	1	4,55	1	8,33
Choroby neurologiczne	4	17,39	3	14,29	2	9,09	0	0
Inne	2	8,70	2	9,52	2	9,09	4	33,33
Nieustalony	1	4,35	0	0	1	4,55	0	0
Razem	23	100	21	100	22	100	12	100

*% wyliczony z ogółu osób poszukujących pracy z niepełnosprawnością

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie

Wśród osób poszukujących pracy w roku 2012 najliczniejszą była grupa osób z upośledzeniem narządu ruchu, zaś lata 2013 – 2014 to przewaga osób z chorobami narządu wzroku. W 2015 roku natomiast najliczniejszą grupę stanowiły osoby poszukujące pracy z „innymi schorzeniami”.

Tabela 18. Struktura wieku osób bezrobotnych z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.

Wiek	Osoby bezrobotne							
	31.12.2012 r.		31.12.2013 r.		31.12.2014 r.		31.12.2015 r.	
	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*
18 – 24	18	10,59	13	8,33	11	6,51	8	5,48
25 – 29**	X	X	X	X	X	X	9	6,16
25 – 34	21	12,35	23	14,74	22	13,02	X	X
30 – 39 **	X	X	X	X	X	X	15	10,27
35 – 44	22	12,94	24	15,39	14	8,28	X	X
40 – 44**	X	X	X	X	X	X	9	6,16
45 – 49**	X	X	X	X	X	X	19	13,03
45 – 54	53	31,18	45	28,85	51	30,18	X	X
50 – 54**	X	X	X	X	X	X	29	19,86
55 – 59	42	24,71	34	21,79	54	31,95	38	26,03
60 i więcej lat	14	8,23	17	10,90	17	10,06	19	13,02
Razem	170	100	156	100	169	100	146	100

W latach 2012 – 2013 osoby bezrobotne z niepełnosprawnością w przedziale wiekowym 45 – 54 lat stanowiły najliczniejszą grupę, zaś w latach 2014 – 2015 najliczniejsza grupa była wśród osób w przedziale wiekowym 55 – 59 lat.

Tabela 19. Struktura wieku osób poszukujących pracy z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.

Wiek	Osoby poszukujące pracy							
	31.12.2012 r.		31.12.2013 r.		31.12.2014 r.		31.12.2015 r.	
	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*	liczba	%*
18 – 24	3	13,04	2	9,52	3	13,64	3	25
25 – 29**	X	X	X	X	X	X	1	8,32
25 – 34	7	30,44	5	23,80	5	22,73	X	X
30 – 39**	X	X	X	X	X	X	2	16,67
35 – 44	5	21,74	3	14,29	4	18,18	X	X
40 – 44**	X	X	X	X	X	X	2	16,67
45 – 49**	X	X	X	X	X	X	2	16,67
45 – 54	4	17,39	4	19,05	5	22,73	X	X
50 – 54**	X	X	X	X	X	X	0	0
55 – 59	0	0	4	19,05	3	13,64	2	16,67
60 i więcej lat	4	17,39	3	14,29	2	9,08	0	0
Razem	23	100	21	100	22	100	12	100

*% wyliczony z ogółu osób poszukujących pracy z niepełnosprawnością

** - według nowego podziału w sprawozdaniu MPiPS – 07 z 2015 roku.

Źródło: Opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie

Osoby poszukujące pracy w przedziale wiekowym 25 – 34 lata stanowiły w latach 2012 – 2013 najliczniejszą grupę, natomiast rok 2014 to przewaga osób w przedziale wiekowym 25 – 34 lata oraz 45 – 54 lata. W 2015 roku zaś najliczniejsza grupa wśród osób poszukujących pracy była w przedziale wiekowym 18 – 24.

Tabela 20. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością w roku 2012.

Aktywizacja osób niepełnosprawnych w okresie 01.01.2012r. – 31.12.2012r.						
Formy aktywizacji	PFRON		Fundusz Pracy		EFS	
	liczba osób	koszt ogółem	liczba osób	koszt ogółem	liczba osób	koszt ogółem
Staż	-	-	3	18.361,95	-	-
Prace interwencyjne	-	-	1	4.609,56	-	-
Środki na podjęcie działalności gospodarczej	2	50.000,00	-	-	-	-
Refundacja kosztów wyposażenia stanowisk pracy	8	200.000,00	1	18.000,00	-	-
Roboty publiczne	-	-	1	4.776,68	-	-
Prace społecznie użyteczne	-	-	14	20.921,52	-	-
OGÓŁEM	10	250.000,00	20	66.669,71	-	-

Źródło: opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie.

Tabela 21. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością w roku 2013.

Aktywizacja osób niepełnosprawnych w okresie 01.01.2013r. – 31.12.2013r.						
Formy aktywizacji	PFRON		Fundusz Pracy		EFS	
	liczba osób	koszt ogółem	liczba osób	koszt ogółem	liczba osób	koszt ogółem
Staż	-	-	6	25.698,40	10	55.350,40
Prace interwencyjne	-	-	2	10.637,10	-	-
Środki na podjęcie działalności gospodarczej	-	-	-	-	-	-
Refundacja kosztów wyposażenia stanowisk pracy	4	100.000,00	-	-	-	-
Roboty publiczne	-	-	-	-	2	23.840,57
Prace społecznie użyteczne	-	-	12	25.996,32	-	-
Szkolenia	-	-	-	-	-	-
OGÓŁEM	4	100.000,00	20	62.331,82	12	79.190,97

Źródło: opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkanie.

Tabela 22. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością w roku 2014.

Aktywizacja osób niepełnosprawnych w okresie 01.01.2014r. – 31.12.2014r.						
Formy aktywizacji	PFRON		Fundusz Pracy		EFS	
	liczba osób	koszt ogółem	liczba osób	koszt ogółem	liczba osób	koszt ogółem
Staż	-	-	5	10.659,00	33	246.180,00
Prace interwencyjne	-	-	3	10.293,00	-	-

Refundacja kosztów wyposażenia stanowisk pracy	4	100.000,00	7	100.000,00	-	-
Roboty publiczne	-	-	-	-	3	36.886,00
Prace społecznie użyteczne	-	-	12	20.934,00	-	-
Środki na podjęcie działalności gospodarczej	-	-	-	-	2	40.000,00
Szkolenia	-	-	2	4.899,00	4	4.627,00
OGÓLEM	4	100.000,00	29	146.785	42	327.693

Źródło: opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkowie.

Tabela 23. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością w roku 2015.

Aktywizacja osób niepełnosprawnych w okresie 01.01.2015r. – 31.12.2015r.						
Formy aktywizacji	PFRON		Fundusz Pracy		EFS	
	liczba osób	koszt ogółem	liczba osób	koszt ogółem	liczba osób	koszt ogółem
Staż	-	-	5	18.619,37	6	34.121,71
Prace interwencyjne	-	-	10	39.102,16	-	-
Refundacja kosztów wyposażenia stanowiska pracy	6	75.000,00	1	20.000,00	-	-
Roboty publiczne	-	-	6	56.818,02	-	-
Prace społecznie użyteczne	-	-	10	17.534,88	-	-
Środki na podjęcie działalności gospodarczej	1	25.000,00	-	-	2	40.000,00
Szkolenia	-	-	1	1.619,00	1	11.500,00
OGÓLEM	7	100.000,00	33	153.693,43	9	85.621,71

Źródło: opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkowie.

Najwyższą kwotę środków z PFRON uzyskano w 2012 roku (250.000,00 zł.), najniższą w latach 2013 – 2015 (po 100.000,00 zł.).

W roku 2014 zaktywizowano największą liczbę osób z niepełnosprawnością (**75**) poprzez formy subsydiowane, finansowane ze środków Funduszu Pracy, PFRON oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Na aktywizację osób z niepełnosprawnościami w roku 2014 zaangażowano łącznie środki w wysokości **574.478 zł.**

Tabela 24. Ilość ofert pracy pozyskanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Wyszkowie w latach 2012 – 2015 (w tym dla osób z niepełnosprawnością).

Wyszczególnienie	W okresie:			
	01.01.2012 r. – 31.12.2012 r.	01.01.2013 r. – 31.12.2013 r.	01.01.2014 r. – 31.12.2014 r.	01.01.2015 r. – 31.12.2015 r.
Liczba ofert pracy ogółem:	1897	2067	2226	2153
w tym liczba ofert pracy dla osób z niepełnosprawnością	45	39	51	55

Źródło: opracowanie własne Powiatowego Urzędu Pracy w Wyszkowie.

W 2014 roku PUP pozyskał największą liczbę ofert pracy ogółem, z czego jedynie 2.3% to oferty pracy skierowane do osób z niepełnosprawnościami.

AGENCJE ZATRUDNIENIA

W powiecie wyszkowskim zarejestrowana jest jedna agencja zatrudnienia prowadzona przez organizację pozarządową¹, lecz nie zajmuje się czynnie tym profilem działalności. W chwili obecnej PUP w Wyszkowie współpracuje z agencją zatrudnienia HUMAN PRO Sp. z o.o., działającą na terenie powiatu wyszkowskiego - zarejestrowaną we Wrocławiu, woj. dolnośląskie, która świadczy usługi leasingu pracowniczego dla jednej z największych wyszkowskich firm.

PODMIOTY EKONOMII SPOŁECZNEJ

Ekonomia społeczna to narzędzie umożliwiające tworzenie miejsc pracy w połączeniu z celami społecznymi. Ekonomia społeczna spełnia trzy ważne przesłanki mające istotne znaczenie dla włączenia społecznego osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami, a mianowicie:

- wkomponowuje się w ideę budowania demokracji, solidarności i przedsiębiorczości poprzez integrację społeczności lokalnych,
- może stanowić istotny element polityki wzrostu zatrudnienia poprzez wypełnienie przestrzeni lokalnej w sferze usług społecznych oraz umożliwienie zatrudnienia grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem na rynku,
- stanowi istotny instrument procesu integracji społecznej, kreujący przewartościowanie ról zawodowych i społecznych (budowanie wspólnot opartych na solidarności, a nie na zależności).

Podmioty ekonomii społecznej są nastawione na zaspakajanie potrzeb. Wykonują działania, które ani podmioty gospodarcze, ani instytucje państwowe nie realizują w sposób należyty i wystarczający. Podmioty ekonomii społecznej pełnią funkcje tj.:

- usługodawcy rynku pracy – świadczą usługi poradnictwa, pośrednictwa, szkolenia itp.,
- pracodawcy – tworzą miejsca pracy dedykowane grupom wykluczonym,
- instytucji wspierającej zatrudnienie – inkubują przedsięwzięcia zatrudnieniowe, służą pomocą w tworzeniu miejsc pracy,
- rzecznika – występują w imieniu grup wykluczonych.²

Najpopularniejsze podmioty prawne sektora ekonomii społecznej w Polsce to: fundacja, stowarzyszenie, spółdzielnia (w tym największe znaczenie mają: spółdzielnia pracy, spółdzielnia inwalidów i spółdzielnia niewidomych, spółdzielnia socjalna), Centrum Integracji Społecznej (CIS),

---

¹ KRAZ Rejestr podmiotów prowadzących agencje zatrudnienia.

² Ekonomia społeczna Podmioty i Instrumenty Katarzyna Głębińska, Warszawa 2009 r., s. 13

Klub Integracji Społecznej (KIS), zakład aktywności zawodowej (ZAZ) oraz Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych (TUW).

W powiecie wyszkowskim funkcjonuje ok. 90 fundacji i organizacji pozarządowych, część z nich działa na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Widoczny jest jednak znaczny deficyt podmiotów ekonomii społecznej działających na rzecz rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami i stanowiących kontynuację procesu edukacji dla włączania społecznego tj.: CIS, KIS, ZAZ, różnego typu spółdzielni.

ZAKŁADY PRACY CHRONIONEJ

Od 1 kwietnia 2014 roku nastąpiło zrównanie dofinansowania do wynagrodzeń pracowników z niepełnosprawnością. Kwoty otrzymywane przez pracodawców prowadzących zakłady pracy chronionej i pracodawców z otwartego rynku pracy są takie same.

Ze względu na duże obwarowania nakładane na zakłady pracy chronionej, jak również zrównanie kwoty dofinansowania do wynagrodzenia pracownika z niepełnosprawnością ilość zakładów pracy chronionej diametralnie spada. W powiecie wyszkowskim aktualnie nie ma zarejestrowanego żadnego zakładu pracy chronionej³.

Maksymalne kwoty dofinansowania do wynagrodzenia pracownika z niepełnosprawnością:

- znaczny stopień niepełnosprawności:
  - ze schorzeniem specjalnym - 2 400 zł,
  - bez schorzenia specjalnego - 1 800 zł,
- umiarkowany stopień niepełnosprawności:
  - ze schorzeniem specjalnym - 1 725 zł,
  - bez schorzenia specjalnego - 1 125 zł,
- lekki stopień niepełnosprawności:
  - ze schorzeniem specjalnym - 1 050 zł,
  - bez schorzenia specjalnego - 450 zł.

Kwota miesięcznego dofinansowania nie może przekroczyć 90% faktycznie i terminowo poniesionych miesięcznych kosztów płacy, a w przypadku pracodawcy wykonującego działalność gospodarczą, w rozumieniu przepisów o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej 75% tych kosztów.

WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU DZIECI

Wczesne wspomaganie rozwoju (WWR) to kompleksowa pomoc udzielana małemu dziecku oraz jego rodzinie, która ma na celu pobudzenie rozwoju psychoruchowego i społecznego dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do czasu podjęcia nauki w szkole (pomocą tą mogą być objęte także noworodki). Jeśli rozwój dziecka jest nieprawidłowy, dziecko jest zagrożone niepełnosprawnością, rodzice powinni zgłosić się do poradni psychologiczno-pedagogicznej o wydanie opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 października 2013 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz. U. z 2013 r. poz. 1257)

³ Mazowiecki Urząd Wojewódzki, Wydział Polityki Społecznej, Oddział ds. osób niepełnosprawnych.

w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju ustalane są kierunki i harmonogram pracy z dzieckiem i jego rodziną, nawiązywana jest współpraca z zakładem opieki zdrowotnej i/lub ośrodkiem pomocy społecznej w celu zapewnienia dziecku rehabilitacji, terapii lub innych form pomocy. Stosownie do potrzeb opracowywany jest, a następnie realizowany, indywidualny program wczesnego wspomaganie dziecka i jego rodziny, prowadzi się ocenę postępów dziecka oraz analizuje skuteczność udzielanej pomocy, wprowadza się zmiany w programie pracy z dzieckiem oraz planuje dalsze działania. Wsparcie otrzymują także rodzice małego dziecka (wsparcie psychologiczne, doradztwo w zakresie przystosowania warunków środowiska domowego oraz instruktaż, konsultacje i porady dotyczące pracy z dzieckiem).

WWR może być organizowane w przedszkolach, szkołach podstawowych, w tym w specjalnych, w innych formach wychowania przedszkolnego, w ośrodkach, o których mowa w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz w publicznych i niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych. Miejsca, w których prowadzi się wczesne wspomaganie rozwoju powstają w placówkach, w których znajduje się odpowiedni sprzęt oraz specjaliści posiadający wiedzę w zakresie pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Wczesne wspomaganie jest realizowane w 5 placówkach na terenie Wyszkowa i powiatu wyszkowskiego:

- 1) Ośrodek Rehabilitacyjno – Edukacyjno–Wychowawczy (od roku 2011);
- 2) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna (od roku 2011);
- 3) Niepubliczne Przedszkole „Bezpieczny Przedszkolak” (od roku 2012);
- 4) Przedszkole w Długosiodle (od 2014 roku);
- 5) Przedszkole Integracyjne Nr 4 w Wyszkanie (I połowa 2014 r.).

W roku szkolnym 2014/2015 z WWR korzysta około 65 dzieci. Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka może być wprowadzane do kolejnych placówek dysponujących odpowiednią bazą i kadrami. PPP w Wyszkanie wydała od 2006 roku 118 opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju.

SPECJALNE POTRZEBY EDUKACYJNE

Zgodnie z zapisami prawa oświatowego każdemu dziecku ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym niepełnosprawnemu, tworzy się warunki niezbędne do rozwoju, dostosowując treści, metody i organizację nauczania do możliwości psychofizycznych dzieci oraz zapewnia możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydawane przez zespół orzekający działający w PPP w Wyszkanie, wskazuje na potrzebę stosowania specjalnej organizacji procesu nauczania i metod pracy oraz określa zalecane najkorzystniejsze dla dziecka formy kształcenia specjalnego. Orzeczenie to nie determinuje kształcenia danego dziecka we wskazanym typie placówki – ostateczny wybór przedszkola lub szkoły należy do rodziców, prawnych opiekunów ucznia. Często wiąże się to z potrzebą wsparcia i doradztwa w zakresie wyboru optymalnej formy kształcenia, wyboru przedszkola, szkoły dla dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (oczekiwania, możliwości i mocne strony, potencjał dziecka/ucznia z jednej, a możliwości przedszkola/szkoły, oferta placówek edukacyjnych z drugiej strony).

Istnieje kilka możliwości uwzględniania specjalnych potrzeb edukacyjnych dzieci, w tym niepełnosprawnych w wyszkowskich szkołach i placówkach oświatowych. Wybór spośród kilku – najczęściej dwóch – zalecanych form kształcenia (typów placówek) należy do rodziców/opiekunów dziecka:

- w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych (tzw. edukacja włączająca) – każde dziecko ma prawo zgłosić się do szkoły rejonowej, która zobowiązana jest zapewnić kształcenie z pełnosprawnymi rówieśnikami oraz specjalne wsparcie według potrzeb dziecka określonych w orzeczeniu,
- w przedszkolach integracyjnych i z oddziałami integracyjnymi oraz w szkole z oddziałami integracyjnymi – edukacja w zespołach przedszkolnych/klasowych o obniżonej liczebności, w tym 3 – 5 dzieci z niepełnosprawnościami, wspomaganych przez nauczyciela – specjalistę,
- w szkołach specjalnych – edukacja w zespołach klasowych o obniżonej liczebności w szkołach i placówkach ukierunkowanych na pracę z uczniami z określonymi rodzajami niepełnosprawności.

Tabela 25. Liczba dzieci i młodzieży z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w roku szkolnym 2014/2015.

Typy kształcenia	Ogółem	w tym w oddziałach integracyjnych	we włączeniu	niesłyszący	slabo słyszący	niewidomi	slabo widzący	z niepełnosprawnością ruchową	z upośledzeniem umysłowym w st. lekkim	z upośledzeniem umysłowym w st. umiarkowanym i znacznym	z rozpoznanym autyzmem	z niepełnosprawnością sprzężoną
Szkoły ogólnodostępne i integracyjne	133	38	-	-	12	2	8	17	45	2	46	-
Szkoły specjalne	318	-	-	-	8	-	10	29	86	113	43	-
Razem:	451	38	-	-	20	2	18	46	131	115	89	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SIO Wydziału Edukacji Starostwa Powiatowego w Wyszkowie organizacji roku szkolnego 2014/2015.

Dane zawarte w tabeli pochodzą z arkuszy organizacyjnych szkół i służą do naliczenia odpowiednich środków finansowych. Corocznie w grudniu roku poprzedzającego Minister Edukacji Narodowej wydaje rozporządzenie w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w danym roku; są w nim określone wagi subwencyjne dla poszczególnych wyżej wymienionych grup niepełnosprawności.

W roku szkolnym 2014/2015 liczba dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przedszkolach i szkołach wynosiła 451 (z wyłączeniem uczniów zagrożonych niedostosowaniem lub niedostosowanych społecznie), z czego 318 uczęszczało do placówek specjalnych, 38 do integracyjnych, a 133 uczyło się w szkołach ogólnodostępnych.

Najliczniejszą grupę wśród uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi stanowili w roku szkolnym 2014/2015 uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim (131 uczniów), z niepełnosprawnością umiarkowaną i znaczną (115 uczniów).

W latach 2010 - 2014 PPP wydała 647 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym ze wskazaniem do realizacji:

- w oddziałach ogólnodostępnych, specjalnych lub integracyjnych – 356,
- tylko w oddziałach integracyjnych – 39,
- tylko w oddziałach specjalnych – 252.

Tabela 26. Wydane orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego w latach 2010-2015 w zależności od wskazanego miejsca realizacji kształcenia

Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego	Ilość orzeczeń w roku szk. 2010/2011	Ilość orzeczeń w roku szk. 2011/2012	Ilość orzeczeń w roku szk. 2012/2013	Ilość orzeczeń w roku szk. 2013/2014	Ilość orzeczeń w roku szk. 2014/2015 I semestr
w oddziałach ogólnodostępnych, specjalnych lub integracyjnych	74	70	79	99	34
w oddziałach specjalnych	56	60	53	68	15
w oddziałach integracyjnych	7	10	8	9	5
Ogółem	137	140	140	176	54

Źródło: Opracowanie własne Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Wyszkowie.

SZKOLNICTWO INTEGRACYJNE

Integracja w edukacji to tworzenie optymalnych warunków rozwoju oraz integrowanie dzieci niepełnosprawnych i zdrowych w ich naturalnym środowisku rówieśniczym.

W gminie Wyszków funkcjonuje jedno przedszkole z oddziałami integracyjnymi oraz jedna szkoła podstawowa z oddziałami integracyjnymi. W szkołach ogólnodostępnych uczniowie z orzeczeniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych korzystają ze wsparcia asystenta (Szkoła Podstawowa Nr 1, Szkoła Podstawowa Nr 2).

SZKOLNICTWO SPECJALNE

Tabela 27. Ilość uczniów i rodzaje placówek specjalnych na terenie powiatu wyszkowskiego.

Typ szkoły/rodzaj niepełnosprawności	Przedszkole specjalne	oddziały przedszkolne specjalne	szkoła podstawowa specjalna	gimnazjum specjalne	liceum ogólnokształcące specjalne	zasadnicza szkoła zawodowa specjalna	szkoła przysposabiająca do pracy	technikum uzupełniające specjalne	szkoła policealna specjalna	Razem:
dla uczniów słabosłyszących i niesłyszących	-	-	5	1	-	1	1	-	-	8
dla uczniów słabowidzących i niewidomych	-	-	7	-	-	-	3	-	-	10
dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim i zaburzeniami sprzężonymi	-	-	30	26	-	30	-	-	-	86

dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim oraz z autyzmem	-	-	35	38	-	-	40	-	-	113
dla dzieci z niepełnosprawnością ruchową i niepełnosprawnością sprzężoną	-	-	14	8	-	-	7	-	-	29
z autyzmem w tym z zespołem Aspergera	-	-	30	7	-	2	4	-	-	43
zagrożonych niedostosowaniem społecznym	-	-	8	15	-	6	-	-	-	29
Razem	-	-	129	95	-	39	55	-	-	318

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SIO Wydziału Edukacji Starostwa Powiatowego w Wyszku organizacji roku szkolnego 2014/2015.

OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE W SZKOŁACH

W powiecie wyszkowskim działają 2 szkoły specjalne (Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Wyszku z dwoma Szkołami Filialnym w DPS Niegów i DPS Gaj oraz Zespół Szkół Specjalnych w Brańszczyku), w tym: dla uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w różnym stopniu, dzieci i młodzieży z rozpoznanym autyzmem, z zaburzeniami sprzężonymi, słabowidzących, słabosłyszących i niesłyszących, chorych przewlekle (w szpitalach) oraz dla dzieci niewidomych z niepełnosprawnością intelektualną. Wśród tych szkół są:

- 4 szkoły podstawowe,
- 2 gimnazja,
- 1 zasadnicza szkoła zawodowa,
- 2 szkoły przysposabiające do pracy,
- 1 internat przy SOSW w Wyszku.

Ponadto funkcjonuje jedno przedszkole specjalne - oddział przedszkolny dla dzieci z autyzmem i innymi zaburzeniami rozwoju przy ZSS w Brańszczyku.

Tabela 28. Osoby niepełnosprawne w szkołach na terenie powiatu wyszkowskiego.

Gmina	Brańszczyk	Długosiodło	Somianka	Rząśnik	Wyszków	Zabrodzie	Razem
dla uczniów słabosłyszących i niesłyszących	-	-	4	-	8	2	14
dla uczniów słabo widzących i niewidomych	-	-	-	-	7	-	7
dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim i zaburzeniami sprzężonymi	-	-	8	8	25	4	45
dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym i głębokim oraz z autyzmem	-	-	1	-	1	-	2
dla dzieci z niepełnosprawnością ruchową i niepełnosprawnością sprzężoną	-	-	-	1	14	2	17
z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	-	-	1	1	40	4	46

zagrożonych niedostosowaniem społecznym	-	-	-	-	3	-	3
przewlekłe choroby	-	-	-	-	1	-	1
Razem	-	-	14	10	99	12	135

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SIO Wydziału Edukacji Starostwa Powiatowego w Wyszku organizacjami roku szkolnego 2014/2015.

Wszystkie szkoły specjalne prowadzone przez Powiat Wyszkiwski zapewniają edukację, rewalidację i wszechstronne wsparcie na wysokim poziomie – są wyposażone w nowoczesne środki dydaktyczne, zatrudniają wysoko wykwalifikowaną kadrę.

Są placówkami dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym, głębokim, ze sprzężeniami, a także z autyzmem oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym. W placówkach działają zespoły rewalidacyjno – wychowawcze dla dzieci z niepełnosprawnością głęboką. Zapewniają kształcenie i opiekę we wszystkich typach szkół.

Oddany w 2014 r. do użytku nowoczesny i przestronny budynek dydaktyczny Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego im. Marii Konopnickiej w Wyszku pozwala wzbogacić ofertę stosowanych dotychczas metod pracy. W szkole przeprowadzane są specjalistyczne zajęcia, np. dogoterapia i masaż Shantala, terapia wg S. Masgutowej. Dla uczniów z autyzmem przystosowano sale, w których jest ograniczona ilość bodźców zewnętrznych. Pracownia arteterapii pomaga rozwijać myślenie twórcze i różnorodne zdolności uczniów. Tu uczniowie są „leczeni sztuką”. Szkoła dysponuje gabinetami psychologa, logopedy, pracownią komputerową i salą do zajęć korekcyjno-kompensacyjnych. Dla uczniów z niepełnosprawnością w stopniu głębokim przygotowano salę doświadczania świata. W szkole przeprowadzane są zajęcia integracji sensorycznej, rehabilitacja i gimnastyka korekcyjna. Duża i przestronna sala gimnastyczna pozwala rozwijać aktywność ruchową wychowanków i umożliwia lepsze przygotowanie uczniów do udziału w Olimpiadach Specjalnych – Polska.

Szkoły, wchodzące w skład Zespołu Szkół Specjalnych w Brańszczyku, organizują pomoc psychologiczną i pedagogiczną w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, korekcyjno-kompensacyjnych oraz zajęć o charakterze terapeutycznym, takich jak: zajęcia korygujące wady mowy, socjoterapii, korekcyjne wad postawy, z zakresu neurostymulacji EEG BIOFEEDBACK, psychoedukacyjne, integracji sensomotorycznej. Uczniowie Zespołu Szkół Specjalnych w Brańszczyku uczestniczą w hipoterapii.

W Zespole Szkół Specjalnych w Brańszczyku funkcjonuje oddział przedszkolny dla dzieci z autyzmem i innymi zaburzeniami rozwoju, którego misją jest dbanie o wszechstronny rozwój dzieci z problemami rozwojowymi w celu przygotowania ich do maksymalnie samodzielnego funkcjonowania w życiu społecznym. Każde dziecko pracuje w oparciu o indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny opracowany przez zespół specjalistów: oligofrenopedagoga, psychologa i logopedę, w oparciu o: zalecenia PPP; wywiad z rodzicami; diagnozę funkcjonowania dziecka wyznaczoną poprzez badanie Profilem Psychoedukacyjnym Schoplera PEP-R oraz niewerbalną skalą inteligencji SON-R.

W roku szkolnym 2014/2015 Zasadniczą Szkołą Zawodową w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Wyszku ukończyło 26 uczniów, a szkoły przysposabiające do pracy 29 uczniów (18 w SOSW w Wyszku i 11 w ZSS w Brańszczyku). W roku 2014 w zasadniczej szkole zawodowej SOSW utworzono kierunek pracownik pomocniczy obsługi hotelowej dla uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera.

OŚRODEK REHABILITACYJNO-EDUKACYJNO-WYCHOWAWCZY

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy (OREW) działa od stycznia 2011 roku w Wyszku przy ulicy Geodetów 76 oraz 1 Maja 23a. Jest niepubliczną placówką oświatową wpisaną do Ewidencji Szkół i Placówek Niepublicznych (EP 4320-11-08/2010) prowadzonej przez Powiat Wyszowski. Przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim od 3 do 25 lat (zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze) oraz dla dzieci od chwili wykrycia niepełnosprawności do momentu rozpoczęcia nauki w szkole (wczesne wspomaganie rozwoju). Wychowankowie przyjmowani są na podstawie wniosku złożonego przez rodziców oraz odpowiedniego orzeczenia/opinii poradni psychologiczno – pedagogicznej, właściwej ze względu na miejsce zamieszkania dziecka. Na początku roku szkolnego 2015/2016 OREW obejmował opieką 37 osób, w tym 8 realizowało zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze.

OREW prowadzi terapie: psychologiczną, pedagogiczną, logopedyczną, integracji sensorycznej oraz rehabilitację ruchową.

Praca Ośrodka ma na celu poprawę sprawności psychoruchowej, zapobieganie pogarszaniu się stanu zdrowia, rozwój umiejętności społecznych, poprawę sprawności procesów poznawczych, wspomaganie rodziny w rozumieniu i zaspokajaniu potrzeb dziecka.

Ośrodek wyposażony jest w liczne pomoce edukacyjne, sprzęt rehabilitacyjny oraz salę integracji sensorycznej. Zatrudnia wykwalifikowaną kadrę merytoryczną z wieloletnim doświadczeniem w pracy z osobami z niepełnosprawnością.

REHABILITACJA ZDROWOTNA

W systemie opieki zdrowotnej wyróżniamy 2 działy:

1. Lecznictwo ambulatoryjne – podstawowa opieka zdrowotna, realizują takie zakłady opieki zdrowotnej jak: przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie.
2. Lecznictwo szpitalne – stacjonarna opieka zdrowotna, realizują takie zakłady opieki zdrowotnej jak: szpitale, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze.

Opieka zdrowotna w powiecie wyszkowskim finansowana jest z:

- 1) Narodowego Funduszu Zdrowia (programy profilaktyczne, świadczenia zdrowotne);
- 2) środków własnych zakładów opieki zdrowotnej;
- 3) budżetu samorządu terytorialnego (działania promujące zdrowie, programy profilaktyczne);
- 4) budżetu państwa (ratownictwo medyczne, programy profilaktyczne).

Zakłady opieki zdrowotnej ze względu na organ założycielski dzieli się na publiczne zakłady opieki zdrowotnej i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej.

Na terenie powiatu wyszkowskiego funkcjonuje publiczny zakład opieki zdrowotnej - Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej (SP ZZOZ) oraz 37 niepublicznych zakładów podstawowej opieki zdrowotnej.

SP ZZOZ prowadzi lecznictwo ambulatoryjne oraz lecznictwo szpitalne.

W ramach SP ZZOZ w Wyszku funkcjonuje również Zakład Rehabilitacji Leczniczej oferujący pacjentom zabiegi fizjoterapeutyczne w ramach Pracowni Fizjoterapii i Rehabilitacji oraz Ośrodka Rehabilitacji Diennej. Placówka zapewnia rehabilitację dla dorosłych: neurologiczną, ortopedyczną, pourazową, reumatologiczną, oraz dla dzieci: zaburzeń rozwoju, wad postawy, skolioz.

Zasadnicza działalność SP ZZOZ w Wyszku realizowana jest w sektorze lecznictwa szpitalnego i odbywa się na bazie 9 oddziałów:

- 1) Oddział Chorób Wewnętrznych;
- 2) Odcinek Jednodniowej Gastroenterologii;
- 3) Oddział Kardiologiczny;
- 4) Oddział Pediatriczny;
- 5) Oddział Neonatologiczny;
- 6) Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii;
- 7) Oddział Ginekologiczno – Położniczy;
- 8) Oddział Chirurgiczny Ogólny z pododdziałem Chirurgii Urazowo-Ortopedycznej;
- 9) Szpitalny Oddział Ratunkowy i Izba Przyjęć.

SP ZZOOZ w Wyszku w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia (NFZ) udziela również świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju ambulatoryjnej opieki specjalistycznej. Świadczenia te udzielane są w działających przy SP ZZOOZ poradniach specjalistycznych:

- 1) Poradnia Ginekologiczno – Położnicza;
- 2) Poradnia Chirurgii Ogólnej;
- 3) Poradnia Chirurgii Urazowo – Ortopedycznej;
- 4) Poradnia Pulmonologiczna;
- 5) Poradnia Diabetologiczna;
- 6) Poradnia Kardiologiczna;
- 7) Poradnia Neonatologiczna;
- 8) Poradnia Neurologiczna;
- 9) Poradnia Onkologiczna;
- 10) Poradnia Otolaryngologiczna;
- 11) Poradnia Reumatologiczna;
- 12) Poradnia Rehabilitacyjna;
- 13) Poradnia Gastroenterologiczna;
- 14) Poradnia Okulistyczna;
- 15) Poradnia Leczenia Uzależnień;
- 16) Poradnia Zdrowia Psychicznego.

Na terenie powiatu wyszkowskiego funkcjonują 4 podmioty zapewniające świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze w zakresie opieki długoterminowej. Wszystkie świadczą usługi z zakresu długoterminowej opieki domowej.

Świadczenia opieki paliatywnej i hospicyjnej to wszechstronna, całościowa opieka i leczenie objawowe osób chorujących na nieuleczalne, niepoddające się leczeniu przyczynowemu, postępujące, ograniczające życie choroby. Opieka ta jest ukierunkowana na poprawę jakości życia, ma na celu zapobieganie bólowi i innym objawom somatycznym oraz ich uśmierzenie, łagodzenie cierpienia psychicznych, duchowych i socjalnych. W zakresie opieki paliatywnej na obszarze powiatu funkcjonuje jeden podmiot - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Caritas Diecezji Łomżyńskiej. Podmiot ten realizuje świadczenia w ramach tzw. hospicjów domowych.

Na terenie powiatu wyszkowskiego działa także niepubliczny zakład opieki zdrowotnej realizujący świadczenia z zakresu opieki szpitalnej. Jest to Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej GIN-MEDICUS Sp. z o.o. Oferuje świadczenia na oddziałach ginekologiczno-położniczym oraz neonatologicznym, a także w poradniach ginekologiczno-położniczej, profilaktyki chorób piersi, patologii ciąży i neonatologicznej.

Osoba wymagająca wzmożonej opieki medycznej kierowana jest na podstawie art. 33a ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków

publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.) do zakładu opiekuńczo-leczniczego lub pielęgnacyjno-opiekuńczego.

Na terenie powiatu funkcjonuje jeden Niepubliczny Zakład Opiekuńczo-Leczniczy „Leśna Góra” w Kamieńczyku (nie ma podpisanego kontraktu z NFZ). Natomiast nie funkcjonuje zakład opiekuńczo-pielęgnacyjny.

PROGRAMY ZDROWOTNE

Programy zdrowotne w powiecie wyszkowskim w roku 2014 finansowane były z budżetu samorządów gminnych w ramach Gminnych Programów Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminnych Programów Przeciwdziałania Narkomanii oraz Gminnego Programu Profilaktyki Zdrowotnej i Promocji Zdrowia oraz przez NFZ. Programy zdrowotne realizowały jedynie trzy gminy tj.: Wyszków, Długosiodło oraz Zabrodzie i SP ZZOZ. Programy zdrowotne kierowane są do wszystkich mieszkańców powiatu wyszkowskiego.

Jednym z programów realizowanych na terenie powiatu, a finansowanych przez NFZ jest program ogólnopolskich badań przesiewowych noworodków. W 2014 r. przeprowadzono w SP ZZOZ badania przesiewowe słuchu, w kierunku wad wrodzonych serca, fenyloketonurii, mukowiscydozy oraz hipotyreozy na 805 noworodkach. Ponadto SPZZOZ realizował następujące programy z zakresu profilaktyki zdrowotnej:

1. Program profilaktyki raka szyjki macicy – liczba osób objętych programem 273 (kobiety 25-55 lat). Realizacja programu poprzez: rozmowa indywidualna, broszury. Koszt programu 2.184 zł finansowany z NFZ.
2. Działania edukacyjne „upowszechnianie karmienia piersią”- liczba osób objętych programem 805. Realizacja programu poprzez rozmowy indywidualne, broszurki, pokazy, indywidualne nauczanie techniki.
3. Szkoła rodzenia przy oddziale położniczo-ginekologicznym - liczba osób objętych programem 85 par = 170 osób. Realizacja programu poprzez spotkania grupowe.
4. Działania oświatowo-zdrowotne – popularyzowanie zasad zdrowego stylu życia w zakresie:
  - poprawy sposobu żywienia i jakości zdrowotnej żywności,
  - zapobieganie otyłości,
  - zapobieganie nałogom,
  - zwiększenie aktywności fizycznej,
  - umiejętności kontroli stanu swojego ciała.

Liczba osób objętych programem 2950 (poradnia) oraz 1580 (oddziały) (pacjenci oddziałów i poradni położniczo-ginekologicznej, chirurgicznej, kardiologicznej, gastroenterologicznej, okulistycznej, zdrowia psychicznego, diabetologicznej, pulmonologicznej, laryngologicznej. Realizacja programu poprzez: rozmowy indywidualne, plakaty, broszury.

PRZESTRZEŃ MIEJSKA I USŁUGI PRZEWOZOWE

Jednym z podstawowych praw człowieka określonych międzynarodowymi standardami jest prawo do korzystania z możliwości swobodnego przemieszczania się. System komunikacyjny to przede wszystkim ciągi dróg pieszych oraz drogi dla ruchu kołowego włączając ścieżki rowerowe. Szerokości dróg, chodników i ścieżek oraz rodzaje zastosowanych nawierzchni itp.

powinny zapewniać komfort i bezpieczeństwo wszystkim użytkownikom ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych.

Powiat wyszkowski charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną. Przez jego obszar przebiegają drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Zarówno drogi gminne, jak i powiatowe na terenie powiatu są sukcesywnie modernizowane w ramach dostępnych środków publicznych oraz funduszy europejskich. Powiat realizując zadania dotyczące infrastruktury drogowej odpowiada za właściwy stan nawierzchni, dostępność, przejezdność oraz bezpieczeństwo na drogach powiatowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Realizowane dotychczas przez Powiat Wyszkowski inwestycje drogowe wpływają na podniesienie jakości życia mieszkańców powiatu, standardu użytkowanych dróg powiatowych oraz bezpieczeństwo w ruchu drogowym. Pomimo szeregu systematycznych przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu dróg publicznych, nadal niepokojącym zjawiskiem jest znaczna liczba wypadków komunikacyjnych do jakich dochodzi na obszarze powiatu. Składa się na to szereg czynników, a tylko jednym z nich jest niedostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych i osób starszych przestrzeń oparta o infrastrukturę drogową.

Powiat Wyszkowski od szeregu lat podejmuje działania zmierzające do likwidacji istniejących barier i poprawy dostępności infrastruktury dla niepełnosprawnych mieszkańców naszego powiatu. Jednak pomimo ciągłej budowy, przebudowy i modernizacji infrastruktury drogowej w dalszym ciągu brak jest dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych z dysfunkcją narządu ruchu, niewidomych i słabo widzących oraz niesłyszących, skrzyżowań i przejść dla pieszych, dostosowanych przystanków komunikacji publicznej oraz pozostałej infrastruktury.

Mimo, że na terenie powiatu wyszkowskiego działa 5 linii komunikacji miejskiej, prywatna komunikacja pozamiejska na trasie Wyszaków–Warszawa, a także PKS i PKP, to osoby z niepełnosprawnościami mają utrudniony do nich dostęp ponieważ kursujące zarówno na terenie powiatu, jak i w obrębie okolicznych miejscowości autobusy nie są przystosowane do przewozu osób z niepełnosprawnościami.

W 2015 r. Starosta Wyszkowski wydał 4 zezwolenia na wykonywanie przewozów regularnych na terenie powiatu. Z danych zgromadzonych przez Wydział Komunikacji Starostwa Powiatowego wynika, że jedynie dwóch przewoźników posiada autobusy przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych w ilości 5 sztuk.

Ustawa o systemie oświaty w art. 17, ust. 3a zobowiązuje gminę do zapewnienia uczniom z orzeczoną potrzebą kształcenia specjalnego, w tym niepełnosprawnym, bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej, gimnazjum, szkół ponadgimnazjalnych (w tym szkół przysposabiających do pracy) lub ośrodka umożliwiającego realizację obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, albo zwrotu kosztów przejazdu ucznia i opiekuna środkami komunikacji publicznej, jeżeli dowożenie zapewniają rodzice lub opiekunowie prawni. W 2014 roku z dowozów skorzystało ok. 150 osób.

Gminy świadczą również usługi przewozowe dla osób niepełnosprawnych w zakresie dowozu do placówki ochrony zdrowia lub na rehabilitację.

Ponadto jednostki działające na rzecz osób niepełnosprawnych tj.: DPS-y, ośrodki wsparcia dziennego, czy organizacje pozarządowe dysponują własnymi środkami transportu przystosowanymi do przewozu osób niepełnosprawnych.

W powiecie wyszkowskim poza usługami przewozu osób niepełnosprawnych świadczonych przez gminy od 2007 roku funkcjonuje jeden podmiot realizujący specjalistyczne usługi

przewozowe dla osób niepełnosprawnościami (Stowarzyszenie Ważna Róża). Stowarzyszenie dysponuje 4 busami przystosowanymi do przewozu osób na wózkach. Ze świadczonych usług w 2015 r. skorzystało ok. 70 osób niepełnosprawnych. Na uwagę zasługuje fakt, że usługi przewozowe świadczone przez podmiot na rzecz osób niepełnosprawnych nie są dofinansowane przez powiat bądź gminy. Osoby niepełnosprawne w zależności od dochodów pokrywają koszt przewozu w stopniu całkowitym bądź częściowym z własnych środków.

SPORT, KULTURA I REKREACJA

Na terenie powiatu wyszkowskiego działalność kulturalną prowadzą domy i ośrodki kultury, biblioteki gminne, stowarzyszenia regionalne i społeczno-kulturalne, zespoły artystyczne, kino oraz muzea. W poszczególnych gminach na terenie powiatu wyszkowskiego działają następujące instytucje kultury:

- Gminny Dom Kultury w Brańszczyku,
- Gminne Centrum Informacji, Kultury, Sportu i Rekreacji w Długosiodle,
- Gminny Ośrodek Kultury w Somiance,
- Wyszkowski Ośrodek Kultury "Hutnik",
- Gminny Ośrodek Kultury w Zabrodziu.

Ośrodki prowadzą wielokierunkową działalność w dziedzinie wychowania, edukacji i upowszechniania kultury poprzez tworzenie, organizowanie oraz promowanie aktywnego i kreatywnego uczestnictwa w kulturze, a także promowanie działalności artystycznej i kulturalnej na terenie swojego działania. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że dwa z pięciu ośrodków działających na rzecz społeczności lokalnej prowadzi działalność w niedostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych lokalach tj.: Gminny Ośrodek Kultury w Somiance i Gminny Dom Kultury w Brańszczyku. Pozostałe trzy instytucje kultury wyeliminowały bariery architektoniczne z obiektów.

W ramach działalności kulturalnych w powiecie wyszkowskim działa 20 bibliotek publicznych wraz z filiami o łącznym księgozbiorze 57 tys. woluminów. Jedynie 8 z nich jest przystosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchowymi. Budynki bibliotek wyposażone są w łazienki bez barier, podjazdy, windy, a te które nie posiadają podjazdów znajdują się na parterze, co również ułatwia dostęp osobom z niepełnosprawnościami ruchowymi. Brak jest natomiast udogodnień w postaci specjalistycznego wyposażenia dla osób niewidomych i niedowidzących tj.: specjalistycznego oprogramowania komputerowego, auto-lektora, lupy, klawiatury i drukarki brajlowskiej, czy powiększonej klawiatury PC.

Na terenie powiatu wyszkowskiego znajduje się również jedno kino z 53 miejscami na widowni. Rocznie odwiedzane jest ono przez ponad 2000 widzów. Kino przystosowane jest do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Zadania z zakresu kultury i sportu w powiecie wyszkowskim realizuje Powiatowy Ośrodek Kultury i Sportu w Wyszku (POKiS). POKiS organizuje i wspiera wiele inicjatyw kulturalnych, społecznych i sportowych na terenie powiatu. Oprócz cyklicznych imprez kulturalnych i sportowych ośrodek organizuje szereg imprez okolicznościowych, współpracuje z innymi podmiotami przy organizacji imprez. Imprezy kierowane są zarówno do dzieci i młodzieży jak i dorosłej społeczności powiatu wyszkowskiego. POKiS podejmuje wiele działań popularyzujących aktywność fizyczną. Przeprowadza między innymi igrzyska sportowe szkół ponadgimnazjalnych,

gimnazjalnych i podstawowych na szczeblu powiatowym i międzypowiatowym. Zawody organizowane są zgodnie z kalendarzem rozgrywek sportowych.

Instytucje działające m.in. na rzecz osób niepełnosprawnych wypracowały cykliczne imprezy kulturalne i sportowe oraz okolicznościowe zgodnie z powiatowym kalendarzem imprez m.in. corocznie zdobywająca szerszy zasięg Powiatowa Olimpiada Osób Niepełnosprawnych.

Ważnym wydarzeniem jest coroczny udział sekcji sportowej Domu Pomocy Społecznej „Fiszor” w Olimpiadach Specjalnych - Mazowieckich. W ramach Olimpiad Specjalnych Oddział Mazowiecki zapewnia zawodnikom systematyczne treningi, organizuje zawody sportowe o zasięgu regionalnym, obozy sportowo-wypoczynkowe, szkolenia. Oddział organizuje Programy Społeczne Olimpiad Specjalnych tj.: Program Liderów Olimpiad Specjalnych, Program Zdrowi Sportowcy, Program Edukacyjny Olimpiad Specjalnych „Dołącz do nas”, Sporty Zunifikowane.

Ponadto od 2015 r. w Wyszkanie organizowane są przez PSOUU dla osób z niepełnosprawnościami z powiatu wyszkowskiego:

- 1) Dzień Godności Osoby z Niepełnosprawnością Intelektualną;
- 2) Amatorski Turniej Tenisa Stołowego Osób z Niepełnosprawnościami;
- 3) Przegląd Form Artystycznych Osób z Niepełnosprawnościami;
- 4) Festiwal Twórczości Dzieci i Młodzieży z Niepełnosprawnościami „Otwarta Scena”.

W 2014 roku w powiecie wyszkowskim funkcjonowało 11 klubów sportowych zrzeszających 866 osób, w tym 427 kobiet. Jest to aż o 13 mniej niż w roku 2010. W ramach klubów znajduje się 37 sekcji sportowych. Oferta klubów skierowana jest wyłącznie do osób sprawnych.

Na infrastrukturę sportową w powiecie wyszkowskim składają się kompleksy sportowe w trzech gminach: Wyszkanie, Zabrodzie i Długosiodło, kryta pływalnia „Błękitna” w Wyszkanie, basen odkryty w Długosiodle, trzy siłownie zewnętrzne w Wyszkanie, Zabrodziu i Długosiodle, dwie hale sportowe w Wyszkanie i Rzańniku, liczne boiska szkolne i sale gimnastyczne.

Pomimo, że infrastruktura sportowa w powiecie wyszkowskim bardzo zachęca do aktywności, to brak jest oferty zajęć sportowych skierowanych do osób z różnymi niepełnosprawnościami. Zgodnie z zasadą wyrównywania szans, oferta dotycząca sportu i rekreacji skierowana do mieszkańców powiatu powinna być ogólnodostępna niezależnie od stopnia sprawności uczestników, widzów i kibiców.

Podmioty działające na rzecz osób niepełnosprawnych w ramach zadań bieżących realizują działania sportowe, kulturalne, rekreacyjno-krajoznawcze i integracyjne adresowane do osób z niepełnosprawnościami i ich otoczenia.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Organizacje pozarządowe, obok publicznego i prywatnego są trzecim sektorem działającym na rzecz dobra publicznego. Stanowią one bazę dla rozwoju lokalnych społeczności, ponieważ zrzeszają najaktywniejszych i najbardziej wrażliwych na sprawy społeczne mieszkańców danego środowiska. Podejmują one cenne działania dla dobra obywateli oraz integrują i aktywizują społeczność lokalną. Znaczącą rolę we wspieraniu osób niepełnosprawnych pełnią organizacje pozarządowe i związki wyznaniowe prowadzące statutową działalność na rzecz osób niepełnosprawnych.

W 2014 r. w ewidencji stowarzyszeń działających na terenie powiatu wyszkowskiego zarejestrowanych było ogółem 78 stowarzyszeń oraz 12 fundacji.⁴ Część z tych organizacji aktywnie wspiera osoby niepełnosprawne oraz włącza się w proces ich wszechstronnej rehabilitacji. Podejmowanie działań, które mają na celu integrację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych wymaga zaangażowania i ścisłej współpracy partnerów sektora publicznego i niepublicznego, w tym organizacji pozarządowych reprezentujących interesy środowiska osób niepełnosprawnych. Organizacje pozarządowe są partnerem samorządów w podejmowaniu działań służących poprawie warunków życia osób niepełnosprawnych i przełamywaniu barier.

W powiecie wyszkowskim co roku Rada Powiatu uchwała „Program współpracy Powiatu Wyszkowskiego z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie”. Celem głównym Programu jest budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy Powiatem, a organizacjami pozarządowymi. Współdziałanie Powiatu z organizacjami pozarządowymi obejmuje współpracę o charakterze finansowym i pozafinansowym. Współpraca o charakterze finansowym polega na zleceniu organizacjom pozarządowym zadań publicznych wraz z udzielaniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji. Dotacje przyznawane są w ramach ogłaszanych otwartych konkursów ofert. Wśród zadań priorytetowych Programu ujęte jest zlecenie zadań publicznych w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych. W 2014 roku 8 organizacji pozarządowych wyraziło wolę podjęcia współpracy z Powiatem Wyszkowskim w realizacji zadania publicznego na rzecz społeczności lokalnej, z czego 2 organizacje składały oferty na realizację zadań z zakresu wspierania osób niepełnosprawnych.

W 2014 roku w ramach rozstrzygniętych otwartych konkursów ofert Zarząd Powiatu przyznał na realizację zadań publicznych z zakresu wspierania osób niepełnosprawnych łączną dotację w wysokości 10 000 zł, z czego 2 500 zł otrzymała Fundacja „Dzieło Samarytańskie” z Niegowa, 7 500 zł otrzymało Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Koło w Wyszkowie. W trybie tzw. „małych grantów” Zarząd Powiatu przyznał dofinansowanie na realizację dwóch zadań publicznych w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych dla Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Upośledzeniem Koło w Wyszkowie w łącznej kwocie 5 430 zł.⁵

Pomimo możliwości prawnych zlecenia przez Powiat realizacji zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej organizacjom pozarządowym w ramach środków PFRON otrzymywanych wg algorytmu Powiat Wyszkowski z uwagi na znaczny niedobór środków finansowych nie realizuje tego zadania.

---

⁴ Sprawozdanie z realizacji „Programu Współpracy Powiatu Wyszkowskiego z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2014

⁵ Sprawozdanie z realizacji „Programu Współpracy Powiatu Wyszkowskiego z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2014

IV. PRIORYTETY I CELE PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W POWIECIE WYSZKOWSKIM

Struktura celów Programu oparta została na 6 obszarach. Każdy z obszarów wzajemnie się uzupełnia i tworzy spójną misję.

Źródło: Opracowanie własne PCPR.

Priorytet I.

Wykorzystywanie wiedzy na rzecz poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin

Cel 1.

Zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb, praw oraz potencjału osób z niepełnosprawnościami.

Polskie badania wskazują, że prawie co piąta osoba dorosła społeczeństwa nie tylko nie utrzymuje kontaktów z osobami niepełnosprawnymi, ale nawet nie zna ich „z widzenia”. Brak osobistych doświadczeń opartych na kontaktach z osobami niepełnosprawnymi powoduje, że wiedza o ich problemach jest powierzchowna i kształtowana przez stereotypy i obiegowe opinie. W przekonaniu tej części społeczeństwa osoba niepełnosprawna ma liczne ograniczenia w sprawności fizycznej i umysłowej, jest niesamodzielną, nieproduktywną, nieprzydatną i stanowi ciężar dla innych. Osoby prezentujące postawę negatywną, dodatkowo obawiają się, że w trakcie kontaktu mogą doświadczyć przykrych uczuć związanych z nieodpowiednim zachowaniem. W miarę wzrostu posiadanej wiedzy o niepełnosprawności rośnie tolerancja, akceptacja, integracja i uznanie praw osób niepełnosprawnych.

Jednocześnie nie mniej istotne jest budzenie świadomości społecznej samych osób niepełnosprawnych, co do ich potrzeb, możliwości oraz wkładu, jakie wnoszą w życie społeczne. Dlatego też niezbędna jest szeroko zakrojona działalność edukacyjna, budząca zrozumienie dla potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wskazująca na ich ogromne możliwości. Znaczącą rolę dotychczas na tym polu odgrywają organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

Działania:

1. Organizowanie konferencji, seminariów, happeningów itp. mających na celu podnoszenie społecznej świadomości dotyczącej problematyki niepełnosprawności.
2. Prowadzenie działań edukacyjnych w szkołach dla osób pełnosprawnych kształtujących świadomość i właściwe postawy wobec osób z niepełnosprawnościami.
3. Promowanie i prezentacja twórczości artystycznej i kulturalnej osób z niepełnosprawnościami.
4. Tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w różnych formach aktywności sportowej.
5. Organizowanie imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych, w tym integracyjnych.
6. Wspieranie aktywności i samoorganizacji środowisk działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
7. Prowadzenie kalendarza powiatowych imprez kulturalno-sportowych z uwzględnieniem wszystkich podmiotów (organizatorów).

Cel 2.

Tworzenie systemu informacyjnego o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin.

Dostępność informacji jest traktowana jako fundamentalne prawo człowieka

z niepełnosprawnością, co wyrażone jest m.in. w art. 9 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Dostęp do informacji jest niezbędnym warunkiem korzystania z pełni praw człowieka, uczestniczenia w życiu danej społeczności, rozwijania się i stanowienia o sobie.

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych przewiduje rozbudowanie kompleksowego systemu różnego rodzaju usług, ukierunkowanych na zaspokajanie potrzeb osób wymagających wsparcia społecznego w środowisku lokalnym – w życiu codziennym, prowadzeniu gospodarstwa domowego, edukacji, pracy, w transporcie, dostępie do kultury, sportu, rekreacji. Jednym z czynników, od którego w dużej mierze zależy to, czy osoby z różnymi rodzajami niepełnosprawności faktycznie będą uczestniczyły w podstawowych obszarach aktywności społecznej i zawodowej, jest aktualna i łatwo dostępna informacja o pełnej ofercie usług.

Instytucje, które adresują swoją działalność wyłącznie lub przede wszystkim do osób z niepełnosprawnościami, upubliczniają informacje o świadczonych usługach poprzez m.in. strony internetowe. Jednak informacje o usługach dla osób niepełnosprawnych są rozproszone (w zasadzie dostępne jedynie u dostawcy usług) i fragmentaryczne (dotyczą tylko wybranych zagadnień). W powiecie wyszkowskim należy zbudować system zbierania, publikowania i aktualizowania informacji o ofercie usług świadczonych przez instytucje działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w tym jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych i innych podmiotów.

Mówiąc o dostępie do informacji, należy mieć na uwadze możliwości ich odbioru oraz dostępności dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawnościami. Obecnie podstawowym i najpopularniejszym narzędziem, za pomocą którego udostępnia się informacje, jest Internet. Możliwość korzystania z Internetu zasadniczo zwiększa szanse na uczestniczenie w życiu społecznym, dostęp do edukacji, podejmowanie pracy czy uczestniczenia w kulturze. Aby zatem przyczyniał się do istotnego wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, powinien być usługą powszechnie dostępną i używaną w tym środowisku. W powiecie wyszkowskim obserwowany jest nadal utrudniony dostęp tych osób do Internetu. Wiąże się to zjawiskiem wykluczenia cyfrowego osób niepełnosprawnych, które wpływa na istotne ograniczenie ich społecznego funkcjonowania. Zwiększenie dostępu tej grupy osób do Internetu nastąpi dzięki wykorzystaniu przez samorządy gminne i samorząd powiatowy przeznaczonych na ten cel funduszy strukturalnych.

Działania:

1. Wspieranie dostępu osób z niepełnosprawnościami do nowych technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, w tym Internetu.
2. Upowszechnianie, druk materiałów informacyjnych, dostosowanie stron internetowych z uwzględnieniem potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wspieranie organizacji pozarządowych w zakresie prowadzenia działalności informacyjnej.

Priorytet II

Wyrównywanie szans w zakresie dostępu do edukacji

Cel 1.

Rozszerzanie usług świadczonych w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny.

Rozporządzenie MEN z dnia 11 października 2013 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci określa, że w przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym specjalnych, w innych formach wychowania przedszkolnego, w ośrodkach, o których mowa w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz w publicznych i niepublicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym w poradniach specjalistycznych mogą być tworzone zespoły wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (WWR) w celu pobudzania psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole, prowadzonego bezpośrednio z dzieckiem i jego rodziną. Zajęcia w ramach WWR organizuje się w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu, w zależności od możliwości psychofizycznych i potrzeb dziecka. Zajęcia, w szczególności z dziećmi, które nie ukończyły 3 roku życia, mogą być prowadzone także w domu rodzinnym – miejsce ustala dyrektor placówki w uzgodnieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami dziecka.

Warunkiem objęcia dziecka tą formą pomocy jest otrzymanie opinii o potrzebie WWR wydanej przez PPP.

Obecnie w Wyszkanie i powiecie wyszkowskim działają 4 placówki, w których zespoły wczesnego wspomaganie rozwoju obejmują pomocą około 65 dzieci.

Dla efektywnego działania systemu WWR niezmiernie istotne jest ściślejsze skorelowanie działań jednostek edukacji i służby zdrowia.

Działania:

1. Prowadzenie działań w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i pomocy jego rodzinie.
2. Prowadzenie konsultacji psychologicznych, pedagogicznych, logopedycznych dla dziecka i rodziny w zależności od potrzeb dziecka objętego wczesnym wspomaganie.
3. Promocja/upowszechnianie oferty placówek realizujących wczesne wspomaganie przez placówki służby zdrowia, ośrodki pomocy społecznej, placówki edukacyjne.

Cel 2.

Zapewnianie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do wszystkich form i szczebli edukacji.

Osoby z niepełnosprawnościami mają utrudniony dostęp do przedszkola/szkoły integracyjnej czy specjalnej ze względu na brak miejsc w placówkach położonych najbliżej ich miejsca zamieszkania. Problemem jest także zapewnienie odpowiedniej oferty edukacyjnej dla młodzieży niepełnosprawnej z orzeczoną potrzebą kształcenia specjalnego na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej.

Dla dziecka niepełnosprawnego, poza skrajnymi przypadkami, kluczowe znaczenie ma środowisko zdrowych rówieśników, z którymi uczęszcza ono do przedszkola czy szkoły. Jednym z podstawowych czynników powodzenia nauki dziecka jest wiedza i zaangażowanie nauczycieli, którzy przy pomocy odpowiednich środków i metod dostosowanych do potrzeb danego ucznia będą wspierać jego edukację i rozwój. Dlatego niezbędne jest stałe wspieranie metodyczne nauczycieli, zwłaszcza ze szkół ogólnodostępnych, oraz podnoszenie ich kwalifikacji w zakresie form i metod pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Na podstawie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym

(Dz. U. 2015 poz. 1113) od 1 stycznia 2016 r. w przedszkolach i szkołach, w których uczą się uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone, obowiązkowe będzie dodatkowe zatrudnianie nauczycieli z kwalifikacjami w zakresie pedagogiki specjalnej, specjalistów, asystenta nauczyciela (w przypadku klas I-III szkoły podstawowej) lub pomocy nauczyciela.

Działania:

1. Prowadzenie doradztwa metodycznego oraz szkoleń dla dyrektorów, nauczycieli, specjalistów z przedszkoli i szkół (ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych) oraz innych placówek oświatowych pracujących z uczniami niepełnosprawnymi.
2. Zapewnienie doradztwa dla rodziców i uczniów niepełnosprawnych w zakresie wyboru typu szkoły dalszego kształcenia, ukierunkowania zawodowego.
3. Zapewnienie dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym niepełnosprawnym, miejsc w wyszkowskich placówkach oświatowych.
4. Dostosowywanie oferty szkół kształcących osoby niepełnosprawne do potrzeb rynku pracy, z uwzględnieniem preferencji tych osób oraz wspieranie niepełnosprawnych absolwentów szkół w planowaniu dalszego kształcenia i kariery zawodowej.
5. Rozszerzenie oferty kształcenia dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego na poziomie ponadgimnazjalnym.
6. Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

Cel 3.

Wspieranie edukacji ustawicznej osób niepełnosprawnych.

Kształcenie ustawiczne (kształcenie przez całe życie) to proces ciągłego dokształcania się, podnoszenia kwalifikacji i doskonalenia kompetencji. Podstawową rolą kształcenia ustawicznego jest zachowanie ciągłości i systematyczności procesu uczenia się, co zapewnia stały rozwój oraz chroni przed zdezaktualizowaniem zdobytej wiedzy.

Kształcenie ustawiczne może odbywać się w formie szkolnej, jak i pozaszkolnej (w ramach kursów i szkoleń). Jego celem jest przede wszystkim zwiększenie aktywności edukacyjnej osób, które zakończyły już naukę szkolną. Udział w kształceniu ustawicznym dorosłych osób z niepełnosprawnościami wynosi ok. 0,5%. W przypadku osób pełnosprawnych udział ten wynosi ok. 5% (GUS, BAEL 2005).

W Polsce, jak dotąd, nie ma rozwiązań systemowych oraz oferty dotyczącej kształcenia ustawicznego w formie szkolnej dla osób z niepełnosprawnościami.

W przypadku osób niepełnosprawnych kształcenie ustawiczne ma szczególne znaczenie – podtrzymuje i rozwija umiejętności nabyte w trakcie edukacji szkolnej, a tym samym chroni przed wykluczeniem z rynku pracy. W tym przypadku możemy mówić o edukacji ustawicznej obejmującej kształcenie (w tym dokształcanie) oraz przekwalifikowanie zawodowe (prawo i możliwość zmiany zawodu). Osoby z niepełnosprawnością powinny korzystać z kształcenia ustawicznego na poziomie umiejętności społecznych oraz umiejętności związanych z pracą.

Działania:

1. Prowadzenie kształcenia ustawicznego dla różnych grup osób z niepełnosprawnościami.
2. Organizowanie uczenia się przez całe życie – szkolenia z zakresu kompetencji społecznych

oraz umiejętności zawodowych, uwzględniające różnorodne potrzeby i możliwości osób z niepełnosprawnościami.

Priorytet III.

Tworzenie dla osób z niepełnosprawnością warunków do uczestniczenia w rynku pracy

Cel 1.

Działania prowadzące do uzyskania zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnością.

Praca stanowi ważny element życia społecznego – jest źródłem utrzymania, wpływa na pozycję społeczną, umożliwia samorealizację oraz nawiązywanie kontaktów społecznych. Dla wielu osób z niepełnosprawnością, praca jest dodatkowo istotnym elementem rehabilitacji społecznej. Jednocześnie osoby z niepełnosprawnością to grupa społeczna będąca w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Istotny wpływ mają na to:

- niskie wykształcenie osób z niepełnosprawnością,
- stan zdrowia osób z niepełnosprawnością,
- obawa pracodawców przed niższą wydajnością, jakością pracy i mobilnością pracownika z niepełnosprawnością oraz przed dodatkowymi obowiązkami i formalnościami związanymi z jego zatrudnieniem.

W dążeniu do uzyskania zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnością prowadzony jest szereg działań, umożliwiających pracodawcom i osobom zainteresowanym dostęp do informacji o subsydiowanych formach zatrudnienia oraz o innych możliwościach pomocy oferowanych przez podmioty działające na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnością.

Upowszechnianie informacji o możliwych formach wsparcia prowadzona jest m.in. poprzez:

- stronę internetową PUP,
- tablicę ogłoszeń PUP,
- cotygodniową informację przesyłaną do lokalnych mediów i lokalnych jednostek samorządowych (Starostwa Powiatowego, Urzędów Gmin, Gminnych Centrów Kultury i Informacji oraz Ośrodków Pomocy Społecznej).

Szczególną uwagę należałoby zwrócić na pozyskiwanie od pracodawców informacji o ich potrzebach i oczekiwaniach w zakresie kwalifikacji wymaganych od kandydatów a także ewentualnych możliwościach zatrudnienia osób z niepełnosprawnością.

Analiza uzyskanych danych umożliwi dostosowanie odpowiednich form pomocy do zgłaszanych przez pracodawców potrzeb.

Osoby z niepełnosprawnością powinny być obejmowane działaniami z zakresu poradnictwa zawodowego. Poradnictwo zawodowe polega na udzielaniu pomocy w wyborze odpowiedniego zawodu lub miejsca pracy oraz w planowaniu rozwoju kariery zawodowej, a także na przygotowaniu do lepszego radzenia sobie w poszukiwaniu i podejmowaniu pracy. Poradnictwo zawodowe jest świadczone w formie porady indywidualnej lub grupowej.

Kolejnym etapem jest pośrednictwo pracy, którego celem jest przedstawienie osobie z niepełnosprawnością odpowiedniej oferty pracy, uwzględniając poziom wykształcenia, doświadczenie zawodowe oraz rodzaj i stopień niepełnosprawności.

Osoby z niepełnosprawnością wymagają stosowania różnych instrumentów rynku pracy: szkoleń, poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy, a także sposobów wspierania integracji społecznej czy treningów w zakresie kompetencji społecznych i zawodowych. Coraz częściej aktywizacją zawodową tej grupy osób zajmują się organizacje pozarządowe, które na bieżąco starają się rozszerzać swoją ofertę i ukierunkowują działania na zindywidualizowaną pomoc.

Działania:

1. Upowszechnianie informacji o możliwościach zatrudniania osób z niepełnosprawnością.
2. Pozyskiwanie oraz analiza danych od pracodawców, dotyczących obsady stanowisk pracy i możliwości zatrudniania na nich osób z niepełnosprawnością.
3. Prowadzenie poradnictwa zawodowego.
4. Prowadzenie pośrednictwa pracy dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnością.
5. Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnościami tj.: CIS, KIS, ZAZ, spółdzielni socjalnych osób prawnych itp.

Cel 2.

Wspieranie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością wchodzących lub powracających na rynek pracy.

Niezależnie od orzeczonej niezdolności do pracy lub orzeczonego stopnia niepełnosprawności, osoby z niepełnosprawnością mają prawo do pracy – w warunkach chronionych (zakład pracy chronionej), na otwartym rynku pracy w drodze zatrudnienia subsydiowanego oraz podjęcia własnej działalności gospodarczej.

Osoby z niepełnosprawnością wchodzące lub powracające na rynek pracy, mogą być kierowane do podjęcia pracy w ramach form pomocy określonych w ustawie, tj. staży, prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użytecznych, refundacji kosztów wyposażenia stanowiska pracy, a także mogą podwyższać swoje kwalifikacje, korzystając ze szkoleń organizowanych przez PUP.

Wsparcie pracodawców gwarantowane przez PUP w związku z w/w formami pomocy może gwarantować zwiększenie podjęcia zatrudnienia wśród osób z niepełnosprawnością.

Osoby z niepełnosprawnością mogą skorzystać również z możliwości uzyskania środków na podjęcie działalności gospodarczej. Rozpoczęcie działalności gospodarczej wsparte środkami z Urzędu Pracy (samozatrudnienie) jest ściśle związane ze swobodnym powrotem lub wejściem na rynek pracy tych osób.

Jedną z innowacyjnych form zatrudnienia osób z niepełnosprawnością przyjmowaną pozytywnie zarówno przez pracowników jak i pracodawców, która powinna być podjęta w powiecie wyszkowskim jest metoda nazywana **zatrudnieniem wspomaganym**. Zatrudnienie wspomagane jest płatną pracą wykonywaną przez osoby niepełnosprawne na otwartym rynku pracy, przy ciągłym wsparciu ze strony innych osób.

Działania:

1. Wspieranie pracodawców działających na rzecz zatrudniania osób z niepełnosprawnością poprzez formy pomocy przewidziane w ustawie, m.in. (refundacja

kosztów wyposażenia stanowiska pracy, prace interwencyjne, roboty publiczne, staże, prace społecznie użyteczne).

2. Udzielanie wsparcia finansowego osobom z niepełnosprawnością na rozpoczęcie działalności gospodarczej.
3. Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.
4. Wspieranie zatrudnienia wspomaganego, zatrudnienia chronionego i podjęcie działań dla utworzenia spółdzielni socjalnej osób prawnych.

Cel 3.

Współpraca z podmiotami zajmującymi się aktywizacją zawodową osób z niepełnosprawnością.

Istotną rolę w zakresie wspierania aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością odgrywają podmioty publiczne wśród których należy wymienić PUP w Wyszkanie zajmujący się m.in. organizacją szkoleń, poradnictwem zawodowym oraz pośrednictwem pracy. Wiele działań na rzecz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością prowadzonych jest także przez podmioty niepubliczne: organizacje pozarządowe prowadzące agencje doradztwa i pośrednictwa pracy jak również przez agencje zatrudnienia. Dla zwiększenia efektywności i spójności działań na rzecz tej grupy osób istotna jest płynna wymiana informacji pomiędzy instytucjami rynku pracy, ośrodkami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami pracodawców. Należy zwrócić uwagę także na instytucje oświatowe, które przygotowują osoby z niepełnosprawnością do podjęcia zatrudnienia.

Skuteczna współpraca z podmiotami wspierającymi aktywizację zawodową osób z niepełnosprawnością powinna obejmować:

- wymianę informacji pomiędzy publicznymi i niepublicznymi instytucjami rynku pracy, instytucjami integracji i pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami oświatowymi,
- kompleksowość usług oferowanych na rzecz klientów,
- podnoszenie kompetencji pracowników instytucji rynku pracy,
- promocję możliwości zatrudniania osób z niepełnosprawnością.

Współpraca i wymiana informacji powinna opierać się na partnerstwie lokalnym i dotyczyć długofalowej współpracy między lokalnymi instytucjami, organizacjami i firmami oraz osobami zainteresowanymi wspólnym działaniem. Współpraca różnych podmiotów eliminuje możliwość prowadzenia działań w tym samym zakresie oraz w tym samym czasie, wzmacnia łatwość uzyskania powszechnego poparcia dla konkretnych zadań, daje możliwość szerszego promowania działań, zapewnia swobodny dostęp do zasobów kapitału ludzkiego i środków finansowych.

Działania:

1. Kontynuacja dotychczasowej współpracy z podmiotami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnością.
2. Rozwój partnerstwa międzysektorowego aktywizującego zawodowo osoby z niepełnosprawnością.

Priorytet IV.

Tworzenie warunków zapewniających dostęp osób z niepełnosprawnościami do usług medycznych, rehabilitacyjnych oraz terapeutycznych

Cel 1.

Upowszechnienie edukacji zdrowotnej, zwiększenie działań profilaktycznych.

Działania z dziedziny wszechstronnej rehabilitacji mają przede wszystkim na celu adaptację społeczną osób niepełnosprawnych, doprowadzenie do ich możliwie największej samodzielności i niezależności.

Przez rehabilitację rozumiemy złożony proces obejmujący oddziaływanie lecznicze, społeczne i zawodowe, prowadzące do przywrócenia sprawności i umiejętności samodzielnego życia w społeczeństwie osobie, która takich umiejętności nie posiada. Rehabilitacja winna podnosić sprawność fizyczną uszkodzonych narządów i całego organizmu, usprawniać psychicznie oraz społecznie, pozwalając na optymalne przystosowanie do aktywnego udziału w życiu społecznym.

Dotychczasowa praktyka wskazuje, że wcześniej rozpoczęta, kompleksowa i wielodyscyplinarna rehabilitacja, terapia, dbałość o ogólny stan zdrowia oraz zapewnienie warunków aktywnego życia, mogą spowodować znaczną poprawę stanu i istotne zmiany w funkcjonowaniu jednostki oraz jej sytuacji społecznej. Istotne znaczenie ma również wsparcie rodziny.

Właściwie zorganizowany w środowisku system wspierania osoby niepełnosprawnej oparty na współdziałaniu wszystkich podmiotów, wykorzystanie dla rehabilitacji potencjału rodziny, znacznie poprawia efektywność podejmowanych działań, a także zmniejsza wydatki na osobę niepełnosprawną w perspektywie całego życia. Ograniczy również konieczność korzystania z instytucjonalnych form opieki tj. domy pomocy społecznej przez osoby, które utracą oparcie w rodzinie.

Działania:

1. Prowadzenie edukacji prozdrowotnej, począwszy od edukacji przyszłych małżeństw, rodziców, przedszkolaków, dzieci i młodzieży.
2. Prowadzenie badań przesiewowych, umożliwiających rozpoznanie i leczenie wielu chorób, jeszcze w okresie życia płodowego.
3. Utworzenie ośrodka wczesnej interwencji mającego na celu:
  - kompleksowe i specjalistyczne badania noworodków,
  - wczesną diagnozę,
  - specjalistyczną opiekę lekarską,
  - wczesną, kompleksową i ciągłą rehabilitację,
  - wsparcie i edukację rodziców.
4. Prowadzenie specjalistycznych i kompleksowych bilansów zdrowotnych dzieci.
5. Prowadzenie programów profilaktycznych dla mieszkańców pozwalających na wykrycie we wczesnym stadium zaburzeń rozwojowych i wielu chorób (onkologicznych, wzroku, słuch, narządu ruchu, neurologicznych itp.).
6. Poprawa dostępu do ambulatoryjnej i specjalistycznej opieki medycznej.

Cel 2.

Podniesienie jakości i dostępności świadczonych usług medycznych.

Jakość w opiece zdrowotnej wyrażana jest m. in. w gruntach, budynkach, środkach łączności oraz transportu. To również aparatura medyczna, a także zasoby ludzkie, w tym wykształceni profesjonaliści. Do wymienionych wyżej można również dołączyć niematerialne wartości, czyli certyfikaty jakości, tytuły honorowe, dobrą opinię, akredytację do szkoleń, współpracę z innymi ośrodkami, czy estetykę pomieszczeń.

Współcześnie obserwuje się wzrost znaczenia funkcji jakości we wszystkich sferach życia. Jednak w niewielu dziedzinach jakość świadczonych usług jest tak istotna jak w opiece zdrowotnej, tu dotyczy ona bowiem najważniejszych wartości – życia i zdrowia człowieka. Jak w żadnej innej dziedzinie konsekwencje błędu, zaniedbania czy zaniechania mogą okazać się tragiczne i nieodwracalne. Usługa zdrowotna to usługa szczególna – dostarczenie określonych świadczeń przez wykonawcę na rzecz odbiorcy, wyniki działań między dostawcą a pacjentem oraz wyniki wewnętrznej działalności dostawcy w celu spełnienia potrzeb, życzeń i oczekiwań pacjenta.

Poprawa jakości to podejście charakteryzujące przejście od postawy bierności do aktywnego stosowania istniejących norm, co poprawia jakość świadczonych usług. Jest to ponadto proces ciągły, a doskonalenie funkcjonowania prowadzi do zapobiegania powstawaniu błędów i ogranicza koszty związane z ich powtarzaniem. Taki sposób traktowania jakości powoduje stałe udoskonalanie wykonywanych działań i wyznaczanie coraz wyższych poziomów odniesienia, ciągle ulepszanie systemu, jego struktur i procedur. Należy podkreślić, że istotną kwestią w rozważaniach dotyczących jakości usług medycznych winien być problem ogólnej dostępności społeczeństwa do określonych typów świadczeń. Przyjęcie procedury o najwyższej skuteczności, która jest jednocześnie bardzo kosztowna, sprawi, że dostęp do niej będzie miał niewielki procent pacjentów. Zasadne w tym kontekście wydaje się znalezienie rozwiązania kompromisowego, które uwzględnia zarówno sytuację ekonomiczną jednostki, jak i dbałość o wysoką jakość świadczonych usług, co pozostaje w ścisłym związku z zatrudnianiem personelu o wysokich kompetencjach.

Działania:

1. Poprawa bazy infrastrukturalnej oraz wyposażenia obiektów służących rehabilitacji leczniczej.
2. Dostosowanie publicznej i niepublicznej infrastruktury ochrony zdrowia do obowiązujących standardów w celu zapewnienia kompleksowej opieki medycznej dla mieszkańców powiatu wyszkowskiego.

Cel 3.

Zwiększenie dostępu do rehabilitacji społecznej.

Od wielu lat w powiecie wyszkowskim obserwuje się wzrastające zapotrzebowanie osób niepełnosprawnych i ich rodzin na świadczenia z zakresu rehabilitacji społecznej. Środki finansowe PFRON przekazywane wg algorytmu Powiatowi Wyszkiwskiemu na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej od wielu lat są niewystarczające w stosunku do zdiagnozowanych potrzeb. Wiele z osób ubiegających się o dofinansowanie potrzebuje wsparcia długofalowego, wymagającego niejednokrotnie znacznych nakładów finansowych. Mimo wzrastających potrzeb, środki PFRON nie ulegają zwiększeniu, a wręcz przeciwnie od kilku lat Powiat Wyszkiwski otrzymuje środki, które są daleko niewystarczające do wnioskowanych potrzeb osób niepełnosprawnych.

Pomimo tego, że od 1 stycznia 2015 r. zostały podwyższone maksymalne kwoty dofinansowania określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r.

w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz podwyższone zostały kwoty dofinansowania określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych, w zależności od stopnia niepełnosprawności to jednak w kontekście notorycznego niedoboru środków pogłębia się jedynie niezadowolenie czy wręcz rozgoryczenie osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów z powodu braku realnego wsparcia. Osoby niepełnosprawne pozbawione zostają pomocy z instytucji dla nich stworzonej, dla której dobro osoby niepełnosprawnej powinno być priorytetem.

Z powodu niewystarczających środków PFRON od 2010 roku zadanie dofinansowania sportu, kultury i rekreacji nie jest realizowane.

Natomiast w latach 2011-2013 odstąpiono od realizacji dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych. W 2014 r. na 91 osób spełniających warunki do pomocy tylko 68 otrzymało dofinansowanie.

Dla zapewnienia realizacji zadań z zakresu rehabilitacji społecznej samorząd Powiatowy powinien podejmować działania związane z zapewnieniem dostępu do środków PFRON oraz angażowaniem środków własnych powiatu na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Działania:

1. Zapewnienie możliwości osobom niepełnosprawnym i ich opiekunom udziału w turnusach rehabilitacyjnych.
2. Zapewnienie możliwości zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, środków ortopedycznych i pomocniczych.
3. Zapewnienie możliwości likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych.
4. Wspieranie działań na rzecz utrzymania obowiązujących standardów usług świadczonych przez Warsztaty Terapii Zajęciowej.
5. Zapewnienie możliwości dofinansowania organizacjom pozarządowym sportu, kultury, rekreacji i turystyki.
6. Wspieranie działań na rzecz tworzenia wypożyczalni i punktów sprzedaży sprzętu rehabilitacyjnego, środków ortopedycznych i środków pomocniczych.

Cel 4.

Tworzenie warunków do rozwoju usług poradnictwa specjalistycznego.

Niewątpliwie jednym z elementów efektywnej pracy z osobą niepełnosprawną i jej rodziną jest poradnictwo specjalistyczne i prowadzenie terapii. W rejestrze Wojewody Mazowieckiego PCPR w Wyszkanie zarejestrowane jest jako jednostka poradnictwa specjalistycznego. Jednak z uwagi na ograniczenia finansowe zatrudnia w niepełnym wymiarze czasu jednego psychologa i na umowę cywilno-prawną radcę prawnego. Z uwagi na zwiększenie zakresu zadań realizowanych przez psychologa wynikające z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej okres oczekiwania na konsultacje specjalistyczne wydłużył się i wynosi około 3 tygodni.

Następną jednostką działającą w zakresie poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego jest Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wyszkanie, która działa w obszarze edukacji publicznej, zajmując się pomocą i wsparciem dla dzieci w wieku szkolnym.

Ważną funkcję w tym zakresie odgrywają organizacje pozarządowe, które wspierają swoich

członków i ich rodziny świadcząc im różnorodną pomoc w tym poradnictwo specjalistyczne. Na terenie powiatu wyszkowskiego nie ma wyodrębnionej jednostki poradnictwa rodzinnego i terapii.

Natomiast poradnictwo specjalistyczne świadczone przez jednostki organizacyjne i organizacje pozarządowe jest niewystarczające do potrzeb mieszkańców. W związku z powyższym na terenie powiatu wyszkowskiego powinno tworzyć się warunki do powstania wyodrębnionej jednostki poradnictwa specjalistycznego i terapii rodzinnej oraz podejmować działania wspierające rozwój i zakres prowadzonego poradnictwa specjalistycznego.

Działania:

1. Utworzenie wyodrębnionej jednostki poradnictwa specjalistycznego i terapii rodzinnej.
2. Rozszerzenie zakresu świadczonych usług specjalistycznych przez istniejące jednostki poradnictwa specjalistycznego oraz organizacje społeczne i inne podmioty niepubliczne.
3. Tworzenie punktów konsultacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.

Cel 5.

Tworzenie warunków do podnoszenia standardów usług świadczonych przez placówki pomocy społecznej całodobowego pobytu.

DPS prowadzone przez Powiat lub na jego zlecenie uzyskały wymagane standardy w latach 2006-2009. Utrzymanie ich wymaga prowadzenia bieżących remontów pomieszczeń, urządzeń i sprzętu oraz ich doposażenia.

Sposób naliczenia średniego miesięcznego kosztu utrzymania w domu pomocy społecznej nie uwzględnia kosztów inwestycyjnych i wydatków na remonty, które zostały poniesione przez dom w poprzednim roku budżetowym, nie daje gwarancji na realne oszacowanie bieżących kosztów utrzymania mieszkańca w DPS, a co za tym idzie otrzymania adekwatnej dotacji celowej lub wpływów z ponoszonej przez gminy odpłatności. Powyższe powoduje obniżeniem standardów świadczonych usług.

W celu zapewnienia mieszkańcom DPS godnych warunków bytowych i opiekuńczo – wspomagających niezbędne jest zatem ciągle finansowanie. Domy pomocy społecznej nieustannie podejmują działania w kierunku pozyskiwania dodatkowych środków finansowych z innych źródeł jednak nie zawsze przynosi to oczekiwane rezultaty.

Narastającym problemem w DPS działających na terenie powiatu wyszkowskiego są nieobłożone miejsca. Gminy ze względu na niedobór środków finansowych nie zawsze mogą skierować osoby do DPS. Coraz częściej wydawane są decyzje krótkoterminowe lub osoby wymagające pomocy w formie usług DPS kierowane są do zakładu opieki leczniczej, za pobyt których nie ponoszą odpłatności. Aby zatrzymać osoby niepełnosprawne w najbliższym miejscu zamieszkania i zapewnić im usługi zbliżone do rodzinnej opieki Powiat Wyszkowski powinien podejmować działania polegające na tworzeniu warunków do powstawania rodzinnych domów pomocy społecznej.

W związku z tym, że do publicznych domów pomocy społecznej mogą być kierowani mieszkańcy tylko przez OPS, których obowiązuje procedura kierowania zgodnie rozporządzeniem

w sprawie domów pomocy społecznej oraz obowiązków pokrywania kosztów pobytu, niewątpliwie odpowiedzialnością na oczekiwania rodzin, które posiadają środki finansowe na pokrycie krótkoterminowego pobytu swoich bliskich w DPS z powodu swojego pobytu w sanatorium, szpitalu czy na wczasach byłaby możliwość tworzenia miejsc komercyjnych w DPS.

Biorąc pod uwagę starzenie się społeczeństwa oraz nieobłożone miejsca w DPS-ach z uwagi na względy ekonomiczne oraz potrzeby mieszkańców należałoby tworzyć warunki do przekształcania i łączenia różnego typu placówek DPS-u z ZOL-em czy z Domem Dziennego Pobytu dla Seniorów.

Działania:

1. Wspieranie działań na rzecz utrzymania obowiązujących standardów usług świadczonych przez domy pomocy społecznej.
2. Wspieranie działań mających na celu możliwość przekształcania i łączenia placówek różnego typu np. DPS z ZOL-ami lub Dziennymi Domami Pobytu dla Seniorów.
3. Tworzenie warunków do powstania rodzinnych domów pomocy społecznej.
4. Rozszerzenie współpracy placówek całodobowego pobytu z samorządami gminnymi i ośrodkami pomocy społecznej celem pełnego obłożenia miejsc w DPS.

Priorytet V.

Organizowanie środowiskowego wsparcia i pomocy społecznej osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom

Cel 1.

Rozwijanie usług wspierających.

W populacji wszystkich osób niepełnosprawnych znacząca grupa może prowadzić w miarę samodzielne życie, jeśli tylko otrzyma stałe lub okresowe wsparcie, dostosowane do rodzaju niepełnosprawności oraz posiadanych możliwości.

W powiecie wyszkowskim osobom niepełnosprawnym świadczone są następujące rodzaje usług:

- usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze,
- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- usługi asystenckie oferowane przez organizacje pozarządowe (realizowane w ramach projektów finansowanych ze środków spoza budżetu jednostek samorządów gminnych i powiatowego).

Oferta różnych form usług opiekuńczych (w tym wysokospecjalistycznych) skierowana jest do osób niepełnosprawnych, które wymagają całkowitej lub częściowej pomocy osób drugich w zaspokojeniu codziennych potrzeb, a nie mogą na taką pomoc liczyć ze strony rodziny. Zakres i rodzaj niezbędnych usług każdorazowo określa pracownik socjalny i dostosowuje je do indywidualnych potrzeb klienta.

Usługi te powinny być realizowane zgodnie z ustawą o pomocy społecznej i stosownym rozporządzeniem ministra pracy i polityki społecznej. W praktyce okazuje się jednak, że specjalistyczne usługi opiekuńcze są świadczone tylko przez nieliczne gminy. W związku z tym

należy rozszerzyć usługi specjalistyczne aby były dostępne we wszystkich gminach powiatu wyszkowskiego.

Działania

1. Rozwój usług opiekuńczych w tym specjalistycznych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w każdej gminie powiatu wyszkowskiego.
2. Rozwój usług asystenckich dla osób niepełnosprawnych (lektora, przewodnika osoby niewidomej, tłumacza języka migowego dla osób głuchoniemych).

Cel 2.

Rozwijanie różnorodnych form dziennych ośrodków wsparcia.

Osoby niepełnosprawne w zależności od stopnia i rodzaju niepełnosprawności wymagają różnego rodzaju pomocy. Jedną z form takiej pomocy są ośrodki wsparcia dziennego dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Zapewniają one terapię, rehabilitację oraz opiekę, skierowaną do osób z zaburzeniami psychicznymi (z niepełnosprawnością intelektualną i chorych psychicznie), osób z niepełnosprawnością sprzężoną oraz do osób z całościowymi zaburzeniami rozwoju. Usługi oferowane w środowiskowych domach samopomocy nastawione są na podtrzymanie umiejętności życiowych uczestników zajęć oraz ich rozwój, poprawę funkcjonowania, integrowanie ze środowiskiem lokalnym zgodnie z indywidualnymi planami postępowania terapeutyczno-rehabilitacyjnego. Placówki są finansowane z budżetu państwa i prowadzone w dwóch typach – A (dla osób chorych psychicznie) i B (dla niepełnosprawnych intelektualnie).

Na terenie powiatu wyszkowskiego funkcjonują dwa środowiskowe domy samopomocy jeden typu B prowadzony przez organizację pozarządową na zlecenie Powiatu. Drugi typu A prowadzony przez Gminę Wyszków. Często osoby z najbardziej oddalonych miejscowości poszczególnych gmin mają utrudniony dostęp do tego typu placówek. Przekazywana przez Wojewodę dotacja celowa na bieżące funkcjonowanie Domu nie uwzględnia zabezpieczenia transportu do placówki i powrotem do domu. Osoby te ze względu na niepełnosprawność wymagają całkowitej pomocy osób drugich, np. z głęboką niepełnosprawnością intelektualną, z niepełnosprawnością sprzężoną, głębokimi całościowymi zaburzeniami rozwojowymi), potrzebujące o wiele większego wsparcia w codziennych czynnościach życiowych, często w systemie 1:1 bądź w małych grupach. Dlatego też niezbędne jest zatrudnianie wysoko wyspecjalizowanej kadry. Większość osób kwalifikujących się do uczestnictwa w zajęciach PŚDS znajduje się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i nie stać ich na ponoszenie kosztów dojazdu do Ośrodka. W związku z tym należy zarówno kontynuować zlecenie organizacjom pozarządowym prowadzenia tego typu ośrodków, jak również rozwijać bazę istniejących ŚDS, by w większym stopniu odpowiadały na potrzeby w zakresie świadczonych przez nie usług.

W ośrodkach wsparcia możliwe jest tworzenie miejsc całodobowego okresowego pobytu. W powiecie wyszkowskim jak dotąd brak jest tego rodzaju rozwiązań, choć w praktyce są one bardzo potrzebne, zwłaszcza w sytuacjach, gdy osoba, która stale opiekuje się osobą niepełnosprawną, nie może okresowo sprawować tej funkcji.

Działania:

1. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym usług w dziennych ośrodkach wsparcia:

- środowiskowych domach samopomocy,
  - klubach samopomocy dla osób niepełnosprawnych,
  - domach dziennego pobytu,
  - klubach seniora.
2. Organizowanie i prowadzenie miejsc okresowego całodobowego pobytu w ośrodkach wsparcia i w domach pomocy społecznej.
  3. Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury, wyposażenia oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych i kształcenia ustawicznego kadry zgodnie z wymaganymi standardami prowadzenia placówek wsparcia dziennego.

Cel 3.

Wspieranie różnorodnych form mieszkalnictwa.

Na gruncie obowiązujących przepisów mieszkania chronione dla osób z niepełnosprawnościami mogą być organizowane i prowadzone w lokalach przekazywanych z komunalnego zasobu mieszkaniowego przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej; możliwe jest zlecenie tego zadania organizacji pożytku publicznego. Mieszkania te w różnorodnych formach (wspomagane, treningowe) mogą być także prowadzone przez organizacje pożytku publicznego we własnych zasobach lub w lokalach wynajmowanych od innych podmiotów albo też w mieszkaniach stanowiących prywatną własność osób niepełnosprawnych na podstawie stosownych umów, zabezpieczających interesy stron.

Mieszkania chronione powinny być przeznaczone dla różnych grup beneficjentów – od osób z niepełnosprawnością znacznie ograniczającą samoobsługę i wpływającą na decydowanie o sobie, po osoby rokujące na samodzielne zamieszkanie i funkcjonowanie. Najistotniejszym elementem koncepcji utworzenia i rozwoju mieszkalnictwa chronionego jest zapewnienie systemu efektywnego wsparcia osoby z niepełnosprawnością w społeczności lokalnej.

W powiecie wyszkowskim istnieje zapotrzebowanie na małe formy mieszkalnictwa grupowego dla osób niepełnosprawnych, wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na ograniczoną samodzielność w zakresie samoobsługi lub/i decydowania o swoich sprawach. Stosowną formą zaspokojenia tych potrzeb wydają się być rodzinne domy pomocy społecznej, jednak aktualny stan prawny nie przewiduje ich prowadzenia na rzecz osób niepełnosprawnych (beneficjentami mogą być osoby starsze); ponadto mogą być one prowadzone jedynie w ramach działalności gospodarczej przez osoby fizyczne. W kontekście mieszkalnictwa dla osób niepełnosprawnych (głównie z niepełnosprawnością ruchową) należy ująć także obowiązkowe planowanie i projektowanie w nowobudowanych budynkach komunalnych i w mieście Wyszków TBS puli mieszkań bez barier architektonicznych, zarezerwowanych do wynajęcia (partycypacji) dla osób z dysfunkcją ruchu, spełniających warunki uprawniające do ubiegania się o lokal komunalny.

Działanie:

1. Tworzenie sieci mieszkań wspomaganych, chronionych, w tym treningowych, małych domów rodzinnych.

Cel 4.

Wspieranie wspólnotowych oddolnych inicjatyw społecznych.

Samorząd lokalny może aktywnie wpływać na rozwój społeczeństwa obywatelskiego poprzez wspieranie oddolnych inicjatyw społecznych, w tym przedsięwzięć o charakterze samopomocowym.

Grupy samopomocowe skupiają ludzi, którzy znajdują się w podobnej sytuacji życiowej. Nadrzędnym celem członków grup samopomocowych jest pomoc wzajemna i samopomoc w kręgu osób dotkniętych takim samym problemem. Członków tych grup łączą bezpośrednio relacje oparte na wzajemnym zrozumieniu i zaufaniu, udzielają one sobie wsparcia emocjonalnego, dzielą się informacjami, razem podejmują inicjatywy zmierzające do zmiany ich sytuacji.

Grupy samopomocowe, przede wszystkim ze względu na charakter więzi łączących ich członków, są jedną z bardziej cenionych metod przeciwdziałania wykluczeniu. Umożliwiają podejmowanie nowatorskich i skutecznych działań na rzecz poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Zazwyczaj grupy te powstają wówczas, gdy instytucje publiczne nie oferują wszystkich potrzebnych usług. Działania grup samopomocowych wymagają wsparcia, w tym w zakresie dofinansowania przedsięwzięć przez nie podejmowanych, udostępniania pomieszczeń na spotkania bądź podejmowane przez nią inicjatywy. Działania te, ze względu na niewielką liczebność grupy samopomocowej i działania ukierunkowane głównie na jej członków i najbliższe otoczenie, nie wymagają dużych nakładów finansowych. Wyzwaniem stojącym przed władzami Powiatu Wyszowskiego jest stymulowanie rozwoju różnego rodzaju przedsięwzięć na rzecz aktywizacji oraz integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami. Odpowiedzią na to wyzwanie powinno być lokalne wspieranie grup samopomocowych i ich niesformalizowanych inicjatyw na rzecz osób z niepełnosprawnościami, ich rodzin i najbliższego otoczenia.

Ponadto, zgodnie z art. 19 b ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w ramach inicjatywy lokalnej mieszkańcy jednostki samorządu terytorialnego bezpośrednio bądź za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 mogą złożyć wniosek o realizację zadania publicznego do jednostki samorządu terytorialnego, na terenie której mają miejsce zamieszkania lub siedzibę.

Działania:

1. Udostępnianie grupom zawiązanym z inicjatywy społecznej i działającym na rzecz osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin różnych form wsparcia niefinansowego.
2. Realizacja wspólnych przedsięwzięć (projektów) samorządów, grup samopomocowych i wsparcia, organizacji pozarządowych i innych działań z zakresu inicjatyw społecznych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych ze społecznością lokalną.

Priorytet VI.

Planowanie i rozwój infrastruktury powiatu z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami

Cel 1.

Uniwersalne planowanie infrastruktury powiatu.

Powiat wyszkowski stopniowo staje się powiatem coraz bardziej przyjaznym dla osób niepełnosprawnych, niemniej nadal istnieje wiele barier technicznych, w tym architektonicznych i urbanistycznych oraz komunikacyjnych. Bariery te utrudniają funkcjonowanie w przestrzeni nie tylko osobom niepełnosprawnym, ale również seniorom, osobom, które poruszają się z wózkami

dziecięcymi lub podróżując z ciężkim bagażem oraz osobom z okresowo ograniczoną sprawnością.

Najczęściej mamy do czynienia z barierami architektonicznymi – są to elementy budowlane, które ze względu na swoją formę lub sposób użytkowania utrudniają/uniemożliwiają swobodę ruchu przede wszystkim osobom z niepełnosprawnością ruchową. Kolejny rodzaj utrudnień technicznych występujących w powiecie wyszkowskim to bariery urbanistyczne, które są efektem decyzji podjętych w fazie projektowania, eksploatacji bądź modernizacji budynku czy osiedla, np. ciągi piesze z wolnostojącymi elementami małej architektury (kwietniki, ławki, filary, kosze na śmieci), które zawężają przestrzeń użytkową ciągów pieszych, na których występują różnego rodzaju uskoki (np. krawężniki, progi, schodki).

Działanie:

1. Likwidacja barier w obiektach użyteczności publicznej (w placówkach edukacyjnych, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, urzędach, pocztowych, bankach itp.) w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania.

Cel 2.

Dostosowanie usług przewozowych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Obowiązkiem władz samorządowych jest zapewnienie wszystkim mieszkańcom gminy dostępu do komunikacji publicznej. Należy mieć na uwadze, że udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym (rynek pracy, edukacja, kultura, sieć kontaktów społecznych etc.) w dużej mierze jest uzależniony od możliwości korzystania z komunikacji publicznej. Z kolei brak możliwości korzystania ze środków transportu miejskiego (masowego lub specjalistycznego) skazuje osoby niepełnosprawne na marginalizację społeczną, w tym wykluczenie z rynku pracy. Osoba niepełnosprawna, która ze względu na brak dostosowanych do jej potrzeb usług przewozowych nie jest w stanie samodzielnie lub przy pomocy przewoźnika czy osoby asystującej poruszać się po mieście, ma ograniczone szanse na włączenie się w życie społeczne i zawodowe.

Obecnie modernizowane są przystanki autobusowe jednak brakuje informacji dotyczących rozkładu jazdy, a także ogólnodostępnej informacji o przewoźnikach świadczących usługi przewozowe dla osób niepełnosprawnych. Mimo, że Wyszków jest jedną ze stacji Kolei Mazowieckich to podróż do Warszawy przekracza 2 godziny z koniecznością 2 przesiadek oraz dodatkowej pieszej podróży, co stanowi ogromny problem dla osób z ograniczoną zdolnością ruchową. W Wyszkwie funkcjonuje dworzec PKP oraz dworzec autobusowy obsługujący najważniejsze połączenia z okolicznymi miejscowościami oraz trasy dalekobieżne jak np. z Warszawą, Augustowem, czy Białymstokiem. Stan techniczny dworców PKP i PKS jest obecnie na niedostatecznym poziomie, a ich największym problemem stanowi brak oznakowania oraz krytyczny stan wyposażenia i elewacji budynków, które zdaniem mieszkańców Wyszkowa straszą zardzewiałymi i wątpliwej jakości mocowaniami takich elementów jak szyldy, tablice i rynny. Mieszkańcy i turyści, w tym osoby niepełnosprawne, starsze, z ograniczoną zdolnością ruchową zmuszone są do oczekiwania na rzadko kursujące pociągi na zewnątrz, ze względu na brak ławek czy ogrzewania zimą, natomiast z budynku PKS korzystać można wyłącznie w dni powszednie.

Działania:

1. Likwidacja barier transportowych poprzez zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu.
2. Modernizowanie infrastruktury publicznego transportu zbiorowego z uwzględnieniem potrzeb

osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

3. Świadczenie specjalistycznych usług przewozowych dla osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.
4. Przygotowanie przewoźników do świadczenia usług transportowych dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

V. KOORDYNACJA, MONITORING I EWALUACJA ORAZ ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2016-2025 (Program) będzie podlegał systematycznemu monitoringowi oraz ewaluacji: okresowej (mid-term) i końcowej (ex-post).

KOORDYNACJA

Koordinacją realizacji Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2016 – 2025 zajmie się Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wyszowie. Zadaniem Koordynatora Programu jest przeprowadzanie bieżącej oceny przebiegu realizacji Programu. Jest on odpowiedzialny za gromadzenie i analizowanie sprawozdań z monitoringu oraz podejmowanie stosownych decyzji w zakresie zarządzania Programem, w szczególności za wprowadzanie zmian w oparciu o wnioski płynące z analizy materiału zebranego w ramach monitoringu.

MONITORING

Monitoring Programu ma być przeglądem realizowanych przez wykonawcę i planowanych do realizacji działań, ma służyć ocenie procesu wdrażania, zidentyfikowaniu trudności, ustaleniu spornych obszarów, zarekomendowania działań naprawczych (korekt). Monitorowanie działań będzie zadaniem osób odpowiedzialnych za realizację konkretnego działania. Podmioty zobowiązane do monitorowania własnych działań mają gromadzić określone dane co rok i przekazywać zebrane informacje w formie rocznego raportu do Koordynatora Programu. Raport

w postaci formularzy będzie podstawowym narzędziem monitorowania realizacji działań w Programie. Raporty merytoryczne będą uzupełnione przez tabelę finansową przygotowywaną przez Koordynatora Programu, w której będą podawane – w przekroju miesięcznym i narastająco – zobowiązania (umowy) i wydatki dotyczące podejmowanych działań oraz całego Programu.

Terminy monitoringu: roczne raporty przygotowywane przez realizatorów/jednostek odpowiedzialnych za wdrażanie danego działania. Na podstawie rocznych raportów z poszczególnych działań przygotowywany będzie ogólny roczny raport z wdrażania Programu.

EWALUACJA

Program będzie podlegał zewnętrznej ewaluacji prowadzonej przez ekspertów. Cały proces ewaluacji Programu obejmuje przeprowadzenie minimum dwóch ewaluacji: ewaluacji okresowej (w trakcie realizacji projektu) oraz ewaluacji całego Programu na zakończenie jego realizacji. Ewaluacja okresowa ma opierać się na szacowaniu efektów i wpływu realizacji Programu oraz ma być zogniskowana na analizie postępu ku osiągnięciu celów Programu. Z kolei ewaluacja końcowa posłuży przede wszystkim do oceny rezultatów działań podejmowanych w ramach Programu.

Podmioty zaangażowane w ewaluację to osoby i grupy, których bezpośrednio lub pośrednio dotyczy ewaluacja:

- osoby podejmujące decyzje – dla tych osób ewaluacja jest źródłem informacji na temat Programu, m.in. jego wdrażania i efektów,
- osoby zarządzające Programem, w tym jego Koordynator, do których zadań należy zarządzanie różnymi aspektami programu, działaniami. Wyniki ewaluacji dostarczą informacji na temat efektów ich pracy, występujących trudnościach, ale także o tym, co pozytywnie wpływa na realizację Programu,
- osoby wdrażające Program – to pracownicy jednostek organizacyjnych oraz organizacji pozarządowych realizujących działania wynikających z Programu, w tym w ramach zadań zleconych,
- odbiorcy Programu – osoby niepełnosprawne, ich rodziny i otoczenie mogą zapoznać się z tym, co zostało zrobione w ramach realizacji Programu.

Wyniki ewaluacji, ich streszczenie powinny być udostępniane opinii publicznej i odbiorcom działań Programu.

Ewaluacja Programu będzie dokonywana z perspektywy trzech kryteriów:

- 1) **Skuteczność** - ocena skuteczności Programu polega przede wszystkim na stwierdzeniu, czy założone cele zostały osiągnięte. W przypadku ewaluacji okresowej, dokonywanej w trakcie trwania Programu, można ocenić:
  - czy cele są stopniowo osiągnane (przy czym oceniamy osiągnięcie celów cząstkowych, bo osiągnięcie priorytetów możemy ocenić dopiero po zakończeniu wszystkich planowanych działań),
  - czy ujawniają się jakieś nieplanowane rezultaty naszych działań i jak one rzutują na osiągnięcie określonych celów.Ewaluacja skuteczności będzie polegała na ocenie, w jakim stopniu (jeżeli to możliwe, wyrażonym liczbowo) zostały osiągnięte wskaźniki osiągnięć zamieszczone w Programie.
- 2) **Efektywność** - ocena efektywności Programu w trakcie ewaluacji wewnętrznej będzie skupiała się na ocenie jakości zarządzania. Pod uwagę zostaną wzięte następujące wymiary oceny:
  - zarządzanie finansami – będzie mierzone głównie relacją rzeczywistych wydatków

w projekcie do wydatków planowanych,

- terminowość działań – zgodność działań rzeczywistych z planowanym harmonogramem, zarządzanie ryzykiem – sposób reagowania Koordynatora Programu i Zespołu realizującego Program na sytuacje odbiegające od zaplanowanych, itp.

- 3) **Trafność** - ocena trafności (odpowiedniości) Programu będzie polegała na ocenie, czy problemy zidentyfikowane na początku realizacji Programu są rzeczywiście przedmiotem podejmowanych działań, czy działania te przyczyniają się do zmniejszenia problemów, czy różne działania podejmowane w ramach Programu dają efekt synergii (wzajemnego wzmacniania swojego oddziaływania), etc. Ten wymiar ewaluacji będzie opierał się głównie na interpretacji informacji pochodzących z monitoringu, uzupełnionej przez analizę danych z badań dodatkowych, np. skupionych na ocenie, czy działania wpłynęły pozytywnie na ich odbiorców. Ocena trafności Programu będzie wymagała również badań adresowanych do bezpośrednich uczestników.

Pełna ocena Programu według kryteriów skuteczności, efektywności, trafności (odpowiedniości) możliwa jest dopiero po jego zakończeniu. Ewaluacja okresowa służy głównie ocenie, czy Program „zmierza w dobrym kierunku”. W tym wypadku jednym z celów ewaluacji jest uzyskanie informacji, które pomogą zmodyfikować i ulepszyć działanie Programu.

Na koniec realizacji Programu odbędzie się jego całościowa ewaluacja. Celem ewaluacji całego Programu będzie całościowa ocena jego wdrażania oraz jego rezultatów. Ewaluacja końcowa będzie w istotnym stopniu opierała się na materiałach zgromadzonych w toku monitoringu i wynikach wcześniejszych ewaluacji okresowych. Będzie jednak uzupełniona o dodatkowe informacje zebrane przez ewaluatora, m.in. ewaluacja końcowa zostanie rozszerzona – w porównaniu z ewaluacjami okresowymi – o dodatkowe kryterium trwałości. Ocenione zostanie, czy pozytywne wyniki Programu nie zanikną po jego zakończeniu (trwałość Programu, jego oddziaływanie), w jakim kształcie Program powinien być kontynuowany, itd.

Terminy ewaluacji:

Ewaluacja okresowa całego Programu zostanie przeprowadzona w I półroczu 2020 r., ewaluacja końcowa dotycząca realizacji całego Programu – w I półroczu 2025 r.

Monitoring i ewaluacja Programu są ze sobą ściśle powiązane – dane uzyskane w trakcie monitoringu będą wykorzystane do analiz prowadzonych w ramach ewaluacji. Poza tym ewaluacja będzie opierała się na dodatkowych źródłach informacji i różnorodnych metodach pozyskiwania informacji, np. ankiety lub wywiady z osobami odpowiedzialnymi za realizację Programu i osobami z niepełnosprawnościami, do których są kierowane działania Programu, analiza dokumentów, wywiady grupowe z ekspertami, itd.

Dodatkowo, prowadzony monitoring oraz ewaluacja Programu będą podstawą do dokonywania aktualizacji. Ze względu na długą perspektywę czasową wdrażania Programu niezbędne będą jego aktualizacje uwzględniające nie tylko wytyczne wynikające z oceny stanu realizacji Programu, ale także uwzględniające zmiany społeczne, zapotrzebowanie na konkretne rozwiązania i działania, zmiany w prawie itp.

Źródła finansowania Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2016 – 2025

Projekty inwestycyjne, przedsięwzięcia, inicjatywy szkoleniowe i programy aktywizacyjne oraz edukacyjne zawarte w proponowanych kierunkach działań a uszczegółowione w projektach będą finansowe z następujących źródeł:

- budżetu Powiatu Wyszowskiego,
- budżetów poszczególnych Gmin,
- funduszy europejskich, takich jak: PROW 2014-2020, RPO WM 2014-2020, PO Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, PO Polska Cyfrowa, PO Wiedza, Edukacja, Rozwój,
- instrumentu RIT- Regionalnych Inwestycji Terytorialnych,
- funduszy norweskich,
- funduszy krajowych: WFOIGW w W-wie, NFOŚIGW w W-wie, BGK, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Cyfryzacji, Ministerstwa Środowiska, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Zdrowia,
- Samorządu Województwa Mazowieckiego,
- Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Wojewody Mazowieckiego,
- Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- innych.

Katalog źródeł finansowania Programu może ulec rozszerzeniu w zależności od instrumentów wsparcia dostępnych w danym roku budżetowym.

Wdrażanie założeń Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wyszowskim na lata 2016 – 2025

W tabeli poniżej przedstawiono propozycję zagadnień, które powinny być przedmiotem raportów o takim charakterze wraz z propozycją częstotliwości prowadzenia analiz. Podkreślić należy, że listy tej nie można traktować jako zamkniętej – ze wskazanych analiz nie należy rezygnować, ale dopuszcza się, w zależności od zidentyfikowanych potrzeb, uzupełnianie o kolejne zagadnienia.

VI. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ PROGRAMU WRAZ ZE WSKAŹNIKAMI REALIZACJI

Priorytet I. Wykorzystywanie wiedzy na rzecz poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin

Cel 1. Zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb, praw oraz potencjału osób z niepełnosprawnościami.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 1

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Organizowanie konferencji, seminariów, happeningów itp. mających na celu podnoszenie społecznej świadomości dotyczącej problematyki niepełnosprawności.	1. Liczba zorganizowanych spotkań informacyjnych nt. problematyki niepełnosprawności	1			Praca ciągła	Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne, Samorząd Wojewódzki, Organizacje pozarządowe (NGO)	Starostwo Powiatowe Urzędy Gmin, jednostki organizacyjne samorządu powiatowego i samorządów gminnych, placówki edukacyjne, PUP, NGO
2. Prowadzenie działań edukacyjnych w szkołach dla osób pełnosprawnych kształtujących świadomość i właściwe postawy wobec osób z niepełnosprawnościami.	1. Liczba zrealizowanych działań edukacyjnych (pogadanki, warsztaty, marsze, spotkania i inne)	3			Praca ciągła	Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne	Placówki oświatowe publiczne i niepubliczne, NGO
3. Promowanie i prezentacja twórczości artystycznej i kulturalnej osób niepełnosprawnych.	1. Liczba działań promujących i prezentujących twórczość artystyczną i kulturalną osób z niepełnosprawnościami	47			Praca ciągła	Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne, Samorząd Wojewódzki, PFRON	DPS-y, SOSW, ZSS w Brańszczyku, OREW, ŚDS-y, WTZ, NGO, POKiS, GOK-i
4. Tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie	1. Liczba osób niepełnosprawnych w	0			Praca ciągła	Samorząd Powiatowy,	POKiS, Placówki oświatowe, NGO

uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w różnych formach aktywności sportowej.	5. Organizowanie imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych, w tym integracyjnych.	organizowanych przez Powiat Wyszowski zawodach sportowych	119		Praca ciągła	Samorządy Gminne, Samorząd Wojewódzki, Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne, Samorząd Wojewódzki, PFRON EFS, Zgromadzenia zakonne, NGO, środki własne uczestników	POKiS, DPS-y, ŚDS-y, SOSW, ZSS w Brańszczyku, OREW, WTZ, GOK-i, NGO
6. Wspieranie aktywności i samoorganizacji środowisk działających na rzecz osób niepełnosprawnych.	1. Liczba ogłoszonych konkursów na zadania publiczne skierowane do organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełno sprawnościami	1. Liczba ogłoszonych konkursów na zadania publiczne skierowane do organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełno sprawnościami	4		Praca ciągła	Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne, Samorząd Wojewódzki, PFRON	Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne, Samorząd Wojewódzki, PFRON, powiatowe i gminne jednostki organizacyjne
7. Prowadzenie kalendarza powiatowych imprez kulturalno-sportowych z uwzględnieniem wszystkich podmiotów (organizatorów).	2. Liczba podpisanych umów na realizację zadań publicznych.	2. Liczba podpisanych umów na realizację zadań publicznych.	4		Praca ciągła	Samorząd Powiatowy	POKiS, NGO
	3. Liczba grup wsparcia i samopomocowych	3. Liczba grup wsparcia i samopomocowych	3		Praca ciągła		
	1. Liczba stron internetowych, na których zamieszczony jest kalendarz powiatowych imprez kulturalno-sportowych	1. Liczba stron internetowych, na których zamieszczony jest kalendarz powiatowych imprez kulturalno-sportowych	0				
	2. Liczba wejść na stronę kalendarza.	2. Liczba wejść na stronę kalendarza.	0				

Cel 2. Tworzenie systemu informacyjnego o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji celu 2

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Wspieranie dostępu osób z niepełnosprawnościami do nowych technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, w tym Internetu.	1. Liczba szkoleń komputerowych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami	3			Praca ciągła	Samorządy Gminne, Samorząd Powiatowy EFS, PFRON	Samorządy Gminne, PCPR
	2. Liczba osób z niepełnosprawnościami, które ukończyły szkolenia komputerowe.	42					
	3. Liczba osób, którzy otrzymali pomoc w uzyskaniu sprzętu elektronicznego.	4					
2. Uowszechnianie, druk materiałów informacyjnych, dostosowanie stron internetowych z uwzględnieniem potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, wspieranie organizacji pozarządowych w zakresie prowadzenia działalności informacyjnej.	1. Ilość rozprowadzonych informatorów, folderów	50			Praca ciągła	Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne, Samorząd Wojewódzki, EFS, PFRON, NGO,	Starostwo Powiatowe, Urzędy Gmin, powiatowe i gminne jednostki organizacyjne, NGO
	2. Liczba stron internetowych dostosowanych do potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.	Brak danych					
	3. Liczba wejść na stronę	Brak danych					

Priorytet II. Wyrównywanie szans w zakresie dostępu do edukacji

Cel 1. Rozszerzanie usług świadczonych w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 1

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Prowadzenie działań w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i pomocy jego rodzinie.	1. Ilość dni oczekiwania na diagnozę i terapię 2. Liczba dzieci korzystająca z działań w zakresie wczesnego wspomaganie	Diagnoza ok 1 miesięca, terapia ok. 1 miesięca 65			Praca ciągła	Subwencja z MEN	Publiczne i niepubliczne placówki oświatowe, NGO
2. Prowadzenie konsultacji psychologicznych, pedagogicznych, logopedycznych dla dziecka i rodziny w zależności od potrzeb dziecka objętego wczesnym wspomaganie.	1. Liczba konsultacji	50			Praca ciągła	Subwencja z MEN	Publiczne i niepubliczne placówki oświatowe
3. Promocja/upowszechnianie oferty placówek realizujących wczesne wspomaganie przez placówki służby zdrowia, ośrodki pomocy społecznej, placówki edukacyjne.	1. Ilość wydrukowanych informatorów, folderów, ulotek. 2. Liczba wejść na strony placówek realizujących WWR	1000 Brak danych			Praca ciągła	Samorząd Powiatowy, Samorząd Gminny, Samorząd Wojewódzki, NGO	Publiczne i niepubliczne placówki oświatowe (zespoły WWR), NGO

Cel 2. Zapewnianie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do wszystkich form i sześciu edukacji.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 2

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Prowadzenie doradztwa metodycznego oraz szkoleń dla dyrektorów, nauczycieli, specjalistów z przedszkoli i szkół (ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych) oraz innych placówek oświatowych pracujących z uczniami niepełnosprawnymi.	1. Liczba szkoleń 2. Liczba kadry pedagogicznej biorącej udział w szkoleniach	30 ok. 300			Praca ciągła	Subwencja z MEN	PPP w Wyszakowie, SOSW w Wyszakowie, PSOOU w Wyszakowie
2. Zapewnienie doradztwa dla rodziców i uczniów niepełnosprawnych w zakresie wyboru typu szkoły dalszego kształcenia, ukierunkowania zawodowego.	1. Liczba godzin doradztwa 2. Liczba rodziców i uczniów korzystających z doradztwa	ok. 25 godz. ok. 50			Praca ciągła	Subwencja z MEN	Centrum Doradztwa Zawodowego w Wyszakowie (CDZ), PPP w Wyszakowie
3. Zapewnienie dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym niepełnosprawnym, miejsc w wyszkowskich placówkach oświatowych.	1. Liczba osób z niepełnosprawnościami, którym zapewniono miejsce w placówce oświatowej (wg skierowań z organu prowadzącego)	61			Praca ciągła	Subwencja z MEN	Wszystkie placówki oświatowe
4. Dostosowywanie oferty szkół kształcących osoby niepełnosprawne do potrzeb rynku pracy, z uwzględnieniem preferencji tych osób oraz wspieranie niepełnosprawnych absolwentów szkół w planowaniu dalszego kształcenia i kariery zawodowej.	1. Liczba kierunków dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych i rynku pracy.	5			Praca ciągła	Subwencja z MEN	Wszystkie placówki oświatowe

5. Rozszerzenie oferty kształcenia dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego na poziomie ponadgimnazjalnym.	1. Ilość nowych kierunków dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych i rynku pracy	1			2017	Subwencja z MEN	SOSW w Wyszkowie
6. Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	1. Liczba osób, którym udzielono dofinansowania kosztów nauki	29			Praca ciągła	PFRON	PCPR
Cel 3. Wspieranie edukacji ustawicznej osób niepełnosprawnych.							
DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 3							
Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Prowadzenie kształcenia ustawicznego dla różnych grup osób z niepełnosprawnościami.	1. Liczba placówek kształcenia ustawicznego z uwzględnieniem oferty dla osób z niepełnosprawnościami.	1			Praca ciągła	MEN	CDZ w Wyszkowie,
2. Organizowanie uczenia się przez całe życie – szkolenia z zakresu kompetencji społecznych oraz umiejętności zawodowych, uwzględniające różnorodne potrzeby i możliwości osób z niepełnosprawnościami.	1. Ilość form zorganizowanych w ramach działania 2. Liczba niepełnosprawnych korzystających z uczenia się przez całe życie	0 2			Praca ciągła	MEN, EFS	CDZ w Wyszkowie, TWP, CKU, PUP, NGO

Priorytet III. Tworzenie dla osób z niepełnosprawnością warunków do uczestniczenia w rynku pracy

Cel 1. Działania prowadzące do uzyskania zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnością.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 1

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Uposażanie informacji o możliwościach zatrudniania osób z niepełnosprawnością.	1. Liczba przekazanych informacji na potrzeby mediów, jednostek współpracujących z PUP	około 50			Praca ciągła	Fundusz Pracy, PFRON	PUP
2. Pozyskiwanie oraz analiza danych od pracodawców, dotyczących obsady stanowisk pracy i możliwości zatrudniania na nich osób z niepełnosprawnością.	1. Liczba kontaktów z pracodawcami, z którymi PUP współpracował w celu aktywizacji osób z niepełnosprawnością	około 200			Praca ciągła	Budżet Powiatu	PUP
3. Prowadzenie poradnictwa zawodowego.	1. Liczba udzielonych porad zawodowych	30			Praca ciągła	Budżet Powiatu	PUP
4. Prowadzenie pośrednictwa pracy dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnością.	1. Liczba ofert pracy dla osób z niepełnosprawnością	51			Praca ciągła	Budżet Powiatu	PUP
5. Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnościami tj.: CIS, KIS, ZAZ, spółdzielni społecznych osób prawnych itp.	1. Liczba podmiotów ekonomii społecznej (CIS, KIS, ZAZ, Spółdzielni społecznych osób prawnych	1			2017	Samorząd Powiatowy, Samorząd Wojewódzki, EFS, PFRON, NGO	NGO, fundacje, Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne.

Cel 2. Wspieranie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością wchodzących lub powracających na rynek pracy.									
DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 2									
Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator		
1. Wspieranie pracodawców działających na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnością poprzez formy pomocy przewidziane w ustawie, m.in. (refundacja kosztów wyposażenia stanowiska pracy, prace interwencyjne, roboty publiczne, staże, prace społecznie użyteczne).	1. Liczba miejsc pracy/aktywizacji zawodowej zorganizowana dla osób z niepełnosprawnością	73			Praca ciągła	Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny, PFRON	PUP		
2. Udzielanie wsparcia finansowego osobom z niepełnosprawnością na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	1. Liczba osób z niepełnosprawnościami, które otrzymały wsparcie finansowe na rozpoczęcie działalności gospodarczej.	2			Praca ciągła	Fundusz Pracy, Europejski Fundusz Społeczny, PFRON	PUP		
3. Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.	1. Liczba osób, które otrzymały pomoc finansową.	1			Praca ciągła	PFRON	PCPR		
4. Wspieranie zatrudnienia wspomagane, zatrudnienia chronionego i podjęcie działań dla utworzenia spółdzielni socjalnej osób prawnych.	1. Liczba ON zatrudnionych w ramach zatrudnienia wspomagane, chronionego 2. Liczba utworzonych spółdzielni socjalnych	0			Praca ciągła	Fundusz Pracy, EFS, PFRON	PUP, NGO, OPS, PCPR		
		1							

Cel 3. Współpraca z podmiotami zajmującymi się aktywizacją zawodową osób z niepełnosprawnością.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 3

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Kontynuacja dotychczasowej współpracy z podmiotami działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnością.	1. Liczba podmiotów, z którymi kontynuowano współpracę na rzecz osób z niepełnosprawnością,	30			Praca ciągła	W ramach środków PUP	PUP
2. Rozwój partnerstwa międzysektorowego aktywizującego zawodowo osoby z niepełnosprawnością.	1. Liczba partnerstw międzysektorowych	0			Praca ciągła	Samorząd Wojewódzki, EFS	powiatowe i gminne jednostki organizacyjne, NGO

Priorytet IV. Tworzenie warunków zapewniających dostęp osób z niepełnosprawnościami do usług medycznych, rehabilitacyjnych oraz terapeutycznych

Cel 1. Upowszechnienie edukacji zdrowotnej, zwiększenie działań profilaktycznych.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 1

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Prowadzenie edukacji prozdrowotnej, począwszy od edukacji przyszłych małżeństw, rodziców, przedszkolaków, dzieci i młodzieży.	1. Liczba osób objętych programem	3925			Od stycznia do grudnia	Środki własne SPZZOZ w Wyszкові	SPZZOZ w Wyszкові
2. Prowadzenie badań przesiewowych, umożliwiających rozpoznanie i leczenie wielu chorób, jeszcze w okresie życia płodowego.	1. Liczba przeprowadzonych badań.	0			Praca ciągła	Ministerstwo Zdrowia, Samorząd Powiatowy, NFZ	SPZZOZ w Wyszкові
3. Utworzenie ośrodka wczesnej	1. Liczba ośrodków	0			2020	NFZ,	SPZZOZ w Wyszкові

interwencji mającej na celu: – kompleksowe i specjalistyczne badania noworodków, – wczesną diagnozę, – specjalistyczną opiekę lekarską, – wczesną, kompleksową i ciągłą rehabilitację, – wsparcie i edukację rodziców.	wczesnej interwencji								Przychodnie, Szkoły, Poradnie pediatryczne	Samorząd Powiatowy
4. Prowadzenie specjalistycznych i kompleksowych bilansów zdrowotnych dzieci.	1. Liczba przeprowadzonych bilansów.	8332							NFZ	NFZ
5. Prowadzenie programów profilaktycznych dla mieszkańców pozwalających na wykrycie we wczesnym stadium zaburzeń rozwojowych i wielu chorób (onkologicznych, wzroku, słuchu, narządu ruchu, neurologicznych itp.).	1. Liczba programów profilaktycznych dla mieszkańców powiatu 2. Liczba osób objętych działaniami prowadzonymi w ramach programów profilaktycznych	7 4298							NFZ	NFZ
6. Poprawa dostępu do ambulatoryjnej i specjalistycznej opieki medycznej.	1. Liczba poradni specjalistycznych	16							NFZ	NFZ

Cel 2. Podniesienie jakości i dostępności świadczonych usług medycznych.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 2

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Poprawa bazy infrastrukturalnej oraz wyposażenia obiektów służących rehabilitacji leczniczej.	1. Liczba obiektów rehabilitacji leczniczej dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i wyposażonych w	7			Praca ciągła	NFZ, Samorząd Powiatowy, Samorząd Wojewódzki, PFRON	SPZZOZ, Podmioty niepubliczne

2. Dostosowanie publicznej i niepublicznej infrastruktury ochrony zdrowia do obowiązujących standardów w celu zapewnienia kompleksowej opieki medycznej dla mieszkańców powiatu wyszkowskiego.	odpowiedni sprzęt 1. Liczba placówek ochrony zdrowia dostosowanych do obowiązujących standardów.	Brak danych			Praca ciągła	NFZ, Samorząd Powiatowy, Samorząd Wojewódzki, PFRON	Placówki ochrony zdrowia
Cel 3. Zwiększenie dostępu do rehabilitacji społecznej.							
DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 3							
Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Zapewnienie możliwości osobom niepełnosprawnym i ich opiekunom udziału w turnusach rehabilitacyjnych.	1. Liczba osób niepełnosprawnych(ON) ubiegających się o dofinansowanie / na liczbę ON którzy uzyskali dofinansowanie do udziału w turnusie rehabilitacyjnym	90/68			Praca ciągła	PFRON, Samorząd Powiatowy	PCPR
2. Zapewnienie możliwości zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, środków ortopedycznych i pomocniczych.	1. Liczba ON, ubiegających się o dofinansowanie / na liczbę ON którzy uzyskali dofinansowanie	290/166			Praca ciągła	PFRON, Samorząd Powiatowy	PCPR
3. Zapewnienie możliwości likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi	1. Liczba ON, ubiegających się / na liczbę ON którzy uzyskali dofinansowanie	12/10			Praca ciągła	PFRON, Samorząd Powiatowy	PCPR

potrzebami osób niepełnosprawnych.	do likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych											
4. Wpisanie działań na rzecz utrzymania obowiązujących standardów usług świadczonych przez Warsztaty Terapii Zajęciowej.	1. Dodatkowe środki przeznaczone na utrzymanie obowiązujących standardów	0								Praca ciągła	PFRON, Samorząd Powiatowy PSOUU	Samorząd Powiatowy
5. Zapewnienie możliwości dofinansowania organizacjom pozarządowym sportu, kultury, rekreacji i turystyki.	1. Liczba NGO ubiegających się / liczba NGO, które uzyskały dofinansowanie sportu, kultury i rekreacji	0/0									PFRON, Samorząd Powiatowy	PCPR
6. Wpisanie działań na rzecz tworzenia wypożyczalni i punktów sprzedaży sprzętu rehabilitacyjnego, środków ortopedycznych i środków pomocniczych.	1. Liczba działających wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. 2. Liczba punktów sprzedaży sprzętu rehabilitacyjnego, środków ortopedycznych i środków pomocniczych.	1 3								Praca ciągła	Środki podmiotów prywatnych	Podmioty prywatne

Cel 4. Tworzenie warunków do rozwoju usług poradnictwa specjalistycznego.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 4

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Utworzenie wyodrębnionej jednostki poradnictwa specjalistycznego i terapii rodzinnej.	1. Liczba jednostek poradnictwa specjalistycznego i terapii rodzinnej	0			2020	Samorząd Powiatowy, Samorząd Wojewódzki, EFS	Samorząd Powiatowy
2. Rozszerzenie zakresu świadczonych	1. Liczba zatrudnionych	2				Samorząd	PCPR

usług specjalistycznych przez istniejące jednostki poradnictwa specjalistycznego oraz organizacje społeczne i inne podmioty niepubliczne.	specjalistów(PCPR)				2017	Powiatowy	
3. Tworzenie punktów konsultacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.	1. Liczba punktów konsultacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.	1			Praca ciągła	Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne, NGO	NGO
Cel 5. Tworzenie warunków do podnoszenia standardów usług świadczonych przez placówki pomocy społecznej całodobowego pobytu.							
DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 5							
Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Wpisanie działań na rzecz utrzymania obowiązujących standardów usług świadczonych przez domy pomocy społecznej.	1. Kwota uzyskanych środków na standaryzacje usług	95 000,00			Praca ciągła	Wojewoda Mazowiecki Program Norweski, EFS, PFRON	Samorząd Powiatowy, Kościół Katolicki i związki wyznaniowe, DPS-y
2. Wpisanie działań mających na celu możliwość przekształcania i łączenia placówek różnego typu np. DPS z ZOL-ami lub Dziennymi Domami Pobytu dla Seniorów.	1. Liczba przekształconych placówek	0			2023	NFZ, MRPiPS, Wojewoda Mazowiecki, EFS	Samorząd Powiatowy, Kościół Katolicki, DPS-y
3. Tworzenie warunków do powstania rodzinnych domów pomocy społecznej.	1. Liczba rodzinnych domów pomocy społecznej	0			2020	MRPiPS, Wojewoda Mazowiecki Samorząd Wojewódzki EFS	Osoby fizyczne, NGO, Kościół Katolicki i związki wyznaniowe
4. Rozszerzenie współpracy placówek całodobowego pobytu z samorządami gminnymi i ośrodkami pomocy	1. Liczba miejsc / liczbę obłożonych miejsc w DPS	396/386			Praca ciągła	Srodki DPS na bieżącą działalność	DPS-y

spolecznej celem pełnego obłożenia miejsc w DPS.									
Priorytet V. Organizowanie środowiskowego wsparcia i pomocy społecznej osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom									
Cel 1. Rozwijanie usług wspierających.									
DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 1									
Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator		
1. Rozwój usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w każdej gminie powiatu wyszkowskiego.	1. Liczba osób, które skorzystały z usług opiekuńczych	185			Praca ciągła	Wojewoda Mazowiecki, Samorządy Gminne	OPS-y		
	2. Liczba osób, które skorzystały z usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi	44							
2. Rozwój usług asystenckich dla osób niepełnosprawnych (lektora, przewodnika osoby niewidomej, tłumacza języka migowego dla osób głuchoniemych).	1. Liczba asystentów osób niepełnosprawnych	0			Praca ciągła	PFRON, Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminny, EFS	Samorząd Powiatowy, Samorząd Gminny, PCPR		
Cel 2. Rozwijanie różnorodnych form dziennych ośrodków wsparcia.									
DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 2									
Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator		
1. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym usług w dziennych ośrodkach wsparcia:	1. Liczba osób, które skorzystały z usług dziennych ośrodków	260			Praca ciągła	Wojewoda Mazowiecki, EFS	Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne, NGO		

– środowiskowych domach samopomocy, – klubach samopomocy dla osób niepełnosprawnych, – domach dziennego pobytu, – klubach seniora.	wsparcia									
2. Organizowanie i prowadzenie miejsc okresowego całodobowego pobytu w ośrodkach wsparcia i w domach pomocy społecznej.	1. Liczba miejsc całodobowego pobytu w ośrodkach wsparcia i DPS	0				2018		Wojewoda Mazowiecki, EFS	Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne, NGO	
3. Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury, wyposażenia oraz podnoszenia kwalifikacji zawodowych i kształcenia ustawicznego kadry zgodnie z wymaganymi standardami prowadzenia placówek wsparcia dziennego.	1. Środki uzyskane na wyposażenie. 2. Liczba osób, które brały udział w szkoleniach /kursach/ studiach.	0 9				Praca ciągła		Wojewoda Mazowiecki, Samorząd Gminy Wyszaków NGO	Placówki wsparcia dziennego, NGO	

Cel 3. Wspieranie różnorodnych form mieszkalnictwa.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 3

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Tworzenie sieci mieszkań wspomaganych, chronionych, w tym treningowych, małych domów rodzinnych.	1. Liczba nowo utworzonych mieszkań, domów. 2. Liczba osób korzystających z sieci mieszkań i domów	0 0			2019	Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne, Wojewoda Mazowiecki EFS, NGO	Samorząd Powiatowy, Samorządy Gminne, NGO

Cel 4. Wspieranie wspólnotowych oddolnych inicjatyw społecznych.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 4

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok	Rok	Rok	Termin	Źródła	Realizator
-----------------	-----------------	-----	-----	-----	--------	--------	------------

	bazowy 2014	ewaluacji 2020r.	ewaluacji 2025r.		finansowania	
1. Udobępienie grupom związanyim z inicjatywy społecznej i działającyim na rzecz osób niepełnosprawnyh oraz ich rodzin różnyh form wsparcia niefinansowego.	15 18			Praca ciągła	Samorząd Powiatowy i Samorządy Gminne powiatowe i gminne jednostki organizacyjne	
2. Realizacja wspólnyh przedsięwzięć (projektów) samorządów, grup samopomocowych i wsparcia, organizacji pozarządowych i innyh działań z zakresu inicjatyw społecznyh na rzecz integracji osób niepełnosprawnyh ze społecznością lokalną.	6			Praca ciągła	Samorząd Powiatowy i Samorządy Gminne, POKiS, GOK-i, NGO, DPS-y, Kościoł Katolicki i związki wyznaniowe, powiatowe i gminne jednostki organizacyjne	
Priorytet VI. Planowanie i rozwój infrastruktury powiatu z uwzględnianiem potrzeb osób z niepełnosprawnościami						
Cel 1. Uniwersalne planowanie infrastruktury powiatu.						
DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 1						
Nazwa działania	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Likwidacja barier w obiektach użyteczności publicznej w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania.	4			Praca ciągła	PFRON, Wojewoda Mazowiecki, Samorząd Wojewódzki Środki własne właścicieli budynków	Właściciele obiektów (Samorząd Powiatowy)

Cel 2. Dostosowanie usług przewozowych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

DZIAŁANIA na rzecz realizacji Celu 2

Nazwa działania	Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2014	Rok ewaluacji 2020r.	Rok ewaluacji 2025r.	Termin	Źródła finansowania	Realizator
1. Likwidacja barier w obiektach użyteczności publicznej (w placówkach edukacyjnych, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, urzędach, pocztowych, bankach itp.) w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania.	1. Liczba osób, którym przyznano pomoc na zakup wózków elektrycznych. 2. Liczba osób, którym udzielono pomocy na oprzyrządowanie samochodów osobowych. 3. Liczba zakupionych samochodów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	1			Praca ciągła	PFRON	PCPR
2. Modernizowanie infrastruktury publicznego transportu zbiorowego z uwzględnieniem potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.	1. Liczba dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych środków transportu zbiorowego	6			Praca ciągła	Środki własne Firm przewozowych PFRON	Firmy przewozowe
3. Świadczenie specjalistycznych usług przewozowych dla osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.	1. Liczba przewoźników	1			Praca ciągła	Środki własne Firm przewozowych PFRON	Firmy przewozowe
4. Przygotowanie przewoźników do świadczenia usług transportowych dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.	1. Liczba przeszkolonych przewoźników	Brak danych			Praca ciągła	Środki własne Firm przewozowych	Firmy szkoleniowe Firmy przewozowe

SPIS TABEL

Tabela 1.	Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszkanie po 16 roku życia w latach 2012-2015 wg przyczyn niepełnosprawności.....	15
Tabela 2.	Orzeczenia o niepełnosprawności wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Wyszkanie do 16 roku życia w latach 2012-2015 wg przyczyn niepełnosprawności.....	15
Tabela 3.	Osoby z niepełnosprawnościami wg poziomu wykształcenia.....	16
Tabela 4.	Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności w latach 2011-2015 w powiecie wyszkowskim.....	16
Tabela 5.	Liczba i cel przyjętych w latach 2011-2015 wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.....	17
Tabela 6.	Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi w latach 2011-2014 w powiecie wyszkowskim.....	19
Tabela 7.	Mieszkańcy w DPS ze względu na podmiot prowadzący. Stan na dzień 31.12.2015 r.....	21
Tabela 8.	Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańców w DPS w latach 2013-2016.	22
Tabela 9.	Zestawienie wypłaconych środków PFRON w ramach realizacji zadań z zakresu rehabilitacji społecznej oraz liczba osób objętych pomocą w latach 2011-2015..	25
Tabela 10.	Źródła finansowania oraz wysokość środków na bieżącą działalność i funkcjonowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej w latach 2011-2015.	27
Tabela 11.	Struktura osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.....	32
Tabela 12.	Struktura wykształcenia osób bezrobotnych z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015....	32
Tabela 13.	Struktura wykształcenia osób poszukujących pracy z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.	33
Tabela 14.	Struktura stopnia niepełnosprawności osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.	33
Tabela 15.	Struktura stopnia niepełnosprawności osób poszukujących pracy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.	34
Tabela 16.	Struktura rodzaju niepełnosprawności osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.	34
Tabela 17.	Struktura rodzaju niepełnosprawności osób poszukujących pracy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.	35
Tabela 18.	Struktura wieku osób bezrobotnych z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015.	36
Tabela 19.	Struktura wieku osób poszukujących pracy z niepełnosprawnością zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015....	36
Tabela 20.	Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością w roku 2012.....	36
Tabela 21.	Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością w roku 2013.....	37
Tabela 22.	Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością w roku 2014.....	37

Tabela 23. Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością w roku 2015.....	38
Tabela 24. Ilość ofert pracy pozyskanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Wyszkanie w latach 2012 – 2015 (w tym dla osób z niepełnosprawnością).....	38
Tabela 25. Liczba dzieci i młodzieży z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego w roku szkolnym 2014/2015.	42
Tabela 26. Wydane orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego w latach 2010-2015 w zależności od wskazanego miejsca realizacji kształcenia	43
Tabela 27. Ilość uczniów i rodzaje placówek specjalnych na terenie powiatu wyszkowskiego.	43
Tabela 28. Osoby niepełnosprawne w szkołach na terenie powiatu wyszkowskiego.	44

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu wyszkowskiego.	13
Wykres 2. Struktura osób z niepełnosprawnościami wg płci.....	13
Wykres 3. Struktura osób z niepełnosprawnościami wg grup ekonomicznych.....	14
Wykres 4. Struktura osób z niepełnosprawnościami wg stopnia niepełnosprawności.	14

WICEPRZEWODNICZĄCY
Rady Powiatu

Jan Getka